

Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrer- spørgsmålet

Jacob Gaarde Madsen

Magtudredningen

Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet

Magtudredningen

Folketinget besluttede i marts 1997 at iværksætte en dansk magtudredning eller, som det officielle navn er, *En analyse af demokrati og magt i Danmark*. Projektet, der forventes afsluttet i 2003, ledes af en uafhængig forskningsledelse.

Magtudredningens forskningsresultater publiceres i en række bøger, som udgives på Hans Reitzels Forlag og i en skriftserie, som udgives af Magtudredningen.

Lise Togeby
(formand)

Jørgen Goul Andersen   Peter Munk Christiansen

Torben Beck Jørgensen   Signild Vallgård

Jacob Gaarde Madsen

**Mediernes konstruktion af
flygtninge- og indvandrerspørgsmålet**

Magtudredningen

Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet

© Magtudredningen og forfatteren, 2004

ISBN: 87-7934-844-0

Omslag: Svend Siune

Tryk: AKA-PRINT A/S, Århus

Magtudredningen

c/o Institut for Statskundskab

Aarhus Universitet

Universitetsparken

8000 Århus C

Danmark

Magtudredningen@ps.au.dk

www.ps.au.dk/magtudredningen

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og CopyDan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

Indhold

Kapitel 1. Indledning	7
Kapitel 2. Teoretisk udgangspunkt	9
Fortolkningspakker for et socialt problem.....	9
Massemediernes indflydelse og effekter.....	14
Kapitel 3. Metodiske overvejelser og analysestrategi	17
Kapitel 4. Et rids over udviklingen	19
Kapitel 5. 1970 – Gæstarbejdere som arbejdskraft	22
B.T.....	24
Jyllands-Posten	25
Politiken.....	25
Sammenfatning: 1970.....	26
Kapitel 6. 1984 – I kriminalitetens tegn	27
B.T.....	30
Jyllands-Posten	31
Politiken.....	33
Sammenfatning: 1984.....	34
Kapitel 7. 1985 – Flygtninge og ”racisme og fremmedhad”	35
B.T.....	37
Jyllands-Posten	41
Politiken.....	43
Sammenfatning: 1985.....	45
Kapitel 8. 1993 – Flygtninge og indvandrere som problemer	46
B.T.....	48
Jyllands-Posten	51
Politiken.....	54
Sammenfatning: 1993.....	57
Kapitel 9. 1997/1998 – Nye problemer	59
B.T.....	61
Jyllands-Posten	66
Politiken.....	70
Sammenfatning: 1993.....	73
Kapitel 10. Sammenfattende analyse	75
Overvejelser i forhold til det teoretiske udgangspunkt.....	77

Kapitel 11. Betydningen for holdningsdannelsen og den førte politik.....	81
Medierne og holdningsdannelsen	81
Medierne og den førte politik.....	88
Litteratur	90
Om forfatteren.....	94

Kapitel 1

Indledning¹

TV2s direktør kaldte i efteråret 1997 til selvransagelse vedrørende mediernes behandling af indvandrer- og flygtningespørgsmålet. At der skulle eksistere noget problem, blev til gengæld skarpt afvist af *Ekstra Bladets* chefredaktør Sven Ove Gade (*Politiken*, 13/11 1997). Hermed var ikke blot indvandrerspørgsmålet, men også spørgsmålet om mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere i det danske samfund blevet sat på mediernes dagsorden.

Flygtninge- og indvandrerspørgsmålet er i dansk sammenhæng et relativt nyt socialt problem, og det er først inden for de seneste 30 år og specielt i den sidste halvdel af perioden, at flygtninge og indvandrere for alvor er kommet i søgelyset (Gaasholt & Tøgeby, 1995). Hvis man skelner mellem beslutningstagernes dagsorden, befolkningens dagsorden og mediernes dagsorden (Rogers & Dearing, 1987; Hjarvard, 1995), er det karakteristisk, at spørgsmålet om flygtninge og indvandrere er kommet i fokus som politisk eller socialt problem alle tre steder. De er kommet på beslutningstagernes dagsorden, hvilket fremgår af det store antal love, redegørelser, debatter osv. De er kommet på befolkningens dagsorden, idet befolkningen opfatter flygtninge og indvandrere som et af de største sociale problemer i det danske samfund (Thulstrup, 1998). Og vi har alle sammen kunnet konstatere, at indvandrere og flygtninge er kommet på mediernes dagsorden.

Hensigten med det foreliggende skrift er at analysere, hvordan flygtninge- og indvandrerspørgsmålet er blevet behandlet af de danske medier i udvalgte perioder siden 1970. Forventningen er, at der er sket store ændringer igennem disse 30 år, og interessen knytter sig derfor specielt til ændringerne (Würtz Sørensen, 1988b; 1988c; 1990b; Schierup, 1993; Gaasholt & Tøgeby, 1995). Det sekundære formål er i forlængelse heraf at diskutere, om mediernes behandling af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet har nogle konsekvenser for meningsdannelsen og den førte politik.

Når det forskningsmæssigt er interessant at beskæftige sig med mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere i Danmark, hænger det sammen med flere forskellige forhold. For det første har en række forskere med et socialkonstruktivistisk udgangspunkt tildelt medierne en væsentlig

---

¹ Tak til Lise Tøgeby for inspiration og støtte og tak til Birgit Møller for godt selskab og kritik.

rolle (Tuchman, 1978; Gamson & Modigliani, 1987; 1989; Reinerman & Levine, 1989; Best, 1991; Beckett, 1994; Sacco, 1995). Udgangspunktet for socialkonstruktivismen er, at sociale problemer må opfattes som sociale konstruktioner. Sociale problemer er ikke blot sociale problemer, men skabes som én af mange mulige fortolkninger af den sociale virkelighed af forskellige aktører i en kompliceret social og politisk proces. Medierne spiller her en meget væsentlig og dobbelt rolle som både aktør og arena for konstruktionen af sociale problemer (Gamson & Modigliani, 1987; 1989). Det giver i forlængelse heraf god mening at betragte flygtninge- og indvandrerproblemet som en social konstruktion.

For det andet giver medieforskningen grundlag for at antage, at medierne generelt spiller en vigtig rolle for meningsdannelsen i det danske samfund. Teorien om mediernes dagsordensættende funktion (fx Weaver, 1982; Siune, 1991), der i mange år var den dominerende medieteor, er i de seneste år kommet under pres. Således har en række nyere amerikanske undersøgelser sandsynliggjort, at medierne ikke blot er med til at sætte dagsordenen, men også påvirker befolkningens holdninger og meninger (Iyengar, 1991; Page & Shapiro, 1992; Zaller, 1992). Jeg vil med dette projekt forsøge at vise, at man med fordel kan kombinere indsigter fra et socialkonstruktivistisk perspektiv med nyere teorier om meningsdannelsen.

For det tredje har den danske forskning på området overvejende peget på, at mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere har betydning for befolkningens opfattelse af spørgsmålet (Gaasholt & Togeby, 1995; Hussain et al., 1997). Senest har Nannestad (1999) dog argumenteret for det stik modsatte, idet han mener at kunne vise, at medierne lige så ofte afspejler disse holdninger. Imidlertid er den test han anvender langt fra tilfredsstillende. Der indgår således ingen direkte og kvalitative analyser af mediernes indhold, men kun nogle meget indirekte mål for dette.

Der er altså, som det fremgår af ovenstående, et klart behov for nogle mere grundige empiriske analyser af mediernes behandling af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet. Dette er da formålet med de følgende analyser. Jeg vil her vise, hvordan medierne i nyere tid har fremstillet flygtninge og indvandrere og i forlængelse heraf diskutere de mulige konsekvenser for befolkningens opfattelse af spørgsmålet. Metoden vil være en blanding af kvantitative og kvalitative metoder. Dette ”miks” af metoder er nemlig hensigtsmæssigt til at belyse såvel ændringer i omfang og typer af historier om flygtninge og indvandrere.

Kapitel 2

Teoretisk udgangspunkt

Dette projekts centrale teoretiske udgangspunkt er Gamson & Modiglianis (1987; 1989) socialkonstruktivistiske tilgang, mens Zallers (1992) model for meningsdannelsen vil blive inddraget for nærmere at forklare massemediernes indflydelse og effekter.

Fortolkningspakker for et socialt problem

Gamson & Modigliani (1987; 1989) har udviklet et begrebsapparat, som kan være frugtbart at anvende. Det er specielt deres idé om, at der findes forskellige *fortolkningspakker* ("interpretive packages") for et hvert socialt emne eller problem, der kan anvendes til at belyse udviklingen i mediernes konstruktioner af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet.

Der findes ifølge Gamson & Modigliani en offentlig diskurs for ethvert socialt problem, en form for forståelse af problemet, der udvikler og ændrer sig over tid og tilbyder fortolkning af relevante begivenheder. Den offentlige diskurs skabes ifølge Gamson & Modigliani i mange forskellige fora (jf. Hilgartner & Bosk, 1988). I stedet for en enkelt diskurs er det hensigtsmæssigt at tænke på en række diskurser, der interagerer på komplekse måder. Mediediskursen er her central, fordi den påvirker den offentlige diskurs for det pågældende emne; den både reflekterer den, og bidrager til dens skabelse. Medierne er således selvstændige aktører i den proces, hvorved et socialt problem bliver konstrueret, og samtidig udgør de en vigtig arena, hvor forskellige aktører kæmper om konstruktionen af det pågældende problem: "a site on which various social groups, institutions and ideologies struggle over the definition and construction of social reality" (Gurevitch & Levy, 1985). Mediediskursen kan derfor bruges som indikator for den generelle diskurs omkring et emne. Denne idé, at medierne er såvel aktør som arena, kan genfindes blandt andet i den svenske magtudredning (Pettersson & Carlberg, 1990) og i en af de rapporter, der blev udarbejdet for Statsministeriets Medieudvalg (Hjarvard, 1995), og den er central for forståelsen af mediernes rolle for meningsdannelsen.

Mediediskursen kan betragtes som en række fortolkningspakker, der giver mening til et emne eller problem. Hver mediepakke har en intern struktur, og kernen i hver af disse mediepakker udgøres af en central organiserende idé, en historie eller en "frame". Gamson & Modigliani citerer i denne forbindelse Gitlin, der taler om "media frames", der "largely unspoken and

unacknowledged, organize the world both for journalists who report it and, in some important degree, for us who rely on their report” (Gitlin, 1980: 7). En frame viser, hvad det pågældende emne eller problem drejer sig om, og hvad der er essensen af problemet. En frame indeholder typisk forskellige positioner og tillader en vis uenighed mellem dem, der hælder til samme frame.

Begrebet frame er centralt i Gamson & Modigliani teori, og en afklaring af dette er derfor nødvendig. Imidlertid er anvendelsen af dette begreb varierende og flertydig, hvilket kan give problemer (Goffman, 1974; Tuchman, 1978; Gitlin, 1980; Iyengar & Kinder, 1987; Gamson et al., 1992; Entman, 1994; Cappella & Jamieson, 1997). Der er for det første en iboende flertydighed i brugen af et ord, der har (mindst) to forskellige meninger på engelsk, nemlig frame i betydningen en billedramme og i betydningen et bygningsskelet eller en bygningsstruktur. De fleste synes dog at gøre brug af begrebet i den sidstnævnte betydning som en latent struktur (Gamson et al., 1992). For det andet er frame som begreb flertydigt, fordi det kan anvendes på mange forskellige niveauer. Således kan man tale om en framing af en bestemt begivenhed eller historie, og man kan tale om ”issue-frames” (Gamson & Modigliani, 1987; 1989). Endelig er det muligt at tale om en større frame, der dækker over mange forskellige emner (Iyengar, 1991; Cappella & Jamieson, 1997). Denne begrebsmæssige flertydighed kan give problemer, men det kan også være en styrke. Således er det oplagt, at mulighederne for at anvende frame-begrebet på forskellige niveauer giver analytiske fordele. Begrebet indeholder også i kraft af sin flertydighed en hensigtsmæssig balance mellem struktur og handling: ”On the one hand, events and experiences are framed; on the other hand, we frame events and experiences” (Gamson et al., 1992: 384; og jf. Goffman, 1974).

For at forblive levedygtige skal pakkerne konstruere mening over tid og kunne fortolke nye begivenheder ind i forklaringsrammen. Produktionen af mediediskursen for et problem kan ifølge Gamson & Modigliani betragtes som en proces, hvor tre forskellige faktorer sammen producerer bestemte karrierer for pakkerne. For det første er pakkernes *kulturelle resonans* af stor betydning. Ikke alle symboler er lige stærke, og visse pakker har derfor naturlige fordele, fordi deres idéer og sprog ræsonnerer bedre med større kulturelle temaer. Hvis en pakke har stor kulturel resonans, øger det dens tiltrækningskraft, og den kommer til at fremstå mere naturlig og velkendt. Gamson & Modigliani gør opmærksom på, at kulturelle temaer må tænkes og opfattes diskursivt, og således har ethvert tema et modtema. Gamson & Modigliani erkender, at det kan være svært at se, hvordan kulturelle temaer, der forbliver relativt konstante, kan bruges til at forklare ændringer i de for-

skellige pakkers popularitet. Men pakkernes kulturelle resonans er første skridt i processen og har stor betydning for de efterfølgende faktorer.

For det andet har *sponsoraktiviteterne* stor betydning. Forskellige pakker har ofte sponsorer, der er interesserede i at fremme pakkernes karrierer. Disse sponsorer er som regel organisationer af forskellig art, det være sig offentlige organisationer, sociale bevægelser mv. En sponsor til en pakke vil ofte forsøge at fremme en kollektiv snarere end en individuel dagsorden, og sponsorerne kan ofte trække på en organisations ressourcer.

Den tredje gruppe af faktorer, der spiller ind på pakkernes karrierer, er *mediapraksis*. Journalisternes arbejdsnormer og praksis spiller også en væsentlig rolle i processen. Gamson & Modigliani refererer til en række amerikanske undersøgelser, der viser, at journalister ofte lader tvivlen komme officielle pakker og kilder til gode (ex. Sigal, 1973). Samtidig opbygger journalister en række relationer til officielle sponsorer. Andre medienormer, specielt balancenormen, favoriserer dog rivalerne til den officielle pakke.

Parallelt med det diskursive eller sociale niveau findes der ifølge Gamson & Modigliani et kognitivt niveau. Hvert individ har sin egen livshistorie, sociale kontakter og psykologiske prædispositioner, der bruges til at konstruere mening. De fleste undersøgelser af den offentlige opinion ser på det aggregerede udfald af denne proces i form af surveyundersøgelser. Den centrale pointe er her, at begge disse niveauer involverer en social konstruktion af mening, og Gamson & Modigliani undersøger derfor også et emnes mediediskurs og den offentlige mening som parallelle systemer.

Gamson & Modigliani gør i overvejelserne over karakteren af den offentlige mening brug af Ball-Rokeach & DeFleurs "dependency theory" (1976; 1982), ifølge hvilken mediernes rolle i processen vil variere fra emne til emne. På visse områder vil befolkningen kun have få erfaringer til at bedømme mediegenererede billeder og meninger med, mens de på andre områder vil have en del erfaringer. Betydningen af mediediskursen afhænger derfor af, hvilke erfaringer befolkningen generelt har om et givent emne og i forlængelse heraf, hvor afhængige de måtte være af de mediegenererede billeder og meninger til at forstå det pågældende emne. Uanset hvor afhængige publikum måtte være af mediediskursen, så bruger de den aktivt til at konstruere mening med. Gamson & Modigliani betoner, at de ikke postulerer en kausal sammenhæng mellem mediediskursen og den offentlige mening, men hvis pakkerne og deres elementer er vigtige redskaber, gør det en betydelig forskel, at nogle pakker er mere lettilgængelige end andre: "Making sense of the world requires an effort, and those tools that are developed, spotlighted, and made readily accessible have a higher probability of being used" (1989: 10). I praksis fokuserer Gamson & Modigliani således

også mest på den påvirkning, som mediernes konstruktioner af et socialt problem har på befolkningens opfattelse af samme problem.

Neuman et al. benytter i bogen *Common Knowledge - News and the Construction of Political Meaning* fra 1992 en konstruktivistisk tilgang, der blandt andet er inspireret af Gamson (1988). Deres centrale pointe er, at såvel medierne som befolkningen konstruerer nyhederne. For at kunne forstå, hvordan mediernes konstruktioner af nyheder påvirker befolkningen, er vi nødt til at undersøge, hvordan befolkningen, og her ideelt set hvordan hvert enkelt individ, (de)konstruerer mediernes konstruktioner (jf. Gamson & Modigliani 1987; 1989). Dette klinger samtidig meget godt med den generelle teori for meningsdannelsen (Zaller, 1992), jeg vil præsentere senere.

Gamson & Modigliani har undersøgt forskellige emner. I en artikel fra 1987 beskæftiger de sig med positiv særbehandling på grundlag af race eller etnicitet ("affirmative action"), og i en artikel fra 1989 med atomkraft. Endvidere har Gamson & Lasch (1983) undersøgt velfærd, og Gamson (1992) har beskæftiget sig med positiv særbehandling, atomkraft, den arabiske-israelske konflikt og problemer i den amerikanske industri ("troubled industry"). Der kan for hvert af disse emner identificeres bestemte fortolkningspakker i medierne, og karriererne for disse pakker kan kortlægges.

Analyserne af "affirmative action" kan illustrere brugen af fortolkningspakker. Gamson & Modigliani identificerer her tre forskellige pakker. Der er for det første fortolkningspakken om "remedial action", hvis kerne er et krav om at råde bod på konsekvenserne af tidligere tiders racediskrimination. For det andet er der "delicate balance", hvis kerne er et ønske om at opretholde en balance mellem indgreb, der skal skabe lighed mellem racerne, og det enkelte individs ret til at blive beskyttet mod diskrimination på grundlag af race. Den tredje pakke er "no preferential treatment", hvis kerne er en modstand mod overhovedet at give fordele baseret på et individs race og etnicitet. Denne pakke kan yderligere opdeles i fire subpakker: (1) "reverse discrimination", der fokuserer på, at "affirmative action"-programmer ved at ekskludere individer på grundlag af race også forbyrder sig mod disse individers rettigheder; (2) "undeserving advantage", hvor der sættes spørgsmålstegn ved det rimelige i at give bestemte grupper nogle fordele, de måske ikke har gjort sig fortjent til; (3) "blacks hurt", hvor det hævdes, at de minoriteter (primært de sorte), der skal have gavn af programmerne, i virkeligheden lider under deres stigmatiserende effekter; og endelig (4) "divide and conquer", hvor der argumenteres for, at programmerne bør baseres på økonomisk ulighed snarere end på race og etnicitet.

Gamson & Modigliani forsøger at spore disse forskellige fortolkningspakkers karrierer. De gør opmærksom på, at man ideelt set burde lave en

kontinuerlig måling, men mener alligevel, at man kan nøjes med at se på begivenheder med speciel betydning, eller hvad Chilton (1987) kalder "critical discourse moments". Gamson & Modigliani analyserer fortolkningspakkernes karrierer i fire forskellige medier: tv, nyhedsmagasiner, vittighedstegninger i aviser og holdningsartikler i aviser. Det generelle billede er, at "remedial action", der blev sat i gang af præsident Johnson i 1965, var den dominerende pakke i medierne i den første periode, men omkring 1984 blev denne position overtaget af "no preferential treatment". "Delicate balance" havde en kort opblomstring efter den såkaldte "Bakke decision", hvor den unge (hvide) Alan Bakke, der var blevet afvist som ansøger til medicinstudiet, udfordrede de adgangskvoter for minoriteter, som University of California havde oprettet, og fik delvis medhold. Herefter forsvandt denne fortolkningspakke, hvilket forklares med henvisning til manglen på sponsorer. Gamson & Modigliani finder videre, at den tidlige modstand mod "affirmative action" ofte blev udtrykt gennem "undeserving advantage" og ofte med åbenlyst racistiske symboler. Senere udtrykte modstanden sig primært gennem "reverse discrimination".

Det, der for alvor gør Gamson & Modiglianis tilgang interessant, er, at de kobler disse analyser af fortolkningspakkernes karrierer i medierne med resultater fra surveyundersøgelser. Der foretages dermed en kobling af mediediskursen med den offentlige mening. Den stærke men vigende position for "remedial action" i medierne er ifølge Gamson & Modigliani interessant, når man betragter opinionsmålingerne fra perioden. Her varierer holdningerne nemlig efter, hvordan spørgsmålene er formuleret. Gamson & Modigliani mener derfor, at "delicate balance" giver den bedste tolkning af opinionsmålingerne i årene før Bakke-sagen i 1978. "Remedial action" har tilsyneladende haft betydelig større gennemslagskraft i medierne end hos den almindelige befolkning. Det ser derfor også ud til, at medierne snarere følger end leder befolkningen med hensyn til "affirmative action". Gamson har i en senere analyse vist, at befolkningens afhængighed af medierne i stor udstrækning afhænger af hvilket emne, det drejer sig om (Gamson, 1992; Neuman et al., 1992). Befolkningen er mere afhængige af mediernes fremstillinger af emner, de ikke selv har personlige erfaringer med som for eksempel atomkraft eller den arabisk-israelske konflikt end af et emne som "affirmative action", der vedrører racespørgsmål, og som er et emne, de fleste amerikanere har stiftet bekendtskab med.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet i Danmark er et meget mere bredt og vidtfavnende emne end de fire forskellige emner, som Gamson & Modigliani (1987; 1989) og Gamson (1992) beskæftiger sig med. Jeg mener dog alligevel, at det er ri-

meligt at betragte flygtninge- og indvandrerspørgsmålet som et samlet samfundsmæssigt problem, ikke mindst fordi det tilsyneladende ikke gør den store forskel for holdningerne hos de fleste danskere, om der er tale om flygtninge eller indvandrere (Gaasholt & Tøgeby, 1995). Der sker også meget ofte i den offentlige debat en sammenkobling af forskellige emner, der vedrører flygtninge og indvandrere. Jeg vil derfor i analyserne først se på den overordnede tematisering af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet og derefter gøre brug af Gamson & Modiglianis begreb om fortolkningspakker.

Det er også værd at være opmærksom på, at Gamson & Modigliani i deres analyser kun behandler et enkelt socialt problem ad gangen, men sociale problemer konstrueres jo ikke i et vakuum. Hilgartner & Bosk (1988) mener således, at der er en dynamisk konkurrence mellem mange forskellige påstande i det offentlige politiske rum. Konkurrencen mellem sociale problemer finder sted samtidigt på to niveauer, dels konkurrerer forskellige påstande, eller fortolkningspakker om at blive accepteret som den autoritative version af virkeligheden, dels konkurrerer en lang række problemer om offentlighedens generelle opmærksomhed. Gennem disse interaktionsprocesser må sociale problemer og aktørerne, der fremmer dem, konkurrere om både at få adgang til og forblive på den offentlige dagsorden. Deres succes eller fiasko i denne konkurrence behøver ikke at have nogen særlig stærk forbindelse til antallet af påvirkede personer, skadens omfang (ud fra et bestemt kriterium) eller til nogen anden uafhængig variabel, der påstås at måle den objektive betydning. Dette er en helt central pointe i det socialkonstruktivistiske perspektiv. Hvis flygtninge- og indvandrerspørgsmålet defineres som et vigtigt socialt problem, behøver det derfor ikke at have en sammenhæng med udviklingen i de såkaldt objektive forhold, som eksempelvis udviklingen i flygtningestrømmen. Der kan og vil ofte være en vis sammenhæng med de objektive forhold, men det er langt fra givet.

Massemediernes indflydelse og effekter

Gamson & Modigliani beskæftiger sig en del med medierne, men de er ikke teoretisk klare nok omkring mediernes betydning for meningsdannelsen. De taler om interaktion mellem mediediskursen og den offentlige mening, men dette er efter min mening ikke tilstrækkeligt vidtgående eller teoretisk interessant. Det er nemlig oplagt, at der er en eller anden form for interaktion mellem medier og befolkning, og man er derfor nødt til mere præcist at argumentere for, hvordan denne interaktion fungerer. Jeg vil i det følgende argumentere for, at medierne har mulighed for at øve en betydelig ind-

flydelse på befolkningens holdninger, hvilket Gamson & Modigliani (1987; 1989) også synes at vise i nogle af de konkrete analyser.

Forskningen om mediernes påvirkning af befolkningen, der tog sin begyndelse i årtierne efter Anden Verdenskrig, kan groft opdeles i tre perioder (Gaasholt & Togeby, 1995). Oprindeligt frygtede man på baggrund af erfaringerne fra krigen med nazisternes succesfulde propagandamaskine, at massemediernes ville have en enorm indflydelse på befolkningen og dermed ville være et stærkt redskab i hænderne på magtfulde eliter. Imidlertid viste forskningen i den første periode, dvs. op igennem 1950'erne og 1960'erne, at massemediernes kun havde en minimal effekt på publikum (Klapper, 1960; se McGuire, 1986, for en nyere version af samme argument).

Den anden periode var præget af teorien om mediernes dagsordensættende funktion. Påstanden var, at de problemer, som massemediernes beskæftigede sig med, kunne genfindes i borgernes problemopfattelse. Medierne blev dog fortsat ikke tillagt den store betydning for folks holdninger, idet personlige erfaringer ofte viste sig at have større indflydelse. Massemediernes havde ifølge denne teori størst indflydelse på områder, hvor almindelige mennesker kun har begrænsede erfaringer, som for eksempel udenrigspolitik, miljø og kriminalitet, mens den er svagere i forbindelse med arbejdsløshed, inflation og skat (Weaver, 1982; Siune, 1991; Gaasholt & Togeby, 1995).

I den seneste tredje periode er der blevet fremlagt en række undersøgelser, der dokumenterer, at massemediernes ikke blot sætter dagsordenen, men også påvirker befolkningens holdninger og meninger (Iyengar & Kinder, 1987; Iyengar, 1991; Page & Shapiro, 1992; Zaller, 1992; Neuman et al., 1992; Mutz et al., 1996). Disse undersøgelser er dels baseret på eksperimenter, dels på omfattende analyser af opinionsændringer i USA. Jeg vil i dette projekt forsøge at anvende disse teorier til en forståelse af meningsdannelsen vedrørende flygtninge og indvandrere i det danske samfund.

John R. Zaller har i bogen *The Nature and Origins of Mass Opinion* (1992) samlet en række af disse forskningsresultater til en generel og abstrakt teori om, hvordan den folkelige opinion dannes og påvirkes af eliten og massemediernes. Zaller opstiller en model for meningsdannelsen bestående af fire aksiomer: (1) Der er forskel på folks evne til at tage imod politisk information, og denne evne er bestemt af individets kognitive engagement i eller viden om et givent spørgsmål. (2) Folk har en tendens til at afvise oplysninger og argumenter, der er i modstrid med deres mere grundlæggende holdninger, men kun i det omfang de har tilstrækkelig viden til at se sammenhængen mellem de nye oplysninger og deres egne grundlæggende holdninger. Hvorvidt nye argumenter eller oplysninger accepteres vil

derfor i høj grad afhænge af, hvem disse oplysninger stammer fra. (3) Overvejelser eller oplysninger, som man for nylig har hørt om, eller er blevet mindet om, vil lettere blive aktiveret fra erindringer end andre overvejelser. (4) Folk besvarer spørgsmål i opinionsmålinger ved at sammenveje de overvejelser, som de i det konkrete øjeblik har opmærksomheden rettet imod (1992: 42-51).

Ud fra disse aksiomer udleder og tester Zaller en lang række påstande om, hvordan den folkelige opinion bliver til og i øvrigt ændres. Den vel nok vigtigste af disse påstande eller teser er den såkaldte *ambivalenstese*, hvor Zaller hævder, at de fleste mennesker besidder meninger og holdninger, der umiddelbart kan fremtræde som modsætningsfyldte. Det skyldes, dels at kun de færreste magter at investere stor kognitiv opmærksomhed i den enkelte sag, dels at kun de færreste oplever et behov for at have logisk set helt konsistente holdninger. Ikke alle har ambivalente holdninger på alle områder hele tiden. Jo mere man er optaget af og vidende om et givent emne, jo færre modsigelser. I almindelighed gælder det også, at jo større politisk opmærksomhed, jo færre modsigelser. Men selv når et spørgsmål er højt på den politiske dagsorden, har de fleste mennesker "ambivalente" holdninger. Der findes derfor ifølge Zaller ikke "rigtige" meninger, men en serie af delvist uafhængige og ofte modstridende synspunkter. Meningstilkendegivelser, som eksempelvis i surveyundersøgelser, vil dermed ikke være andet end tidsbundne meningskonstruktioner, der ud over af personens grundlæggende holdninger vil være bestemt af, hvad det er for overvejelser, der bliver aktualiseret af formuleringen eller af den øjeblikkelige politiske kontekst. Der er altså også på det individuelle plan tale om en form for konstruktivisme, hvilket jo passer fint ind i et socialkonstruktivistisk perspektiv som Gamson & Modiglianis. Zaller mener dog ikke, at det enkelte menneskes holdninger blot er labile og afspejler tilfældige indslag i massemedierne. Hvordan vi reagerer på mediernes budskaber afhænger dels af vores kognitive beredskab, dels af vores grundlæggende holdninger.

Teorien repræsenterer på en og samme tid et opgør med og en videreføring af teorien om massemediernes dagsordenssættende funktion. Ifølge Zallers model for opinionsdannelsen påvirkes vores holdninger og meninger nemlig af de overvejelser, som vores opmærksomhed til enhver tid er rettet imod. Og på denne måde går dagsordensfastsættelse og meningsdannelse mere eller mindre i ét (Gaasholt & Tøgeby, 1995). Jeg vil derfor også på baggrund af Zallers model forvente, at mediernes fremstillinger eller konstruktioner af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet spiller en afgørende rolle for meningsdannelsen på dette område.

Kapitel 3

Metodiske overvejelser og analysestrategi

Projektets metode er indholdsanalyse af de tre landsdækkende aviser *B.T.*, *Jyllands-Posten* og *Politiken*. Man kan på det overordnede plan skelne mellem kvantitativ og kvalitativ indholdsanalyse. Den kvantitative kan fx have til formål at vise, om bestemte emner prioriteres frem for andre. Man kan også se på emnernes hyppighed, tælle spaltmillimetre i aviserne eller minutter i tv-udsendelser. I den kvalitative indholdsanalyse ser man mere konkret på historierens indhold og form. Man kan eksempelvis analysere sprogbrugen eller forsøge at vurdere, om bestemte forståelser eller holdninger fremmes i medierne. Man kan også se på de roller, som aktørerne får tildelt, roller som offer, skurk, helt m.fl. (Rasmussen, 1996).

Der vil i det følgende blive gjort brug af såvel kvantitativ som kvalitativ indholdsanalyse, dog med vægten på det sidste. Jeg vil således både belyse, *hvor meget* medierne har beskæftiget sig med flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet i de udvalgte perioder, og *hvordan* de har beskæftiget sig med det. Den kvantitative del bygger på Gaasholts & Tøgebys analyser i *I syv sind* fra 1995, mens den kvalitative del vil have en mere selvstændig karakter. Mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere vil blive analyseret ved hjælp af Gamson & Modiglianis teoretiske idé om, at der findes forskellige og identificerbare fortolkningspakker for ethvert socialt problem. Først vil de overordnede tematiseringer inden for det samlede flygtninge- og indvandrer-spørgsmål dog blive identificeret. Den analytiske strategi adskiller sig videre en smule fra Gamson & Modigliani. De foretager nemlig analysen i to tempi. Først benytter de speciallitteratur og udtalelser fra forskellige individer, grupper og organisationer til at identificere mulige fortolkningspakker. Her inkluderer de alle fortolkningspakker, der har en sponsor. I anden omgang forsøger de så at spore de forskellige fortolkningspakker i medierne. Jeg benytter en mere simpel analytisk strategi, idet jeg blot forsøger at identificere fortolkningspakker om flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet på basis af, hvad der skrives om flygtninge og indvandrere i medierne.

Data for dette projekt består af alle avisartikler, der omtaler flygtninge og indvandrere, i de tre danske aviser *B.T.*, *Politiken* og *Jyllands-Posten* i udvalgte perioder af tre måneder i årene 1970, 1979, 1984, 1985, 1987, 1993, 1995, 1996, 1997 og 1998. Materialet er indsamlet i forbindelse med og i forlængelse af forskningsprojektet "Den danske befolknings holdnin-

ger til flygtninge og indvandrere" (Gaasholt & Tøgeby, 1995). De tre måneder er ikke udvalgt tilfældigt, men dækker for hvert år netop de tre måneder, der ligger forud for en interviewundersøgelse vedrørende den danske befolknings holdninger til flygtninge og indvandrere. Det er vigtigt at være opmærksom på, at denne udvælgelse af bestemte måneder og bestemte år er metodisk problematisk, når man vil analysere en udvikling over næsten 30 år. Dette metodiske problem vil ikke blive yderligere berørt, idet det foreliggende materiale trods alt er så omfattende, at det giver gode muligheder for at belyse mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i denne periode. Det skal yderligere bemærkes, at selv om aviserne langt fra er de eneste medier, der har mulighed for at påvirke folks holdninger og den førte politik, giver de et godt billede af de samlede nyhedsmediers konstruktioner af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, samtidig med at de er væsentligt nemmere at analysere på end eksempelvis tv-sendelser.

Der er som allerede nævnt tale om et uhyre stort datamateriale, der fylder adskillige hyldemetre, og jeg har derfor valgt at koncentrere mig om nogle enkelte år, nemlig 1970, 1984, 1985, 1993 og 1997/1998. Jeg vil for hvert år og for hver avis forsøge at afdække den overordnede tematisering og desuden analysere hvilke emner og sager, der tages op, og hvordan dette gøres. På baggrund heraf vil det blive vurderet, om der ligger bestemte fortolkningspakker bag. De øvrige år er også blevet analyseret, og de ligger derfor også til grund for de mere detaljerede analyser af de fem udvalgte år. Det ville dog fremstillingsmæssigt blive urimeligt tungt at skulle beskrive samtlige år i detaljer.

Med udgangspunkt i socialkonstruktivismen vil jeg hævde, at alt, hvad der bringes i den enkelte avis om flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, er et resultat af mere eller mindre bevidste redaktionelle valg. Alle de forskellige typer af artikler i en avis om dette emne er med til at konstruere avisens billede af flygtninge og indvandrere, og analysen vil derfor omfatte alle artikler inklusive læserbreve og kommentarer.

Det er værd at overveje, om der med den valgte metode kan sikres den fornødne dokumentation. Faren ved casestudier og kvalitative analyser kan være, at der er en vis risiko for, at man blot får bekræftet forskerens forudfattede opfattelser, eller omskrevet: "Søg og du skal finde". Jeg vil forsøge at modvirke det generelle verifikationsproblem ved at lave en ret udførlig dokumentation.

Kapitel 4

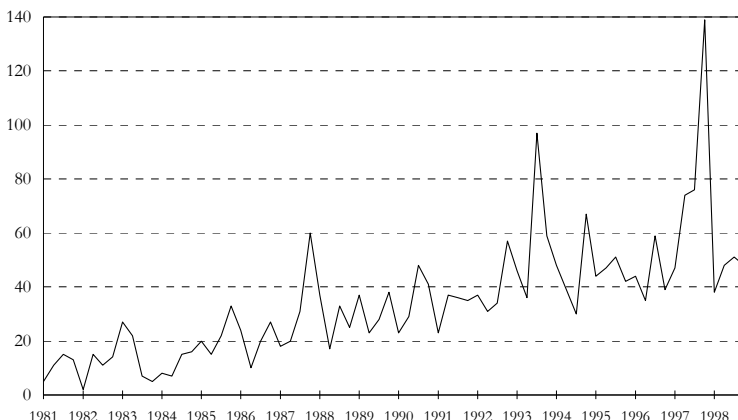
Et rids over udviklingen

Det kan være hensigtsmæssigt inden de mere detaljerede analyser først at give en oversigt over udviklingen i de tre avisers fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet fra 1970 til 1997/1998. Denne fremstilling vil være baseret på to forskellige kvantitative mål.

Det første kvantitative mål er hentet fra Dansk Artikelindeks, hvor det fra 1981 og fremefter er muligt at foretage en systematisk optælling af artikler om flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i otte landsdækkende danske aviser: *Berlingske Tidende*, *Børsen*, *Det fri Aktuelt/Aktuelt*, *Information*, *Jyllands-Posten*, *Kristeligt Dagblad*, *Politiken* og *Weekendavisen*. I Dansk Artikelindeks registrerer man normalt artikler på over 6.000 enheder, men man medtager ikke ledere, reportager eller læserbreve. Dette mål kan derfor ikke vise den absolutte størrelse af opmærksomheden, men det er ganske udmærket som et mål for den relative opmærksomhed². I figur 4.1 er det kvartalsvise antal af artikler om flygtninge og indvandrere i perioden fra 1981 til 1998 afbilledet.

Der er specielt to forhold, der springer i øjnene, nemlig for det første, at

Figur 4.1. Antal artikler om flygtninge og indvandrere. Dansk Artikelindeks, kvartalsvise opgørelser, 1981-1998

² Det skal dog bemærkes, at det samlede antal artikler i de danske aviser antageligt har været stigende i perioden 1981-1998.

der er tale om store periodevise svingninger i opmærksomheden. Der findes altså en række toppe på kurven, hvor aviserne indeholder ekstra mange artikler om flygtninge og indvandrere. Gaasholt & Togeby (1995: 131), der var de første til at anvende Artikelindekset på denne måde, mener, at nogle af disse toppe kan forklares af såkaldte ydre begivenheder. De anfører som eksempel foråret 1983, hvor den nye udlændingelov bliver diskuteret. Det absolutte toppunkt i efteråret 1997 kan også i hvert fald delvis forklares med henvisning til kommunalvalget den 18. november 1997. Der er imidlertid også en række af toppene, der ikke umiddelbart - eller i hvert fald ikke udelukkende - kan forklares på denne vis. Det gælder for eksempel det næsthøjeste punkt i 1993. Dette er endnu en god grund til at beskæftige sig med avisernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet.

For det andet ses det af figuren, at der er tale om en jævn stigning i antallet af artikler fra 1981 til 1993, hvor opmærksomheden når sit næsthøjeste punkt. I årene 1994-1996 falder antallet af artikler til et lavere niveau end i 1993, men i 1997 stiger opmærksomheden igen eksplosivt, men også kortvarigt. I 1998 vender opmærksomheden tilbage til niveauet for årene 1994-1996. Det er også værd at bemærke, at flygtninge- og indvandrerspørgsmålet ikke siden 1984 har været af mediernes dagsorden. Opmærksomheden omkring flygtninge- og indvandrerspørgsmålet ligger altså konstant på et ganske højt niveau, men med meget store periodevis udsving.

Det andet kvantitative mål, der kan bruges til at skitsere udviklingen med, er baseret på Gaasholt & Togeby's (1995) avisundersøgelse. Tabel 4.1 viser ændringerne i de emner, der bliver omtalt i aviserne de forskellige år. Kodningen af artiklerne er foretaget således, at den enkelte artikel kan være registreret for mere end et emne. Inddelingen svarer næsten til den, som Gaasholt & Togeby (1995) anvender, og som er lagt fast med udgangspunkt i året 1993. Det er derfor ikke nødvendigvis alle kategorierne, der er specielt meningsfulde for alle år. Dette afspejler i sig selv, at forholdene ændrer sig. Men i øvrigt er man nødt til at fastlægge nogle kriterier for inddelingen, for at det overhovedet er muligt at sammenligne over tid.³

Tabellen kan virke uoverskuelig, men den er kun ment som en indledende oversigt, idet de følgende afsnit vil indeholde meget mere detaljerede analyser af de udvalgte år (1970, 1984, 1985, 1993 og 1997/1998). Det er dog værd indledningsvis at give tabel 4.1 et par ord med på vejen. For det første ses det af tabellen, at en meget stor del af artiklerne slet ikke handler om flygtninge og indvandrere, men derimod om den danske flygtninge- og indvandrerpøik og om danskernes holdninger til og adfærd over for disse

---

³ Proceduren i undersøgelsen er nærmere omtalt i Gaasholt & Togeby (1995: 175).

grupper. For det andet viser tabellen, at antallet af artikler generelt er stigende frem til 1993, hvorefter det falder drastisk til at lavere niveau i årene fra 1994 til 1997. I 1997/1998 er der dog en markant fremgang igen. Det ses samtidigt, at det store spring frem til en permanent høj opmærksomhed for flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i de danske aviser sker fra 1984 til 1985. Dette passer meget fint med den udvikling, der blev skitseret ud fra figur 4.1. Jeg vil ikke foregribe analyserne i de kommende afsnit ved at kommentere yderligere på hvilke emner, der er fremtrædende hvilke år. Dette vil blive udførligt behandlet i de kommende afsnit.

Tabel 4.1. Emner, der tages op i dækningen af flygtninge- og indvandrer-spørgsmål i B.T., Jyllands-Posten og Politiken. Antal artikler og indlæg

	1970	1979	1984	1985	1987	1993	1995	1996	1997	1998
Flygtninge- og indvandrerpolitik	149	65	74	402	351	886	493	249	300	705
Danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere	63	38	55	486	284	570	188	195	208	315
Indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed	31	16	48	154	168	313	98	69	107	149
Bekvemmelighedsflygtninge	0	3	6	46	102	21	24	17	13	65
Problemer, protester og vold i asylcentre	0	5	6	97	21	195	16	25	2	15
Udvisninger	0	10	1	45	48	58	88	24	33	24
Sociale og menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark	20	36	44	96	61	88	49	33	39	15
Kulturelle problemer i bred forstand	14	19	7	24	157	179	144	168	124	129
Kriminalitet	44	19	158	68	105	181	189	217	187	204
Indvandrenes dagligdag	49	31	17	30	105	102	99	120	50	66
Andet	78	33	59	143	152	135	193	108	69	94
Antal enheder i alt	309	181	339	1119	1026	1870	1131	941	917	1358

Kapitel 5

1970 - Gæstearbejdere som arbejdskraft

Flygtninge og indvandrere fylder meget lidt i aviserne i 1970. Der er, som det fremgår af tabel 5.1, kun tilsammen 309 artikler i de tre aviser, heraf 31 læserbreve, 16 kommentarer og 8 ledere.

Tabel 5.1. Dækningen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i september-november 1970

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Antal artikler	108	79	122	309
Heraf læserbreve	20	4	7	31
Heraf kommentarer	8	3	5	16
Heraf ledere	3	3	2	8
Procent artikler hvori politikere omtales	19	38	27	27

Samtidig er der en meget lav politisering af emnet, idet der kun omtales politikere i 27 pct. af artiklerne, sjældnest i *B.T.* og oftest i *Jyllands-Posten*. Som det fremgår af tabel 5.2 er det specielt radikale og socialdemokratiske politikere, der optræder i artiklerne. Dette er fælles for alle tre aviser.

Tabel 5.3 viser tendensen i læserbreve og kommentarer. Det mest interessante er, at der for alle tre aviser under et er næsten tre gange så mange indlæg med en positiv tendens som med en negativ. Denne overvejende po-

Tabel 5.2. Omtalen af politikere fra de politiske partier i september-november 1970. Antal omtaler

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Socialdemokratiet	9	9	11	29
Radikale Venstre	9	14	14	37
Øvrige venstrefløj	1	1	0	2
Konservative Folkeparti	2	0	7	18
Venstre	0	3	1	4
Flere partier	2	2	5	9
Regeringen	1	0	3	4

Tabel 5.3. Tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer i september-november 1970. Procent

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Ingen tendens	14	-	9	15
Positiv tendens	57	-	58	53
Både og	11	-	8	13
Negativ tendens	18	-	25	19
I alt	100	100	100	100
Antal enheder	28	7	12	47

sitive tendens er set i denne analyses tidsperspektiv enestående.

Den enmæssige fordeling fremgår af tabel 5.4. Det ses, at flygtninge- og indvandrerpolitik er det klart vigtigste emne i alle tre aviser, og specielt *Politiken* har meget herom. Andre vigtige emner er danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere og indvandreernes hverdag. Samtidig spiller kriminalitet også en rolle, ikke mindst i *B.T.* og *Politiken*.

Selv om denne kvantitative analyse giver et overblik over hvilke emner, der behandles i aviserne, så er informationsindholdet alligevel relativt lavt. Det er derfor hensigtsmæssigt med en mere detaljeret kvalitativ analyse.

Ser man nærmere på de emner, der behandles i de tre aviser i 1970, tegner der sig et ret klart billede af et overordnet tema, som man kan kalde for

Tabel 5.4. Emner, der tages op i dækningen af flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet, september-november 1970. Antal artikler og indlæg

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Flygtninge- og indvandrerpolitik	45	41	63	149
Danskernes holdninger over for flygtninge og indvandrere	24	17	22	63
Indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed	15	6	19	31
Menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark	7	5	8	20
Kulturelle problemer i bred forstand	6	1	7	14
Kriminalitet	17	11	16	44
Indvandreernes dagligdag	17	11	21	49
Andet	30	22	26	78
I alt	161	114	173	448

”gæstearbejdere som arbejdskraft”. Der ligger i brugen af begrebet ”gæstearbejdere”, hvorved forstås indvandrerne fra specielt Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan, at de dels er velkomne som gæster, dels forventes at rejse hjem igen (Würtz Sørensen, 1988c: 5). Det er karakteristisk, at indvandrerne anskues som et midlertidigt, snævert arbejdsmarkedspolitisk fænomen.

Det er muligt at identificere to forskellige fortolkningspakker inden for dette overordnede tema. I den ene tolkes indvandringen positivt som et nødvendigt middel til at skaffe arbejdskraft til den danske industri. Ifølge denne fortolkningspakke, der hovedsageligt repræsenteres af arbejdsgiverne, gælder det om at fylde hullerne på det danske arbejdsmarked. Den anden fortolkningspakke fokuserer omvendt på alle de problemer, der er forbundet med indvandringen og brugen af indvandrere som billig arbejdskraft. Denne pakke repræsenteres af arbejdstagerne og deres organisationer, LO og DASF (det nuværende SID).

Flygtninge spiller ingen rolle i de tre aviser i 1970, hvilket på baggrund af det begrænsede antal flygtninge, der på dette tidspunkt søgte til Danmark, ikke er særligt overraskende. Der er således i denne periode en sammenhæng mellem avisernes dækning af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet og udviklingen i de såkaldt objektive forhold.

B.T.

I *B.T.* er arbejdskraft, arbejdskraftmangel, arbejdsløshed samt gæstearbejdere og fremmedarbejdere et fremtrædende emnekompleks.^{4 5} Man kan i *B.T.* identificere begge fortolkningspakker, men der er dog en overvægt af artikler, der repræsenterer den anden fortolkningspakke, og dermed problemerne ved brugen af indvandrere som arbejdskraft. Hertil kommer en række artikler om gæstearbejdernes dårlige boligforhold og boligmangel.⁶ Et tredje væsentligt emne er konflikter og sammenstød mellem danskere og indvandrere.⁷ Endelig er der ganske få artikler om det midlertidige stop for indvandring og loven om forbud mod racediskrimination.

---

⁴ Artiklernes overskrifter vil i det følgende blive anvendt som dokumentation. Overskrifterne er langt fra altid dækkende for artiklen som helhed, men i de fleste tilfælde kan man godt tage overskrifterne som en indikator for avisens tematisering.

⁵ Ex. ”LO: For mange gæstearbejdere” 3/10; ”DASF-krav: Stop importen af gæstearbejdere straks” 8/10; ”Kræver stop for gæstearbejdere” 21/10; ”Udlændinge lokkes hertil for store penge og med falske løfter om arbejde” 29/10; ”Gæstearbejdere sender 70 mill. ud af landet” 6/11; ”Nu sniger gæstearbejderne sig ind i Danmark” 9/11.

⁶ Ex. ”4000 gæstearbejdere har ikke fast bopæl - må bo i kældre og hos venner” 12/10; ”Gæstearbejdere klumper sig sammen” 5/11; ”TB og lus i Vognmandsparken” 12/4.

⁷ Ex. ”De vil ikke blande sig med os” 14/9; ”Myrder ung mand under bandebrig” 21/9.

Jyllands-Posten

Også i *Jyllands-Posten* er det overordnede tema gæstarbejdere som arbejdskraft, men i modsætning til *B.T.* er det overvejende den første fortolkningspakke, hvor indvandrere betragtes som en mulig arbejdskraft til industrien, man møder. *Jyllands-Posten* omtaler næsten udelukkende spørgsmålet, som det må have set ud fra arbejdsgivernes side.⁸ Der er enkelte artikler om gæstarbejdernes boligforhold og sundhedstilstand,⁹ så også den anden fortolkningspakke optræder i *Jyllands-Posten*.

Desuden spiller spørgsmålet om racediskrimination og her specielt loven om forbud om racediskrimination en rolle. Pudsigt nok handler hele 10 ud af 79 artikler i *Jyllands-Posten* om sigøjnere og denne gruppes konflikter med danskere og det danske samfund. Dette kan nok bedst illustreres ved artiklen med den fantastiske ordlyd: "Grundejere ruster sig til kamp (måske voldelig) mod sigøjnere på campingplads i Kolding" 31/10.

Endvidere bringer *Jyllands-Posten* resultatet af en Observa-undersøgelse om danskernes syn på "andre folkeslag og på forskellige befolkningsgrupper" 11/10, hvor der blandt andet bliver spurgt om holdningen til fremmedarbejdere. Undersøgelsen viser, at 54 pct. har en positiv holdning. Det fremgår desuden, at holdningen til fremmedarbejdere er i den negative ende set i forhold til holdningerne til andre grupper.

Politiken

Endelig er også i *Politiken* det overordnede tema gæstarbejdere som arbejdskraft. Gæstarbejdere er i øvrigt det dominerende begreb, mens man slet ikke anvender begrebet fremmedarbejdere. I *Politiken* er det overvejende den anden fortolkningspakke, hvor man interesserer sig for problemerne ved arbejdskraftindvandringen, som man kan finde eksempler på. Der skrives således om arbejdsløshed, hvervning af gæstarbejdere og arbejdstilladelser, og spørgsmålet anskues overvejende fra fagbevægelsens, kommunernes og gæstarbejdernes side, men ikke fra arbejdsgivernes.¹⁰ En

⁸ Ex. "Stigende arbejdsløshed mellem gæstarbejderne søges bremset" 27/10; "DASF-forslag om gæstarbejdere kræver meget af arbejdsgiverne" 5/11; "Værfterne mangler arbejdskraft" 9/10; "Gæster og gæstfrihed. Emne: Import af fremmed arbejdskraft" 13/11; "Arbejdsgiver utilfreds med at hans gæstarbejdere udvises" 26/11.

⁹ "Smitsom tb hos gæstarbejdere" 28/10; "Gæstarbejdere bor i alderdomshjem, der er nedlagt som bolig" 11/11.

¹⁰ Ex. "Tyrkerne vil blive her" 25/9; "LO er bekymret over ledigheden" 3/10; "Vi skal ikke manipulere med gæstarbejderne" 5/10; "Arbejdsmændene kræver stop for gæstarbejderne" 8/10; "Borgmester kræver gæstarbejder-stop" 12/10; "Gæstarbejdere er et løbsk problem" 13/10; "Tyrkere i hundredevis er arbejdsløse her" 26/10.

karakteristisk artikel findes den 17/10, ”Politisk kvartet. I deres og vor interesse”, hvor man interviewer fire forskellige aktører om deres bud på en gæstearbejderpolitik. Det drejer sig om fagforeningsformand Kaj Buch, arbejdsminister Lauge Dahlgaard, arbejdsformidlingschef Lauge R. Kallestrup og socialrådgiver Anne Marie Andersen. Der er ud over dette helt overordnede og gennemgående tema to andre beslægtede temaer, nemlig gæstearbejdernes boligforhold og deres sundhedstilstand.

Sammenfatning: 1970

Analysen af avisernes fremstillinger af (flygtninge- og) indvandrerspørgsmålet i 1970 viser, at man i alle tre aviser kan identificere den samme overordnede tematisering, nemlig ”gæstearbejdere som arbejdskraft”. Langt de fleste artikler ses i lyset af dette tema. Indvandringen ansues som et snævert og midlertidigt arbejdsmarkedspolitisk fænomen, og der kan inden for denne overordnede tematisering identificeres to forskellige og modstridende fortolkningspakker. Den første ser indvandringen som et nødvendigt middel til at skaffe arbejdskraft til den danske industri, mens den anden fokuserer på de mange problemer, der er forbundet med denne arbejdskraftindvandring. Der er eksempler på begge fortolkningspakker i alle tre aviser, men det er alligevel karakteristisk, at man i *Jyllands-Posten* overvejende kan finde eksempler på den første fortolkningspakke, og at der i *B.T.* og *Politiken* er en klar dominans af den anden fortolkningspakke.

Kapitel 6.

1984 - I kriminalitetens tegn

Vi foretager nu et tidsmæssigt tigerspring fra 1970 til 1984, og som det vil fremgå af det følgende, er der store forskelle mellem avisernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet de to år. På enkelte punkter er der dog ligheder, nemlig når det drejer sig om antallet af artikler og politiseringen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet.

Som det fremgår af tabel 6.1, er der kun 339 artikler om emnet i de tre måneder, juni, juli og august 1984. Der er relativt få læserbreve, kommentarer og ledere, hvilket også tyder på, at opmærksomheden ikke er særlig stor. Der er samtidig en meget lav politisering af emnet, idet politikere kun omtales i omkring 24 pct. af artiklerne. Specielt tre partier, gør sig gældende, nemlig Fremskridtspartiet, det Konservative Folkeparti og Venstre (jf. tabel 6.2). Dette er et skift i forhold til 1970, hvor det først og fremmest var Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet, der blev omtalt. Fremskridtspartiet omtales først og fremmest i *B.T.*, mens de konservative omtales næsten lige meget i *Politiken* og i *Jyllands-Posten*. Venstre omtales derimod næsten udelukkende i *Jyllands-Posten*.

Tabel 6.1. Dækningen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i juni-august 1984

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Antal artikler	151	95	93	339
Heraf læserbreve	58	10	4	72
Heraf kommentarer	5	2	3	10
Heraf ledere	1	4	1	6
Procent artikler hvori politikere omtales	24	25	22	24

Hvad angår tendensen i læserbreve og kommentarer, er der samlet set en overvægt af positive tilkendegivelser (jf. tabel 6.3). Overvægten af positive læserbreve og kommentarer findes dog kun i *B.T.*, og den er heller ikke så massiv, som i 1970.

Tabel 6.4 viser fordelingen på de overordnede emnekategorier i de tre aviser. Det fremgår umiddelbart, at kriminalitet er det vigtigste emne i alle

Tabel 6.2. Omtalen af politikere fra de politiske partier i juni-august 1984. Antal omtaler

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Socialdemokratiet	0	2	3	5
Radikale Venstre	0	1	0	1
SF	0	1	1	2
Øvrige venstrefløj	0	2	1	3
Konservative Folkeparti	2	12	8	22
Venstre	3	9	3	15
Fremskridtpartiet	32	5	1	38
Flere partier	2	0	3	5
Regeringen	0	0	1	1

tre aviser. Der er således mere end dobbelt så mange artikler eller indlæg om kriminalitet som om det næstmest omtalte emne. Flygtninge- og indvandrerpolitikken spiller også en vis rolle, men når man tager i betragtning, at denne kategori dækker over en lang række emner, og når man sammenligner med andre år, fremstår flygtninge- og indvandrerpolitikken ikke som særlig fremtrædende i aviserne i 1984. Nogen plads får også danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere og sociale og menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark, ikke mindst i B.T. Også indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed er et relativt vigtigt emne i alle tre aviser.

Den kvantitative analyse viser tydeligt, at kriminalitet er det vigtigste emne i alle tre aviser, og den kvalitative analyse peger på det samme. Man kan derfor også, som antydet i overskriften til dette afsnit, med en vis ret ta-

Tabel 6.3. Tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer i juni-august 1984. Procent

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Ingen tendens	14	8	-	12
Positiv tendens	48	42	-	50
Både og	8	8	-	7
Negativ tendens	30	42	-	31
I alt	100	100	100	100
Antal enheder	63	12	7	82

le om, at flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1984 står ”i kriminalitetens tegn”. Man kan inden for denne overordnede tematisering identificere to fortolkningspakker. I den klart dominerende fortolkningspakke i alle tre aviser kædes flygtninge og indvandrere tydeligt sammen med diverse kriminelle aktiviteter og fremstilles dermed i kriminalitetens tegn. Det er dog også muligt enkelte steder at finde tegn på en anden fortolkningspakke, hvor sammenkædningen af flygtninge og indvandrere med kriminalitet er mindre tydelig og knap så direkte, og hvor man også prøver at identificere andre og bagvedliggende årsager til kriminaliteten.

Tabel 6.4. Emner, der tages op i dækningen af flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet, juni-august 1984. Antal artikler og indlæg

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Flygtninge- og indvandrerpolitik	28	18	28	74
Danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere	33	10	12	55
Indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed	16	15	17	48
Bekvemmelighedsflygtninge	4	1	1	6
Problemer, protester og vold i asylcentre	1	4	1	6
Udvisninger	0	0	1	1
Menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark	29	6	9	44
Kulturelle problemer i bred forstand	3	2	2	7
Kriminalitet	63	44	51	158
Indvandrems dagligdag	9	4	4	17
Andet	32	23	4	59
I alt	151	95	93	339

Ole Hammer (1984) har lavet en undersøgelse af otte danske dagblades dækning af flygtninge- og indvandrerstoffet i udvalgte perioder i 1982 og 1984, som stemmer overens med disse resultater. Hans konklusion er, at medierne gennem deres stofvalg giver et skævt billede af flygtninge og indvandrere, idet 60 pct. af det stof dagbladene bringer om indvandrene er rets- og kriminalstof, mens 15 pct. handler om racisme. Alle øvrige stofområder udgør dermed tilsammen 25 pct. Hammer skriver på denne baggrund:

”Hvis det er rigtigt, at aviserne er et spejlbillede af virkeligheden - og hvis det er rigtigt, at aviserne har indflydelse på folks holdning, så betyder undersøgelsens

resultater, at vi får et meget forvrænget spejlbillede af indvandreernes virkelighed - og at det må påvirke folks holdning til indvandrene i meget negativ retning.” (Hammer, 1984: 4)

Her vil jeg blot konstatere, at den kvantitative undersøgelse bekræfter, at kriminalitet er det helt dominerende tema i aviserne i 1984. Da kriminalitet jo er et begreb, der dækker over mange forskellige forhold, kan en kvalitativ indholdsanalyse forhåbentlig give en mere detaljeret beskrivelse af hvilke former for kriminalitet, der omtales, og hvordan de beskrives.

B.T.

B.T. indeholder overvejende artikler om kriminalitet, der direkte kæder denne sammen med flygtninge og indvandrere. Det fleste artikler refererer dermed til den første af de omtalte fortolkningspakker. Der er én helt dominerende sag, nemlig den såkaldte Conevski-sag, hvor en jugoslavisk statsborger blev anklaget (og dømt) for mordet på to danske drenge ved Femøren på Amager. Dette mord er adskillige gange på forsiden af *B.T.* og giver anledning til et meget stort antal artikler i de tre måneder.¹¹

Der skrives meget om en tidligere voldtægtssag, som den anklagede havde været involveret i, og der efterlades ikke nogen tvivl om, at *B.T.* fra sagens start mener, at manden er skyldig i såvel voldtægtssagen som dobbeltdrabet. Conevski-sagen indeholder både sex og mord, der er emner, som sensationspressen i jagten på læsere har satset på (Mortensen et al., 1990: 272). *B.T.* opbygger i deres fremstilling nogle helt typologiske skikkelser, nemlig de uskyldige ofre og den desperate morder, og i beskrivelsen af Conevski fokuseres der på hans jugoslaviske statsborgerskab. Conevski bliver på denne måde et symbol på den desperate - og fremmede - morder. Og dermed også et symbol på den kriminelle indvandrer.

Ud over Conevski-sagen omtaler *B.T.* også en række andre sager, hvor udlændinge er indblandet i kriminelle aktiviteter. Det drejer sig blandt andet om en sag om en hollandsk flugtbilist¹² og en sag om, hvad der betegnes

---

¹¹ "Brians familie samler ind: Fang dobbeltmorderen" 8/6; "Sådan kan du hjælpe politiet med at fange dobbelt-morder" 14/7; "Anholdt for dobbeltmord" 24/7; "Frikendt for voldtægt, tog til udlandet for erstatningen" 24/7; "Politiet i knibe: Kan FBI fælde Conevski" 25/7; "En gemen voldtægtssag" 26/7; "Conevski: Hende vil jeg godt slå ihjel" 11/8; "Bombe i dobbeltmordet: Conevski igen sigtet for voldtægt" 18/8; "Conevskis fingeraftryk fundet hos voldtægts ofre" 21/8; "Mordvåben lå i Conevskis garage" 23/8; "Marie Louise blev stemplet som sex-vilddyr i Conevski-sag: Nu vil jeg resens" 25/8; "Jeg blev slået ned af Conevski" 28/8.

¹² "Bilist efterlod døende cyklist" 9/7; "Kvinde dræbt af flugtbilist, stjal han også hendes penge" 10/7.

som en "bande" i København bestående af unge indvandrere.¹³ Et tredje eksempel er en sag om påstået svindel foretaget af en mand, der stammer fra Haiti.¹⁴ De mange forskellige sager tegner dermed tilsammen et billede af indvandrerne som deltagere i diverse kriminelle aktiviteter.

B.T. har dog også andet end artikler, der forbinder indvandrere og flygtninge med kriminalitet. Der er også artikler om danskernes holdninger, herunder om fremmedhad og racisme. Debatten herom sættes i gang af Fremskridtspartiets nye gruppeformand Helge Dohrmann ("Dohrmann vil af med fremmedarbejderne: Giv dem penge for at rejse"). Enkelte artikler støtter Dohrmanns forslag, men flertallet tager afstand fra det, og eksempelvis betegner *B.T.* på lederpladsen det som "Det lille racehad" (2/8). Der er således et andet tema, der kommer i spil her, nemlig et tema om "racisme og fremmedhad". Det spiller dog kun en ret beskedent rolle i 1984, men bliver siden et mere dominerende tema.

I *B.T.* er der endelig også flere artikler om bokseren Eyup Can, der er tyrkisk statsborger, men bokser for Danmark ved de olympiske lege. *B.T.* opbygger en helterolle for bokseren og betoner hans tilhørsforhold til Danmark,¹⁵ samtidig med at der i en overskrift spilles på hans tyrkiske herkomst.¹⁶ Hammer (1984: 7) mener, at sporten indtager en særstilling i mediernes dækning af indvandrerstoffet, idet det er sportspræstationen, der afgør om personen omtales, og ikke vedkommendes nationalitet eller indvandrerbaggrund. Det er nok rigtigt, at selve sportspræstationen spiller en stor rolle, men eksemplet viser samtidig, at der, når sportsudøveren er af fremmed herkomst, tillige fokuseres på pågældendes nationalitet.

Jyllands-Posten

Dobbeltmordet har også en vigtig rolle i *Jyllands-Posten*, men der er væsentlige forskelle i dækningen af sagen mellem *B.T.* og *Jyllands-Posten*. I *Jyllands-Posten* koncentrerer man sig mere om den "faktiske" udvikling i sagen, og der er heller ikke samme personfiksering og opbyggelse af typologiske skikkelser som i *B.T.*, selv om man dog behandler voldtægtssagen. Sagen omtales i øvrigt heller ikke som "Conevski-sagen", men som "dobbeltmord-sagen". Det er endvidere karakteristisk, at den overvejende ansues fra politiets vinkel. Sagen har slet ikke den samme fremtrædende pla-

¹³ "Bande med kerne af trækkerdrengene" 8/8; "Lederen af drengebande stukket af fra anstalt" 9/8.

¹⁴ "Politiet anklager psykolog og hypnotisør: Narrede kæmpe-beløb fra kvinder" 31/8.

¹⁵ "Can kan. Godt, vi har ham" 1/8; "MEDALJE TIL VALBY" 8/8.

¹⁶ "Eyup Can har en tyrkeretro på sig selv" 6/8.

cering, og opsætningen af artiklerne er heller ikke så prangende som i B.T. Man kan fornemme, at sagen ikke på samme måde som i B.T. skal sælge avisen.¹⁷ På trods af de nævnte forskelle i forhold til B.T., spiller dobbeltmord-sagen en vigtig rolle i *Jyllands-Posten* som et symbol på den fortolkningspakke, der sammenkæder flygtninge og indvandrere med kriminalitet.

Der er også i *Jyllands-Posten* andre artikler om kriminelle flygtninge eller indvandrere, herunder en del sager om narkokriminalitet.¹⁸ Det er værd at bemærke, at nationaliteten fremhæves i overskriften og i artiklerne generelt, fordi dette klart viser, hvordan flygtninge- og indvandrere i denne fortolkningspakke generelt sammenkædes med kriminalitet. Ved at nærlæse artiklerne kan man konstatere, at en del af de omtalte sager omhandler tilrejsende udlændinge (jf. Gaasholt & Togeby, 1995: 67), men det ændrer dog ikke afgørende på det billede af flygtninge og indvandrere i kriminalitetens tegn, der tegnes i 1984.

Ud over kriminalitet er der to andre mindre emner i *Jyllands-Postens* fremstilling af flygtninge og indvandrere i 1984. Det ene drejer sig om det stigende antal flygtninge fra specielt Iran og Irak og nogle udvisningssager.¹⁹ Flygtningene begynder altså så småt at optræde i *Jyllands-Posten*, og i lederen "Flygtninge og frihed" kræver man ligefrem flere flygtninge til landet, hvilket i et historisk perspektiv er ganske interessant. Det andet emne er racisme og fremmedhad, og her spiller Helge Dohrmanns forslag en vis rolle.²⁰ Der er altså også i *Jyllands-Posten* tegn på et tema, hvor flygtninge- og indvandrerspørgsmålet anskues ud fra tendenser til racisme og fremmedhad. Men i 1984 spiller dette tema kun en meget begrænset rolle.

---

¹⁷ Ex. "Dobbeltmord foran opklaring" 24/7; "Den sigtede i dobbeltmordsagen. Er tidligere frifundet for voldtægt" 24/7; "Conevski isolationsfængslet - nægter skyld i dobbeltmord" 25/7; "Nye oplysninger om dobbeltmord" 26/7; "Naum Conevski får skærpet fængsling" 27/7; "Politiet søger hjælp hos offentlighed for at spore mord-våben" 2/8; "Intet spor af mord-våben trods frit lejde" 3/8; "Politiet efterlyser colt-ejere" 4/8.

¹⁸ Ex. "Ung grønlander sigtet for to brutale overfald" 15/6; "Den hårdeste hash-dom nedsat til syv års fængsel" 26/6; "Jugoslavere stjal for flere millioner kr. porcelæn" 5/7; "Indere smugles over grænsen til Danmark" 10/7; "Sigøjner-familie tyveri-dømt" 11/7; "Afrikaner sigtet for kokainhandel" 15/7.

¹⁹ Ex. "500 venter på asyl i Danmark" 6/7; "En urimelig udvisning" 6/7; "Irakere og iranere strømmer til Danmark for at anmode om asyl" 9/7; "Marokkansk kvinde må blive i Danmark" 13/7; "Flygtninge strømmer til landet" 17/7; "Erik Ninn-Hansen går ind for flygtningecenter" 14/8; "Nej til iranske flygtninge i landsby-samfund" 17/8.

²⁰ Ex. "Indvandrerne kræver effektiv bekæmpelse af dansk racisme" 27/6; "Nytænkning af Dohrmann" 10/3; "Dohrmanns ækle politik" 12/8 af rådmand Axel Handevitt-Haar.

Politiken

Politiken er akkurat som de andre aviser domineret af artikler, der på den ene eller den anden måde forbinder flygtninge og indvandrere til kriminalitet. "Dobbeltmord-sagen", som den kaldes, er også vigtig i *Politiken*, men der er visse forskelle i forhold til de andre avisers dækning af sagen. Det er således karakteristisk, at sagen i tre artikler ansues fra indvandrerens synsvinkel og deres protester mod politiets mange afhøringer af udenlandske mænd. Den bliver dermed også kædet sammen med spørgsmålet om racisme i Danmark.²¹ Der er her tegn på den anden fortolkningspakke, hvor forbindelsen mellem udlændinge og kriminalitet er mindre tydelig, og hvor der overvejes alternative forklaringer på kriminaliteten. Men denne fortolkningspakke spiller kun en beskedent rolle. Efter at Conevski bliver arresteret, følger *Politiken* akkurat som *Jyllands-Posten* overvejende politiets vinkel på sagen.²² Det kan altså konstateres, at dobbeltmord-sagen har en fremtrædende plads i avisen, og at den overvejende kan ses som et symbol på kriminalitetsproblemerne blandt flygtninge og indvandrere. Der er i *Politiken* også en række andre sager, der forbinder flygtninge og indvandrere med kriminalitet.²³ Det er dog værd at bemærke, at man ikke i samme omfang som *Jyllands-Posten* betoner nationaliteten på de implicerede i overskrifterne, men det fremgår dog tydeligt i artiklernes brødtekst.

Politiken har desuden ligesom *Jyllands-Posten* flere artikler, der omhandler flygtninge.²⁴ Forskellige udvisningssager²⁵, hvor specielt en sag om

²¹ Ex. "Udlændinge afhøres om dobbeltmordet" 21/6; "Afhørt om mord der blev begået mens han sov" 22/6; "Indvandrere i protest mod politi-spørgsmål" 24/6.

²² Ex. "Anholdt for dobbeltmord på Amager. Jugoslav sigtet for lystmord" 24/7; "Morderens pistol stjålet fra samler" 24/7; "Likvideret med nakkeskud" 24/7; "Mord-sigtets privatliv kulegraves" 25/7; "Politiet søger ny viden om mordsigtet" 25/7; "Drengen der overlevede mødtes med mordsigtet" 25/7; "Fem nye tip om dobbeltmordet" 26/7; "Landsret støtter politiet" 27/7; "Politifolk der går til strengen" 30/7; "Frit lejde i drabs-sag" 2/8; "To vidner afhørt om våben-tyveri i mordsag" 2/8; "Tilstår at han stjal drabsvåben" 25/8; "Kvinde kræver ny sag mod Conevski" 26/8.

²³ Ex. "Hård straf til narkosmugler" 26/6; "Heroin-kup på hotel. Tre anholdt" 24/6; "Røver ville være kvinde" 29/6; "Nordmand jages i knivstikkersag" 3/7; "Kvinden der fældede knivstikkeren" 3/7; "Million-tyveri på jobbet. 15 fængslet" 4/7; "Skænderi endte med knivstikkeri. Rockere og gæstearbejdere i slagsmål på værtshus" 8/7; "Heroin-kup til 20 mill. i Kastrop" 14/7; "Dreng sigtet for overfald" 8/8.

²⁴ Ex. "600 flygtninge venter på at få asyl i Danmark" 6/7; "2,1 mill. til flygtninge" 6/7; "V: Vi tager for få flygtninge" 7/7; "Flygtninge-sagerne hober sig op" 31/7; "Danmark får flere flygtninge" 25/8; "Flygtninge fra Iran til Danmark hver dag" 27/8.

²⁵ Ex. "Kafkaville" 3/7; "Mor skilles fra sine børn" 27/6; "Marokkansk kvinde søger hjælp hos ombudsmanden" 29/6; "Politikere i forbøn for udvist kvinde" 30/6; "Marokkansk kvinde får lov at blive" 18/7; "Det endte i glædestårer" 18/7.

udvisningen af en marokkansk kvinde fylder meget, udgør også et vigtigt tema. Her er det i øvrigt interessant at konstatere, at den kvantitative analyse ikke viste, at der både i *Jyllands-Posten* og *Politiken* var så mange artikler om dette emne, som den kvalitative vurdering synes at vise. Det hænger utvivlsomt sammen med, at mange artikler kan kategoriseres under flere forskellige emner.

Der er også i *Politiken* spæde tegn på temaet om racisme og fremmedhad. Som allerede nævnt kobles dobbeltmord-sagen sammen med dette emne, men der er også andre artikler.

Sammenfatning: 1984

Det kan altså konstateres, at man for alle tre aviser i 1984 kan identificere et overordnet tema, man kan kalde "I kriminalitetens tegn", idet der er utroligt mange artikler om kriminalitet, hvor flygtninge og indvandrere er indblandet på en eller anden måde. Man kan inden for dette overordnede tema identificere to fortolkningspakker. Den klart mest dominerende pakke i alle tre aviser kæder tydeligt flygtninge og indvandrere sammen med diverse kriminelle aktiviteter, og disse grupper fremstilles dermed i kriminalitetens tegn. Det er dog også muligt i *Politiken* at finde tegn på en anden fortolkningspakke, hvor sammenkædningen af flygtninge og indvandrere med kriminalitet er mindre tydelig og knap så direkte, og hvor man også prøver at identificere andre og bagvedliggende årsager til kriminaliteten.

Conevski-sagen eller dobbeltmords-sagen spiller en central rolle for den dominerende fortolkningspakke som symbol på den fremmede morder. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der er en risiko for, at denne ene sag kan "forvrænge" billedet af mediernes fremstillinger i 1984, og det er derfor heller ikke sikkert, at kriminalitet spiller helt så stor en rolle, hvis man betragter året 1984 under et og ikke blot de tre måneder.

Selv om flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1984 altså meget klart står "i kriminalitetens tegn", er det dog også værd at nævne, at der i alle tre aviser er de første tegn på en anden tematisering af spørgsmålet, hvor der fokuseres på tendenser til racisme og fremmedhad i det danske samfund.

Kapitel 7

1985 - Flygtninge og ”racisme og fremmedhad”

Vi bevæger os nu kun ganske kort rent tidsmæssigt, nemlig fra 1984 til 1985, men som analysen nedenfor viser, sker der meget store forandringer i mediernes konstruktioner af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet på denne korte tid. Som det ses af tabel 7.1, er der hele 1119 artikler i de tre måneder i 1985. Der er dermed tale om mere end en tredobling af antallet af artikler i forhold til de tre måneder i 1984. *Jyllands-Posten* har flest artikler, nemlig knap 500, mens der er omkring 300 artikler i både *B.T.* og *Politiken*.

Tabel 7.1. Dækningen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i august-oktober 1985

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Antal artikler	292	494	333	1119
Heraf læserbreve	156	196	46	398
Heraf kommentarer	6	34	42	82
Heraf ledere	8	7	4	19
Procent artikler hvori politikere omtales	37	46	37	41

Antallet af læserbreve og kommentarer er på det nærmeste eksploderet. Der er specielt mange læserbreve i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, og der er samtidig mange kommentarer i *Politiken* og *Jyllands-Posten*. Tabellen viser samtidig, at politiseringen af spørgsmålet er steget kraftigt, således at politikere omtales i 41 pct. af artiklerne - i *Jyllands-Posten* i hele 47 pct. af artiklerne.

Ser vi derefter på hvilke politikere, der omtales i de tre aviser (tabel 7.2), indtager de konservative politikere en klar førsteplads i alle tre aviser, hvilket blandt andet hænger sammen med, at man havde en konservativ justitsminister med ansvar for udlændingsspørgsmålet. Også fremskridtsfolk og socialdemokrater nævnes relativt ofte. De traditionelle venstrefløjspartier og de små midterpartier har derimod ikke den store betydning.

Tabel 7.3 viser tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer i 1985, og billedet er nu noget anderledes end de tidligere års forholdsvist positive tendens. Aviserne kan nu deles i to grupper. Der er for det første *B.T.* og *Jyllands-Posten*, hvor der er en negativ tendens i knap halvdelen af læserbrevene og kommentarerne, og for det an-

Tabel 7.2. Omtalen af politikere fra de politiske partier i august-oktober 1985. Antal omtaler

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Socialdemokratiet	27	33	31	91
Radikale Venstre	5	9	7	21
SF	0	4	2	6
Enhedslisten	0	1	0	1
Øvrige venstrefløj	1	10	5	16
Fælles Kurs	0	1	1	2
Kristeligt Folkeparti	3	3	2	8
CD	3	1	2	6
Konservative Folkeparti	28	71	44	143
Venstre	12	21	21	54
Fremskridtspartiet	19	52	23	94
Højreorienterede	2	0	0	2
Flere partier	17	23	15	55
Regeringen	13	21	9	43

Tabel 7.3. Tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer i august-oktober 1985. Procent

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Ingen tendens	15	30	12	22
Positiv tendens	34	14	80	33
Både og	5	7	2	5
Negativ tendens	46	49	6	40
I alt	100	100	100	100
Antal enheder	162	230	88	480

det *Politiken*, der har en positiv tendens i hele 80 pct. Det forhold, at *B.T.* og *Jyllands-Posten* overvejende bringer læserbreve og kommentarer med en negativ tendens over for flygtninge og indvandrere, mens *Politiken* overvejende bringer positive, fortsætter i årene fremover.

Tabel 7.4 viser, hvilke emner der omtales i de tre aviser i 1985. De to væsentligste emner er danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere samt flygtninge- og indvandrerpolitikken. Hvad an-

går artiklerne om danskernes holdninger og adfærd, viser en yderligere optæl-

Tabel 7.4. Emner, der tages op i dækningen af flygtninge- og indvandrer-spørgsmål, august-oktober 1985. Antal artikler og indlæg

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Flygtninge- og indvandrerpolitik	100	207	95	402
Danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere	107	217	162	486
Indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed	57	68	29	154
Bekvemmelighedsflygtninge	15	30	1	46
Problemer, protester og vold i asylcentre	19	48	30	97
Udvisninger	10	18	17	45
Menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark	43	27	26	96
Kulturelle problemer i bred forstand	6	12	6	24
Kriminalitet	25	32	11	68
Indvandrems dagligdag	5	12	13	30
Andet	44	66	33	143
I alt	292	494	333	1119

ling, at hele 58 pct. af disse artikler handler om fremmedhad og racisme og positive eller negative tilkendegivelser over for flygtninge og indvandrere.

Det ses videre af tabellen, at der også er et betydeligt antal artikler om indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed (specielt i *B.T.* og *Jyllands-Posten*), om problemer, protester og vold i asylcentre (dog primært i *Jyllands-Posten* og *Politiken*) og om sociale og menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark. Derimod er der overraskende lidt om kriminalitet. Det helt dominerende tema i 1984 er således reduceret til et bitema i 1985.

B.T.

Den kvalitative indholdsanalyse viser, at der er to dominerende temaer i *B.T.*'s dækning af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1985. For det første er flygtningene kommet på dagsordenen på dette tidspunkt, og for det

andet er man meget optaget af danskernes holdninger til de fremmede i form af fremmedhad og racisme.

Hvad angår det første tema, flygtningene, er der en række artikler, der har klare relationer til tilstrømningen af flygtninge fra specielt Mellemøsten. Det er blandt andet artikler om et forslag fra socialdemokraten Ole Espersen om økonomisk støtte til flygtninge, der frivilligt ønsker at forlade Danmark og vende tilbage til deres hjemland.²⁶

Der er også artikler om flygtningestrømmen,²⁷ flygtningenævnet og om revision af udlændingeloven.²⁸ Endvidere er der en række artikler om problemer med placering og indkvartering af flygtningene,²⁹ akkurat som problemer, protester og vold i og uden for asyල්lejrene berøres.³⁰ Forskellige udvisningssager spiller en mindre, men dog meget dramatisk rolle.³¹

Endelig er der interessant nok også forskellige solstrålehistorier om flygtninge, der har fået succes i Danmark. Men disse historier er netop i *B.T.*'s fremstilling kun enkeltstående tilfælde, og de kommer derved nærmest til at virke som "undtagelsen fra reglen". Dette understreges af ordvalget i overskrifterne og artiklerne.³²

De mange forskellige historier om flygtninge udgør en samlet fortolkningspakke med klare fælleslementer. Pakken drejer sig om, at tilstrømningen af flygtninge udgør et massivt og presserende problem, der skaber problemer for de danske myndigheder og uro i det danske samfund.

Selv om historier om flygtningene spiller en vis rolle, så er det helt dominerende tema i *B.T.* dog klart danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere med specielt fokus på fremmedhad og racisme. De fleste af disse artikler handler ikke om flygtninge og indvandrere, men derimod næsten udelukkende om danskernes reaktioner på mødet med de fremmede.

---

²⁶ Ex. "Politikere i slagsmål: Skal flygtninge have penge for at rejse?" 1/8; "Et godt forslag" 1/8; "Espersen's forslag om penge og billet tyder på et solstik" af Ralph Lorenzen 1/8; "Espersen: Flertal for at sende flygtninge hjem" 8/8.

²⁷ Ex. "Dobbelt så mange får asyl" 13/8; "10.000 flygtninge til Danmark i år" 16/10.

²⁸ Ex. "Flygtningenævnet kræver ny lov" 12/9; "Efter hemmeligt krisemøde: Nu vil Danmark eksportere flygtningene" 15/10; "Flygtningehjælpen: En katastrofe-situation" 16/10.

²⁹ Ex. "Flygtninge-kaos: Må bo i telte" 20/9; "Flygtninge skal bo på mexicansk flydepram" 1/10; "600 flygtninge flytter ind i lille bysamfund. Beboerne: Vi vil ikke have dem" 9/10; "Flygtninge udnyttes af spekulanter" 17/10.

³⁰ Ex. "Raceuro i Istedgade" 3/10; "200 flygtninge går amok i lejr: Jagter hinanden med jernstænger" 21/10; "Væbnet racekrig midt i København" 22/10.

³¹ Ex. "Udvist fra Danmark - henrettet i Libanon" 16/10; "Udvist til tortur: Jeg vil dø" 30/10.

³² Ex. "Danmarks heldigste flygtning: MILLIONÆR PÅ FIRE ÅR" 12/9; "Alle tiders eventyr" 2/10; "Flygtningebryllup i Hune kirke i aftes: Et lille lys i mørket" 8/10.

Og det er specielt de negative reaktioner, der omtales i de mange artikler. Dette er en vigtig pointe, som også er væsentlig for forståelsen af den rolle, medierne spiller for holdningsudviklingen, jf. kapitel 11.

Det er i denne sammenhæng også nødvendigt at inddrage den kontekst, som disse artikler skrives i. En række begivenheder i foråret og sommeren 1985 havde således skærpet debatten om flygtninge og indvandrere ganske betydeligt. Würtz Sørensen (1988c: 21-25), der har beskæftiget sig indgående med flygtninge- og indvandrerdebatten i 1980'erne, betegner debatten i sommeren og efteråret 1985 som ”ophedet” og opregner forskellige episoder, der havde medvirket hertil. Det drejer sig blandt andet om Glistrups løsladelse i marts og påstande om ”muhamedanere, der stikker med knive og sælger narkotika”, og det drejer sig om en gidselaffære på Livø i slutningen af marts, hvor 10 libanesiske asylansøgere holdt tre ansatte på asylcentret og to politibetjente som gidsler. Videre nævner han modstanden i den sønderjyske by Øster-Højst mod placeringen af iranske flygtninge på den lokale kro samt bombeattentaterne i København i juli mod den jødiske synagoge og et amerikansk flyselskab. Og sidst men ikke mindst er der sammenstødet i Kalundborg i juli, hvor 300 unge efter en byfest angreb et tidligere hotel, hvor der var indkvarteret iranske flygtninge.

Flere af artiklerne i *B.T.* refererer mere eller mindre direkte til episoderne i Kalundborg.³³ *B.T.* indeholder desuden en lang række artikler om forskellige sager med relation til danskernes fremmedhad og racisme og deres sammenstød med flygtninge og indvandrere. Der er en sag om en hjemmeværnsmand, der har forsøgt at skyde to iranere på gaden i Haderslev.³⁴ Der er en anden sag om den kinesiske ”øksemand”, der har følt sig forfulgt af danskere og pludselig går amok med en økse på fire tilfældige mennesker på Amager.³⁵ Et tredje eksempel er den stort opsatte sag om Københavns Amtsborgmester Per Kaalund, der har fået tilsendt et stykke forgiftet chokolade, som ifølge *B.T.* formentlig er blevet sendt af racister for at demonstrere deres utilfredshed mod Kaalunds trusler om at boykotte taxifirmaer, der ikke ville ansætte indvandrere.³⁶ Et fjerde eksempel er sigtelserne mod to tv-folk for at viderebringe grønjakkers

³³ Ex. ”Efter Kalundborg - det måtte jo komme” 1/8 af Birte Weiss, S; ”Race-uro i Kalundborg” 31/8.

³⁴ ”Politiet sigter hjemmeværnsmand: Ville skyde iranere” 2/8; ”Her angreb hjemmeværnsmand iranere: Jeg skyder jer” 2/8; ”Flere riffelmænd truede” 2/8.

³⁵ Ex. ”Øksemanden: Danskere drev mig til vanvid” 7/8; ”Danskerne truede os, siger gal øksemand” 11/9.

³⁶ ”Racister går amok: Sender giftbrev til politiker” 23/8; ”Racister sender giftbrev til Per Kaalund” 23/8; ”Kaalund frygter for familien” 23/8; ”Kaalunds kollega bange: Truslerne gælder også mig” 23/8; ”Ninn-Hansen: Tænk, hvis et barn fandt chokoladen” 23/8.

to tv-folk for at viderebringe grønjakkers racistiske udtalelser.³⁷ For det femte er der sagen om nogle bombeattentater mod jødiske forretninger i København og de efterfølgende politiaktioner mod blandt andet nogle herboende libanesere.³⁸ Et sjette eksempel drejer sig om eksklusionen af to fremskridtsfolk fra partiet for deres holdninger og for at udvise ringeagt for fremmede.³⁹ Et syvende og sidste eksempel er forskellige historier om grønjakker og deres sammenstød med flygtninge og indvandrere.⁴⁰

Alle disse eksempler indeholder det fælles tema, at de på den ene eller den anden måde omhandler racisme og fremmedhad i Danmark samt berører konflikter og sammenstød mellem danskere indbyrdes og i forhold til flygtninge og indvandrere. I de forskellige sager er der stor forskel på, om det er danskere eller flygtninge og indvandrere, der identificeres som årsag til konflikten, men selv i sagen om ”øksemanden” inddrages fremmedhadet i Danmark som en væsentlig bagvedliggende forklaring på den kinesiske mands handlinger. I *B.T.* tegnes der dermed generelt et billede af racismen og fremmedhadet i det danske samfund som det væsentlige problem. De kriminelle flygtninge og indvandrere udgør ikke længere hovedproblemet som i 1984. Der findes to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker inden for denne overordnede tematisering. I den første, som er den dominerende i *B.T.*, tilskrives racismen, fremmedhadet og konflikterne primært det danske samfund og danskerne selv. I den anden fortolkningspakke ses racismen og fremmedhadet derimod som en mere naturlig reaktion på mødet med de fremmede. Her tilskrives flygtninge og indvandrene altså en væsentlig del af skylden for danskernes holdninger.

Det er i øvrigt værd at bemærke, at der i *B.T.* er en udpræget personfokusering af nyhederne. Man fortæller om personlige, individuelle tragedier og forsøger at fremstille det så dramatisk som muligt. Dette er helt i overensstemmelse med de gængse karakteristika af indholdet i den såkaldte ”sensationspresse” (Mortensen et al., 1990: 271-274).

---

³⁷ ”TV-folk sigtes for racisme” 6/9; ”TV-chef afhørt og sigtet for racisme” 17/9.

³⁸ ”Danske jøder: Det er nazi-terror” 17/9; ”Dansk Nazi-fører: Det var ikke os” 17/9; ”Terror-politi helt til grin” 18/9; ”Rædselsslagen kvinde fanget af politiet” 18/9; ”Politiets jagt på flygtninge overalt i landet: Kæmpe-fuser” 18/9; ”Chokerede flygtninge fra Libanon: Syndebukke for bomberne” 19/9

³⁹ ”Nazi-anklagede Z-folk smides ud af partiet” 20/9; ”Dohrmann om bortviste Z-folk: De er ny-nazister” 20/9.

⁴⁰ ”Racister dømt for brandbombe-angreb” 1/10; ”Raceuro i Istedgade” 3/10; ”Finder våben-lager hos racister” 4/10; ”Racist: Våbnene skulle bruges mod gæstearbejderne” 5/10.

Jyllands-Posten

I *Jyllands-Posten* kan man finde de samme to overordnede temaer som i *B.T.* Der er dels en række artikler om flygtninge, og dels som det mest centrale en række artikler om danskernes holdninger med fokus på racisme og fremmedhad. *Jyllands-Postens* fremstilling af flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet adskiller sig dog, som det vil fremgå af det følgende, på en række punkter fra fremstillingen i *B.T.*

Inden for temaet flygtninge kan man også i *Jyllands-Posten* identificere den fortolkningspakke, der anskuer flygtninge som et stærkt eksternt pres, der skaber interne problemer og uro. Mange af de emner, der tages op i *Jyllands-Posten* er da også de samme som i *B.T.* Der er artikler om hjemrejse-støtte til flygtninge,⁴¹ om flygtningestrømmen og udgifterne i forbindelse hermed.⁴² Der er også artikler om problemer i Dansk Flygtningehjælp og i Flygtningenævnet,⁴³ og forskellige artikler om stramninger af lovgivningen.⁴⁴ Andre emner er problemer i den kommunale fordeling af flygtningene, retssagen mod gidseltagerne i den såkaldte Livø-sag, boligspekulation, sultestrejker blandt iranske flygtninge og svenske erfaringer med flygtninge. Selv om der optræder andre emner i *Jyllands-Posten* end i *B.T.*, er der grundlæggende den samme fortolkningspakke, hvor flygtninge fremstilles som et massivt eksternt pres, der skaber interne problemer og uro.

Imidlertid er den helt dominerende tematisering i *Jyllands-Posten*, akkurat som i *B.T.*, spørgsmålet om danskernes holdninger og specielt tendenser til racisme og fremmedhad i det danske samfund. Der er for det første nogle artikler med relation til urolighederne i Kalundborg.⁴⁵ Et andet eksempel er sagen om manden, der gik amok med en økse, men han bliver i *Jyllands-Posten* forunderligt nok fremstillet som vietnameser.⁴⁶ Sagen om den forgiftede chokolade, der blev sendt til amtsborgmester Per Kaalund, er

⁴¹ Ex. ”Flygtningehjælp: Ja til flygtninges hjemrejse-støtte” 1/8.

⁴² Ex. ”Flygtninge-strøm slår alle rekorder” 10/8; ”Ny flygtninge-strøm skaber pladsproblem” 11/8; ”Flygtninge-udgifterne ventes ti-doblet” 16/8; ”Flygtningestrøm sætter rekord” 1/9.

⁴³ Ex. ”Firmaet for flygtninge” 11/8; ”Ninn-Hansen overvejer et ekstra flygtninge-nævn” 24/8; ”Flygtningenævnet kørt ned af arbejdspres” 12/9; ”Flygtninge-arbejdet ved at bryde sammen” 21/9.

⁴⁴ ”Udlændingeloven skal laves om” 13/8 af Pia Kjærsgaard (Frp.); ”Schlüter vil bremse flygtningestrømmen” 2/10; ”Justitsminister Ninn-Hansen: Asylansøgere kan opholde sig for længe i Danmark” 22/10.

⁴⁵ Ex. ”Politiet i Kalundborg kritiserer TV-Aktuelt” 5/8; ”Flygtninge i kniv-slagsmål i Kalundborg” 17/8.

⁴⁶ ”Vietnameser gik amok med økse og brødkniv - fire alvorligt såret” 6/8.

også forsidestof i *Jyllands-Posten*, men der er kun denne ene artikel.⁴⁷ Der er i øvrigt også kun en enkelt mindre artikel om hjemmeværnsmanden, der ville skyde på iranere.⁴⁸ Det er karakteristisk, at disse sager om personlige tragedier, der i *B.T.* var fremstillet på en ret dramatisk måde, får en mindre dramatisk fremstilling i *Jyllands-Posten*, og derfor også generelt spiller en mindre fremtrædende rolle i avisen.

Der er endvidere forskellige artikler om grønjakkerne i København og deres sammenstød med flygtninge og indvandrere.⁴⁹ Sagen om racismesigtelserne mod de to tv-folk findes også i *Jyllands-Posten*,⁵⁰ og man beskæftiger sig tillige med en sag om racismesigtelser mod Radio Viborg for at viderebringe racistiske udtalelser fra nogle lyttere.⁵¹

Ud over disse enkeltsager kører der i *Jyllands-Posten* en mere generel debat om racisme og fremmedhad i det danske samfund og forholdet mellem danskerne og flygtninge og indvandrere. Denne debat domineres af Søren Krarup med hele fem større artikler.⁵² Krarup angriber over en bred front Dansk Flygtningehjælp, Folketinget, regeringen og medieverdenen for at undertrykke danskerne i deres eget land. Der svares i en række indlæg på Krarups påstande,⁵³ og det er i det hele taget en meget intens debat, hvor racisme og fremmedhad spiller en central rolle.⁵⁴ Tendensen i læserbreve og kommentarer i *Jyllands-Posten* er overvejende negativ. Det ses også, at en række fremskridtspolitikere spiller en fremtrædende rolle i debatten, og der er således en klar overvægt af borgerlige politikere i *Jyllands-Posten*. I forbindelse med denne debat bringer *Jyllands-Posten* også en meningsmåling foretaget af Observa, hvor hovedkonklusionen er, at "Danskerne ser slet ikke så negativt på de fremmede, der kommer til landet, som

---

⁴⁷ "Borgmester fik forgiftet chokolade" 23/8.

⁴⁸ "Hjemmeværnsmand truede flygtninge med gevær" 2/8.

⁴⁹ Ex. "Unge racister afhørt om taxa-mord" 20/10; "Portræt af grønjakkerne" 20/10.

⁵⁰ Ex. "TV-Avisens chef sigtet for racisme" 6/9.

⁵¹ "Racisme-sigtelse på vej mod lokalradio" 1/8; "Lokalradio skal afsløre racistiske lyttere" 2/8; "Viborg-lyttere sigtes for racistiske udtalelser i den lokale nærradio" 8/8.

⁵² "På anklagebænken" 16/8; "Folkets fordomme" 24/8; "Folket og de fremmede" 30/8; "Det typiske tilfælde" 17/9; "I VIRKELIGHEDEN" 24/9.

⁵³ Ex. "Søren Krarup - en uvederhæftig debattør" 22/8 af Johannes Lind; "Samfundsrevser på et sidespor" 25/8 af Jørgen Hornemann; "Racisme og fædrelandskærlighed" 8/10 af Niels Thomsen.

⁵⁴ Ex. "Afskyeligt højdepunkt i hetzen mod flygtningene" 2/8 af Jørgen Lenger, VS; "Ikke racisme, men sund fornuft, Lenger" 6/8 af Helge Dohrmann, Frp.; "Racismen" 9/8 af Jens Kirk; "Det er anti-semitisme, Reedtz-Thot" 10/8 af Prof. Bent Jensen; "Udlændingeloven skal laves om" 13/8 af Pia Kjærsgaard, Frp; "Racisme og anti-semitisme" 19/8 af I. Reedtz-Thot.

denne sommers raceuro rundt om i landet kunne ane”.⁵⁵ Det dominerende tema er altså i *Jyllands-Posten* racisme og fremmedhad, og man kan finde begge fortolkningspakker, både den, der primært tilskriver fremmedhadet og racismen til danskerne selv, og den, der ser fremmedhadet som en mere naturlig reaktion i befolkningen på de fremmedes tilstedeværelse.

Politiken

Man kan også i *Politiken* genfinde de samme to temaer som i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, nemlig dels et tema om flygtninge, dels et tema om danskerens holdninger, specielt tendenser til racisme og fremmedhad.

Hvad angår flygtningetemaet, omtales der i *Politiken* mange af de samme sager og emner, som i de andre aviser. Viften af emner er dog endnu bredere i *Politiken* og omfatter blandt andet: flygtningestrømmen til Danmark,⁵⁶ forslaget om hjemrejsestøtte til flygtninge,⁵⁷ retssagen mod gidseltagere fra Livø⁵⁸, den kommunale fordeling af flygtningene⁵⁹, regeringens plan for modtagelse af flygtninge,⁶⁰ problemer i flygtningenævnet,⁶¹ indkvarteringen af flygtninge,⁶² forskellige udvisningssager,⁶³ uro i flygtningelejre,⁶⁴ og sultestrejker.⁶⁵ Man kan i *Politiken* finde den fortolkningspakke, der er så dominerende i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, hvor flygtningestrømmen anskues som et stærkt eksternt pres, der skaber interne problemer. Der er dog også mange eksempler på den anden fortolkningspakke, der ser problemerne fra flygtningenes side, og derfor generelt er mere positiv over for flygtningene.

Det dominerende tema er også i *Politiken* ”racisme og fremmedhad”. Der behandles her en række sager. Der er for det første sagen om manden, der truede med at skyde to iranere. Her er et åbenlyst eksempel på, at overskriften på en artikel ikke nødvendigvis stemmer overens med indholdet.

⁵⁵ ”Flertal mod racisme” 25/8

⁵⁶ Ex. ”Flygtninge strømmer ind” 12/8; ”Flygtninge skjult i tog” 12/8; ”Familie på 40 som flygtninge” 13/8; ”Flest flygtninge til Danmark” 24/10.

⁵⁷ ”Flertal for bistand til flygtninge som vil hjem” 17/8.

⁵⁸ ”Flygtning i gidselsag: Jeg er træt af Danmark” 2/8.

⁵⁹ Ex. ”Flygtninge-pres mod små byer” 11/9; ”Beboerne i Blovstrød siger nej til flygtninge” 10/10.

⁶⁰ Ex. ”Regeringsplan for flygtninge” 14/8; ”Flygtninge vil få en bedre modtagelse” 21/8.

⁶¹ Ex. ”Hurtig behandling af flygtninge-sagen” 20/9; ”Udvidelse er ikke nok”.

⁶² Ex. ”Flygtninge skal bo i teltlejr” 20/9; ”Skibet er ladet med flygtninge” 6/10.

⁶³ Ex. ”Udvisning kostede kræft-syg dreng livet” 20/9; ”Libanon-flygtning dræbt efter udvisning” 10/10.

⁶⁴ Ex. ”Flygtninge smed møbler ud af lejlighed” 18/9; ”Uro i asyllejr” 23/9.

⁶⁵ ”Iranere i sultestrejke” 22/8.

Ifølge overskriften skød manden med skarpt,⁶⁶ men i artiklen fremgår det klart, at manden blev overmandet, inden han nåede at skyde. En anden sag drejer sig om nogle brandbomber mod en pakistansk ejet kiosk i København.⁶⁷ Der er artikler om den giftige chokolade, der blev sendt til Per Kaa-lund,⁶⁸ om sigtelserne mod de to tv-folk for at viderebringe racistiske ytringer,⁶⁹ og om grønjakkerne.⁷⁰ Endvidere beskæftiger man sig med Fremskridtspartiets landsmøde og eksklusionen af to partimedlemmer.⁷¹ *Politiken* har også et par historier fra Helsingør og Sverige om, hvordan man her har taklet flygtningene, hvor der meget direkte refereres til Kalundborg som skrækeksempel,⁷² og der er artikler, der refererer til organisation SOS Racisme, der tildeles *Politikens* frihedspris.⁷³

Man kunne fremhæve andre eksempler. Det er dog fælles for dem alle, at de refererer til "racisme og fremmedhad" og til konflikter mellem danskere og flygtninge og indvandrere. I *Politiken* finder man klart flest artikler, der repræsenterer den fortolkningspakke, hvor danskerne og det danske samfund tildeles den afgørende skyld for racismen og fremmedhadet.

Der er samtidig i *Politiken* en mere generel debat om danskernes holdninger og specielt om racisme og fremmedhad. Deltagerne i denne debat adskiller sig væsentligt fra deltagerne i *Jyllands-Postens* debat, akkurat som der er store indholdsmæssige forskelle.⁷⁴ Det er i højere grad forfattere og andre kulturpersonligheder, der tegner debatten i *Politiken*, end det er politikerne. Enkelte politikere fra midterpartierne er dog repræsenteret. Indhol-

---

⁶⁶ "Beruset skød med skarpt på to iranere" 3/8.

⁶⁷ "Brandbomber mod kiosk" 1/8; "Kunderne fordømmer aktionen" 1/8.

⁶⁸ "Dræbende gift i chokolade til top-politiker" 23/8.

⁶⁹ Ex. "TV-chef sigtes for racisme" 6/9.

⁷⁰ Ex. "Grønjakker forberedte overfald" 6/10; "Taxachauffør myrdet efter trusler fra Grønjakker" 20/10; "Karseklippet had til de fremmede" 21/10.

⁷¹ "Nogle af flygtningene skal smides ud af landet" 29/9; "Taktfast bifald til flygtningeformand" 29/9; "Racistisk skygge over landsmødet" 29/9; "Fremskridtsfolk lover partiets ledelse bank" 15/10.

⁷² Ex. "Nysgerrigheden har slået forargelsen" 5/8; "Byen der vandt over racismen" 18/9.

⁷³ Ex. "*Politiken*-pris til SOS" 13/10; "Derfor får SOS frihedsprisen" 13/10.

⁷⁴ Nogle af de væsentligste indlæg i denne debat er: "Racisme er ikke medfødt" 2/8 af forfatteren Jørgen Knudsen; "Nazismens spøgelse eller nazismen selv" 3/8 af Elsa Gress; "Racisme dette års kulturtilbud" 4/8 af forfatteren Knud Holst; "Apartheiden i vore hjerter kan overvindes" 4/8 af forfatteren Jakob Holdt; "Skår i selvglæden" 4/8 af Herbert Pundik"; "Den kulturelle identitetskrise" 7/8 af Jytte Hilden; "Læren fra nazismen" 17/8 af lektor Karl Chr. Lammers; "Vor holdning til fremmede" 28/9 af Flemming Kofoed-Svendsen, Kr.F.

det i debatten er også ganske anderledes, idet der generelt er en meget positiv tendens over for flygtninge og indvandrere i indlæggene (jf. tabel 7.3).

Sammenfatning: 1985

Analysen viser, at der i de tre måneder i 1985 i alle tre aviser er to overordnede temaer. Det ene drejer sig om flygtninge, og man kan her identificere to forskellige fortolkningspakker. Den første fortolkningspakke anskuer tilstrømningen af flygtninge som et massivt eksternt pres, der skaber interne problemer og uro. Dette er den helt dominerende fortolkningspakke i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, men den findes også i *Politiken*. Her er der imidlertid også en anden fortolkningspakke, hvor man ser tingene mere fra flygtningenes side, og derfor også generelt er meget mere positive over for disse .

Det andet og helt dominerende tema har sit omdrejningspunkt i racisme og fremmedhad, og der fokuseres samtidig på konflikter og sammenstød. Der findes to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker inden for dette overordnede tema. I den første fortolkningspakke tilskrives racismen, fremmedhadet og konflikterne primært det danske samfund og danskerne selv. I den anden fortolkningspakke ses racismen og fremmedhadet derimod som en mere naturlig reaktion på mødet med de fremmede. Her tilskrives flygtninge og indvandrene altså en væsentlig del af skylden for danskernes holdninger. I *Politiken* og i mindre grad i *B.T.* dominerer den første af disse fortolkningspakker, mens man i *Jyllands-Posten* finder begge fortolkningspakker repræsenteret.

Kapitel 8

1993 - Flygtninge og indvandrere som problemer

Vi foretager endnu et tidsmæssigt spring frem til 1993, hvor mediedækningen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet når sit højdepunkt rent omfangsmæssigt. Der er i de tre måneder august, september og oktober hele 1867 artikler, jf. tabel 8.1. Der er igen flest artikler i *Jyllands-Posten*, men *Politiken* når næsten samme niveau. Omkring en tredjedel af artiklerne består af læserbreve, hvoraf der er specielt mange i *B.T.* og *Jyllands-Posten*. Politiseringen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet er samtidig meget høj, idet politikere omtales i omkring halvdelen af artiklerne i alle tre aviser.

Tabel 8.1. Dækningen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i august-oktober 1993

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Antal artikler	693	717	460	1870
Heraf læserbreve	315	274	71	660
Heraf kommentarer	37	6	46	89
Heraf ledere	10	12	19	41
Procent artikler hvori politikere omtales	53	50	50	51

Flygtninge- og indvandrerspørgsmålet er ikke længere domineret af Fremskridtspartiet og de borgerlige partier (jf. tabel 8.2), men af Socialdemokratiet, der omtales omkring tre gange så ofte som nogen andet parti. En del af forklaringen på denne udvikling er naturligvis, at Socialdemokratiet i 1993 har overtaget såvel regeringsmagten som indenrigsministerposten, og således er ansvarlig for flygtninge- og indvandrerpolitikken. Det bemærkelsesværdige er, at Socialdemokratiet tidligere har markeret sig så lidt. Måske skyldes det, at en konflikt internt i partiet mellem progressive folketingsmedlemmer og restriktive kommunalpolitikere gjorde det hensigtsmæssigt at holde en lav profil (jf. Gaasholt & Tøgeby, 1995: 152). Men i 1993 er Socialdemokratiet altså for alvor kommet på banen, og det interne skel i partiet kommer dermed også klart til syne.

Hvis vi betragter tendensen i læserbreve og kommentarer, som den er vist i tabel 8.3, genfinder vi mønsteret fra 1985 med en overvejende negativ tendens i *B.T.* og *Jyllands-Posten* og en overvejende positiv i *Politiken*. Der

Tabel 8.2. Omtalen af politikere fra de politiske partier i august-september og oktober 1993. Antal omtaler

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	<i>I alt</i>
Socialdemokratiet	182	173	121	476
Radikale Venstre	9	18	13	40
SF	4	4	13	21
Enhedslisten	0	0	1	1
Øvrige venstrefløj	1	1	2	4
Kristeligt Folkeparti	4	2	5	11
CD	10	14	5	29
Konservative Folkeparti	45	36	36	117
Venstre	35	71	20	126
Fremskridtspartiet	34	29	9	72
Højreorienterede	12	3	4	19
Flere partier	43	12	18	73
Regeringen	40	37	27	104

Tabel 8.3. Tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer i august-oktober 1993. Procent

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	<i>I alt</i>
Ingen tendens	37	39	14	34
Positiv tendens	5	5	60	14
Både og	5	4	18	7
Negativ tendens	53	52	8	45
I alt	100	100	100	100
Antal enheder	353	280	117	750

er dog også en ganske stor gruppe artikler uden klar tendens.

Det fremgår umiddelbart af tabel 8.4, at der er sket en væsentlig udvidelse af emnekredsen i forhold til tidligere år. Der er ikke længere kun ét enkelt dominerende emne, som tilfældet var med kriminaliteten i 1984, men en lang række emner, der alle fylder godt i aviserne. Den danske flygtninge- og indvandrerpolitik er igen det mest omtalte emne. Derefter kommer danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere og indvandringens størrelse og udgifterne hertil. Store emner er også pro-

Tabel 8.4. Emner, der tages op i dækningen af flygtninge- og indvandrer-spørgsmålet, august-oktober 1993. Antal artikler og indlæg

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Flygtninge- og indvandrerpolitik	279	352	255	886
Danskernes holdninger til for flygtninge og indvandrere	211	223	136	570
Indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed	116	136	61	313
Bekvemmelighedsflygtninge	7	13	1	21
Problemer, protester og vold i asyl-centrene	46	92	57	195
Udvisninger	4	36	18	58
Menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark	14	28	46	88
Kulturelle problemer i bred forstand	24	72	83	179
Kriminalitet	87	67	27	181
Indvandrems dagligdag	38	28	36	102
Andet	59	46	30	135
I alt	693	717	460	1870

blemer, protester og vold i asylcentrene, kulturelle problemer og kriminalitet.

Denne kvantitative analyse gør os ikke ret meget klogere, og det er da også nødvendigt med en mere kvalitativ vurdering af mediernes fremstillinger. Til trods for, at emnekredsen er udvidet betydeligt, er det muligt at identificere ét overordnet tema. Dette tema springer måske ikke så tydeligt og umiddelbart i øjnene, som det eksempelvis er tilfældet med temaet "I kriminalitetens tegn" i 1984, men det ligger som en implicit ramme bag størstedelen af artiklerne. Det er et tema, der fokuserer på flygtninge og indvandrere som problemer, og som derved opbygger et skel mellem "dem" og "os". Der kan her inden for identificeres to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker.

B.T.

B.T. har en lang række artikler om flygtninge- og indvandrerpolitikken. En pæn del drejer sig om kommunernes fordeling af flygtninge og indvandre-re, og her er der specielt to sager, der tegner billedet. Der er for det første den såkaldte "Hvidovre-sag", hvor Hvidovre kommune nægter at modtage

flere flygtninge. Indenrigsminister Birte Weiss finder beslutningen ulovlig og pålægger tilsynsrådet at tildele kommunalbestyrelsens medlemmer tvangsbøder, indtil beslutningen bliver ændret. *B.T.* fremstiller sagen som et internt socialdemokratisk opgør mellem Hvidovres borgmester Britta Christensen og indenrigsminister Birte Weiss, men statsminister Poul Nyrup Rasmussen inddrages også. Sagsfremstillingen dramatiseres ved blandt andet at fokusere på de trusler, som Tilsynsrådets formand angiveligt har modtaget.⁷⁵ Der er for det andet Gentoftesagen, der har nær tilknytning til ”Hvidovre-sagen”. Gentoftes Kommune siger nej til flere flygtninge og til en frivillig aftale om fordelingen af flygtninge i Københavns Amt.⁷⁶ Konflikten personificeres også i dette tilfælde, nemlig som en kamp mellem Birte Weiss og Gentoftes konservative borgmester Hans Toft.

Sammen tegner disse to sager et billede af fordelingen mellem kommunerne som meget konfliktfyldt. Begge sager har i øvrigt sammenhæng med debatten om ghettoer, der dog spiller en relativt beskedne rolle i *B.T.* Ifølge de få artikler om ghettoer i *B.T.*, er det koncentrationen af flygtninge og indvandrere, der skaber problemerne for kommunerne.⁷⁷ Gellerup Parken i Århus fremhæves som et typisk eksempel.

Familiesammenføringer er et andet meget ”varmt” emne i *B.T.* Det drejer sig primært om stramminger i mulighederne for familiesammenføringer, hvor arrangerede ægteskaber og snyd og bedrag spiller en central rolle.⁷⁸ Snyd og bedrag fra flygtningenes og indvandrernes side er i det hele taget

---

⁷⁵ Ex. ”Formand for Tilsynsrådet truet på livet: Får Hvidovre bøde, får du en kugle” 1/8; ”Hatten af for Britta” 1/8 af Henning Dinesen; ”Birte Weiss afgør Hvidovre-sagen” 2/8; ”Borgmester Britta: Jeg vil låne til bøderne” 5/8; ”Birte Weiss vil se kontanter fra Hvidovre” 5/8; ”Chikaneres døgnnet rundt: Flytter på hotel for at få nattero”; ”Flertal står fast ved flygtningestop” 6/8; ”Partipolitiske lovbrydere” 7/8 af Søren Pind, V; ”Helgarderet nederlag” 8/8; ”Nyrup: Jeg har ikke lovet Hvidovre noget” 10/8.

⁷⁶ Ex. ”Birte Weiss om Gentoftes flygtninge-nej: Afvisningen er en demonstration” 31/8; ”Birte Weiss til Gentoftes borgmester: Din forklaring er for pinlig” 2/9; ”Per Kaalund træt af flygtninge-nej: Straf Gentoftes med million-bøder” 22/9.

⁷⁷ Ex. ”Kommune-krig om flygtninge” 7/8; ”Boligformand ønsker stop for fremmede” 7/8; ”Tommelskruer på de rige kommuner” 7/8; ”Regeringen opgiver tvangsfordeling” 11/8; ”Ghettoer” 22/8; ”Jeg bor i en fremmed bydel” 22/8; ”Danske børn et særsyn” 22/8; ”Ghettoer skal være et rart sted at bo” 9/10.

⁷⁸ Ex. ”Politikere enige på tværs af partiskel: Slut med fribilletter til indvandrerfamilier” 9/8; ”Nyrup: Stop for tvivlsomme familie-sammenføringer” 23/8; ”Tossegodhed” 30/8; Nyrup slår øjnene op med ti års forsinkelse” 30/8 af Bertel Harder, V; ”Duetoft siger nej til stramminger: Vi er tæt på Fort Danmark” 6/9; ”Ivar Nørregaards budskab til indvandrere: Forsørg dig selv, ellers er det ud” 9/9; ”Konservative er parat til stramning” 9/9; ”S vil stramme reglerne” 10/9; ”Lykketoft: Ingen lov mod arrangerede ægteskaber” 15/9; ”V overvejer spørgsmål om retskrav” 7/10.

et væsentligt emne i *B.T.*, hvilket illustreres af forskellige artikler om flygtninges sociale bedrageri.⁷⁹ I disse artikler fremstilles snyd og bedrag som det normale blandt flygtninge. Der opbygges dermed et skel mellem ”dem” - de snydende og bedrageriske flygtninge - og ”os” - de almindelige danske skatteborgere. Samtidig opbygges et skel mellem almindelige danskere og de politiske beslutningstagere. *B.T.* er her på ”folkets” side, mens politikerne bebrejdes deres tøven og fejlagtige politik. Politikerne gøres dermed til medskyldige i de problemer, der er med de fremmede. Der er i *B.T.* også en lidt mere generel debat om flygtninge- og indvandrerpolitikken, der blandt andet drejer sig om de interne stridigheder i Socialdemokratiet.⁸⁰ Problemer, protester og vold i asylcentre en rolle i *B.T.*, hvilket medvirker til at skabe et indtryk af flygtninge (og indvandrere) som væsentlige problemer.⁸¹ Her underbygges det, at flygtninge skaber problemer, og i flere af artiklerne udtrykkes der harme over de utaknemmelige flygtninge, der misbruger det danske samfunds velvilje.

Man kan også i 1993 genfinde temaet om ”fremmedhad og racisme”, som var så centralt i aviserne i 1985. For det første sættes der i en række artikler fokus på nazistiske grupper og organisationer i Danmark, og her spiller en TV2-udsendelse om disse grupper en central rolle.⁸² Det ses videre, at *B.T.* anser emnet for at være tilstrækkeligt vigtigt til at få foretaget en meningsmåling af befolkningens holdninger til et forbud mod nazistiske og racistiske partier i Danmark. Denne meningsmåling viser, at et stort flertal

---

⁷⁹ Ex. ”Falske asylsøgere på ferie for statspenge” 25/8; ”Ingen ved hvor de kommer fra: På gratis kost og logi i årevis” 1/9; ”Anonyme udlændinge skal sættes i arbejde” 8/9; ”B.T. afslører socialsvindel: Hæver bistandshjælp uden at bo i landet” 24/9 ”Skatteyderne betaler: Anonyme udlændinge på gratis kost og logi” 31/10.

⁸⁰ Ex. ”Karen Jespersen afviser flygtninge-kritik: Ret skytset mod V og K” 15/8; ”Anker igen på barrikaderne: Vi har råd til flere flygtninge” 15/8; ”Nyrups svar på nedturen: Slår til mod indvandrene” 23/8; ”Sølle og dumt” 23/8; ”Socialdemokrater i hundslagsmål: Udlændinge-debat splitter partiet” 4/9; ”Slapperne tabte indvandrer-slaget” 5/9; ”Venstre: Vi styrkes af flygtningepolitikken” 20/9.

⁸¹ Ex. ”Fulde muslimer sigtet for trusler om vold” 19/8; ”31 flygtninge smidt ud fra centret i Ribe” 21/8; ”Flygtninge tilbage på smadret center” 1/9; ”Asyl-søgere smadrede for 5,7 mill.” 2/9; ”Hærværk koster skatteyderne 5,7 millioner” 2/9; ”Mylius frygter fiasko for Røde Kors-galla” 7/9; ”Afghanere stopper sultestrejke” 19/9.

⁸² Ex. ”TV-hold banket af hætteklædt nazist”; ”Politiet undersøger racistisk vold” 10/9; ”Skærpet opsyn med nazister” 10/9; ”Søren Krarup svarer igen på TV-angreb”; ”TV2 lod sig bruge til nazi-propaganda” 15/9; ”Nazi-sympatisører idømt fængsel” 16/9; ”Politiet gransker nazi-spions bånd” 17/9.

støtter et sådant forbud.⁸³ For det andet er Glistrup igen i avisens søgelys, og denne gang i forbindelse med et overfald på ham i Norge.⁸⁴

Endelig er også kriminalitet blandt flygtninge og indvandrere et vigtigt emne. Et første eksempel er sagen om en 17-årig dreng af tyrkisk afstamning med en lang kriminel karriere, der har kostet hans kommune store udgifter, som de ifølge *B.T.* har afholdt af frygt for beskyldninger om racisme.⁸⁵ En anden sag handler om, at bokseren Surya Mistry, der er dansk statsborger, men født i Uganda, bliver pågrebet under et mislykket bankrøveri i København. Som det også fremgår af artiklerne, er det ikke første gang, han har begået en kriminel handling, og han bliver på sin vis et symbol på den vanekriminelle udlænding.⁸⁶ Endelig er der det tragiske drab på en syvårig jugoslavisk pige på et flygtningecenter i Ribe begået af en psykisk retarderet dansk mand, men her fremstilles flygtningene som ofre for en gal mands gerninger.⁸⁷

Kriminalitet er dog langt fra så dominerende et emne i *B.T.*, som det var i 1984. Man kan sågar diskutere, om det tema, der anskuer flygtninge og indvandrere i ”I kriminalitetens tegn” overhovedet er fremtrædende nok i 1993 til, at det udgør et egentligt selvstændigt tema. De forskellige historier om kriminalitet indgår snarere i den overordnede tematisering, der opbygger et skel mellem ”dem” og ”os”.

Jyllands-Posten

Den danske flygtninge- og indvandrerpolitik er det mest omtalte emne i *Jyllands-Posten*, og der er specielt mange artikler om kommunernes fordeling af flygtninge, hvor Hvidovre-sagen og Gentofte-sagen spiller væsentlige roller. Der er ikke samme personificering af Hvidovre-sagen i *Jyllands-Posten* som i *B.T.* Man bruger mere plads på at belyse udviklingen i sagen, herunder også mere komplicerede forhold som eksempelvis detaljer omkring tilsynsrådets opgaver og kompetence. Sagen sættes samtidig ind i en

⁸³ ”Flertal vil forbyde nazi-partier” 27/9; ”Bent Melchior: I orden med forbud” 27/9.

⁸⁴ Ex. ”Grædende Glistrup tævet på flugt” 25/10; ”Ydmyget Glistrup græd efter overfald: Tævet og spyttet på af anti-racister” 25/10; ”Indvandrer fordømmer overfaldet” 26/10.

⁸⁵ ”Millioner til 17-årig voldsmand: Kommune betalte sig fra racisme” 22/8; ”Myndighederne angst for racisme-stempel: Tyrkisk dreng har kostet sin kommune millioner” 22/8.

⁸⁶ ”Topbokser overmandet af bankkunderne: Mistry taget igen” 4/9; ”Landsholdsbokserens kriminelle karriere” 4/9; ”Chokeret kunde: Det var som en film” 4/9.

⁸⁷ Ex. ”Syv årig flygtningepige sex-myrdet” 18/8; ”Flugten forbi for lille Amra: Forblødte i krat i Ribe” 18/8; ”Hjælpssom drabsmand tilstod detaljeret: Jeg ville voldtage en lille flygtningepige” 18/8; ”Sorgen blev skreget ud” 18/8.

større sammenhæng, nemlig i forhold til kommunernes fordeling af flygtninge og i forhold til debatten omkring ghettodannelse. *Jyllands-Posten* sætter dog fokus på stiftamtmand Henning Strøm og på baggrund heraf på trusler mod politikere, der beskæftiger sig med flygtninge og indvandrere.⁸⁸

Gentofte-sagen dækkes i *Jyllands-Posten* uden personificering, idet man ser på den større sammenhæng, nemlig kommunernes fordeling.⁸⁹

Der er samtidig mange artikler om ghettoer, hvor der også refereres til de to nævnte sager. Ghetto er det udtryk, der anvendes for den boligmæssige koncentration af flygtninge og indvandrere, og der er i selve dette udtryk mange negative konnotationer. Samtidig fokuseres der i overvejende grad på problemerne i ghettoerne, hvor Gellerup Parken i Århus akkurat som i *B.T.* gøres til symbol på disse. Der skrives dog også om de positive sider ved ghettoerne, og der diskuteres forskellige løsningsmuligheder.⁹⁰

Ligesom *B.T.* skriver *Jyllands-Posten* meget om familiesammenføringer. Der er blandt andet en sag fra Sønderborg, hvor tre palæstinensiske mænd, der efter at have fået deres moder til Danmark under betingelse af, at de selv skulle forsørge hende, får en dispensation fra Socialministeriet. De søger derefter Sønderborg kommune om kontanthjælp til moderen, hvilket kommunen nægter at udbetale. I flere artikler fremhæver man de generelle problemer, der er med håndhævelsen af forsørgelsespligten, og den palæstinensiske familie fremstilles klart som snydere og bedragere. Sagen bliver dermed i *Jyllands-Postens* fremstilling et symbol på bedrag fra

---

⁸⁸ "Weiss indkalder til høring om flygtninge" 2/8; "Minister må leve med trusler og chikane" 2/8; "Politiker: Tilsynsråd fungerer ikke godt nok" 3/8; "Stiftamtmand: Lokalt tilsyn bedst" 3/8; "Politikere i tilsynsråd risikerer selv bødestraf" 3/8; "Alle i forreste linie udsættes for chikane" 3/8; "Kommuner enige om flygtningeplan" 4/8; "Tvangsbøder til byråd" 5/8; "Hvidovre får tid til at fortryde" 6/8; "Truet formand flytter" 6/8; "Det koster at have sine meningers mod" 7/8; "Flygtninge-bojkot opgives" 9/8; "Minister-opsang til kommuner" 9/8; "Birte Weiss truer med tvang" 11/8; "Håndtering af Hvidovre-sagen en farce" 15/8 af prof. Ole Hasselbalch.

⁸⁹ Ex. "Københavnske kommuner laver flygtninge-fordeling" 31/8; "Borgere i Gentofte er forargede" 31/8; "Minister: Gentofte ændrer standpunkt" 31/8; "Gentofte afviser flygtninge-aftale" 21/9; "Flere penge til flygtninge-kommuner" 22/9; "Appel til rige kommuner" 23/9; "Pres på Gentofte i flygtningesag" 23/9; "Kommuner vil have fodslag om flygtninge" 25/9; "Flygtninge lejes ind i Gentofte" 29/9; "Velhavende kommuner siger nej til flygtninge" 16/10.

⁹⁰ Ex. "Vi skal undgå flygtninge-ghettoer" 5/8 af boligminister Flemming Kofoed-Svendsen; "Boligforening: Nej til udlændinge" 8/8; "Findes den gode ghetto" 20/8; "Hjælp til boligforening" 23/8; "De andre får skylden for Gellerup" 28/8 af Karl Nøhr Sørensen, V; "Århus-løsning mod ghettoer" 22/9; "Ghettoer giver tryghed" 2/10; "Milliard-beløb mod sociale ghettoer" 9/10; "Lettelse i beton-byen"; "Rapporten modtaget uden begejstring" 9/10; "Pakke med fejlskud" 9/10; "Boligselskaber: Nye regler skal stoppe ghettoer" 11/10; "Statstilskud til 'bolig-ghettoer'" 12/10.

flygtningenes side og på problemerne i administrationen af familiesammenførselsreglerne.⁹¹ Herudover beskæftiger mange af artiklerne sig med krav om stramninger af disse regler.⁹²

Også kriminalitet er et stort emne i *Jyllands-Posten*. Der omtales en række forskellige enkeltsager - bemærk eksempelvis den noget mystiske overskrift: ”To flygtninge begik røveri mod flygtning” 17/6. Der er også artikler om drabet på den syvårige flygtningepige i Ribe.⁹³ Igen må man dog konstatere, at disse artikler ikke udgør en selvstændig fortolkningspakke som i 1984. Kriminalitetshistorierne væver sig derimod ind i et mere generelt billede af problemer med flygtninge og indvandrere, akkurat som det var tilfældet i *B.T.* Det samme gør artiklerne om problemer, protester og vold i asylcentre.⁹⁴ Der tegnes et meget negativt billede af flygtningene i disse artikler, hvor de forbindes med vold, hærværk og sygdom.

To emner går lidt på tværs af de øvrige. Det første er spørgsmålet om indvandringens størrelse og udgifterne hertil. Emnet berøres i relation til flere af ovenstående emner, for eksempel til kommunernes fordeling og til familiesammenføringerne, men det er også hovedtemaet i flere artikler. Det andet er den interne debat i partierne om holdningen til flygtninge- og indvandrerpolitikken og spørgsmålet om dette emnes indflydelse på valgkampen til kommunalvalget.^{95 96} Særlig interesserer man sig for den interne uro og splittelse i Socialdemokratiet over flygtninge- og indvandrerpolitikken.⁹⁷

⁹¹ Ex. ”Palæstinenserens krav ryster Sønderborg” 1/8; ”Flygtningegaranti værdiløs” 3/8; ”Flygtninge fritaget for garanti” 3/8; ”Sønderborg nægter at betale” 3/8; ”Tilsynsråd afviser sag fra Sønderborg” 4/8; ”V og K kræver stop for dispensationer” 4/8; ”Sønderborg-sagen” 4/8.

⁹² Ex. ”Århus-borgmester: Begræns familie-sammenføringerne” 7/6; ”Blæst om familiesammenføringer: Borgmestre mod Nyrup” 10/8; ”Familiesammenføringer” 10/8; ”Stram familiesammenførsels-reglerne” 14/8 af Birthe Rønn Hornbech, V; ”Stramninger på vej over for familiesammenføringer” 16/8; ”Nyrup vil skærpe flygtningeregler” 22/8; ”Hver fjerde udlænding til Danmark på retskrav” 23/8; ”Forældrene skal forsørges” 27/8; ”Udlændinge kan slippe for forsørgerpligt” 28/8; ”Socialminister: Stop bistand til nye indvandrere” 29/8; ”Tyrker gifter sig til dansk ophold” 7/9.

⁹³ Ex. ”Asylsøgere i oprør efter drab på syv-årig pige” 18/8; ”Tragedien i Ribe” 19/8.

⁹⁴ Ex. ”Borgmester: kedsomhed bag uro på asylcenter” 5/8; ”Etnisk uro i asylcenter” 16/8; ”Asylsøgere sigtet for voldstrusler” 19/8; ”Røde Kors træt af flygtningeuro” 22/8; ”Embedslæge: Flygtningeuro er organiseret” 24/8; ”Gadekamp mellem danske og asylsøgere” 27/8; ”Asylsøgere sultes til fornuft” 31/8; ”Asylcenter smadret: Ingen bliver straffet” 1/9; ”Asylcenter som krigszone” 1/9; ”Asylleder: Jeg er rasende” 1/9; ”Hærværksmand: Jeg kan gøre det igen” 1/9; ”V kræver lejre til voldelige asylsøgere” 1/9; ”Voldelige asylsøgere skal måske i særlige centre” 17/9.

⁹⁵ ”Konservativt udlændingeforslag” 9/9; ”Konservative vil stramme reglerne” 9/9; ”FRP klar til VKZ-regering” 25/9; ”FRP rækker hånden frem” 26/9; ”Venstre vil æn-

Et sidste emne er danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere, hvor man kan genfinde temaet om racisme og fremmedhad. Man skriver en del om forskellige højreorienterede og nazistiske grupper, og TV2-udsendelsen spiller en fremtrædende rolle.⁹⁸ Overfaldet på Glistrup i Norge omtales også,⁹⁹ og der er forskellige artikler om racistiske trusler og chikane mod politikere, der beskæftiger sig med flygtninge- og indvandrerpolitik. *Jyllands-Posten* har desuden artikler om flygtninge og indvandreres forhold til politiet, blandt andet en sag om en iransk mand, hvis grillbar blev ødelagt, men hvor politiet forholdt sig passivt. Samtidig er indvandrergrupper fremme med beskyldninger mod politiet for racisme.¹⁰⁰

Politiken

Også i *Politiken* er flygtninge- og indvandrerpolitikken det væsentligste emne, og igen drejer det sig om kommunernes fordeling af flygtninge og de to sager fra Hvidovre og Gentofte. *Politikens* fremstilling af begge sager minder om *Jyllands-Postens*, idet sagerne ses i sammenhæng med kommunernes fordeling og ghetto-debatten.¹⁰¹ Men i *Politiken* tages der klart og utvetydigt afstand fra kommunernes handle måde.¹⁰²

Ghettoer er som nævnt et væsentligt emne i *Politiken*. I forskellige artikler ansues ghettoer som problemer, og en del af disse problemer tilskrives

---

ændre udlændingeloven" 27/9; "Venstre afviser kritik fra Nyrup" 28/9; "Det bliver et flygtningevalg" 30/9 af Poul Boeg; "Flygtninge-valg må afgøres i blinde" 2/10.

⁹⁶ "Flere fremmedsprogede ældre på plejehjem" 5/8; "Visumpligt bremser asyl-strøm" 7/8; "Asylsøger-motel til 5,7 mio. kr." 20/8; "Strøm af illegale flygtninge på vej her-til" 10/9; "Udgifter til flygtninge kan vokse eksplosivt" 1/10; "Facit over flygtninge-udgifter" 1/10; "Svært at skære" 1/10

⁹⁷ "Uro i Socialdemokratiet: Opgør om de fremmede" 8/8; "Nyrup i svær balancegang" 9/8; "Anker J: Vi har skuffet vore vælgere" 24/8; "Flygtninge-debat giver splid hos S" 3/9; "DSU: Absurd debat" 5/9.

⁹⁸ Ex. "Nazi-terror mod jøder" 10/9; "Sandheden har ikke pressens interesse" 14/9 af Elisabeth Krarup; "Frede Farmand blev betalt af nazister" 16/9; "Nazi-sympatisør idømt fængsel" 16/9; "Nej til at medvirke i Fak2eren" 16/9 af programsekretær Henning Møller, TV2; "Ringe journalistik bag udsendelsen" 16/9 af prof. Ole Hasselbach.

⁹⁹ "Glistrup måtte løbe spidsrod" 24/10; "Glistrup forulempet i Oslo" 25/10.

¹⁰⁰ "Iransk grillbar raseret - politiet stadig raseret" 9/8; "Indvandrere beskylder politiet for racisme" 10/8; "Indvandrere frygter politiet" 10/8; "Passivt politi: Vi har travlt" 10/8; "Indvandrere: Klager over politiet kan dokumenteres" 11/8.

¹⁰¹ Ex. "Klare skævheder i flygtninge-fordelingen" 2/8; "Kommuner fælles om flygtninge-fordeling" 4/8; "Gentofte saboterer samarbejde" 30/8; "Få sociale lejligheder" 30/8; "Frivillig fordeling kun første skridt" 30/8; "Kontrol af udanske efternavne" 1/9; "Gentofte afviser flygtninge" 2/9; "Forventet nej til flere flygtninge" 21/9.

¹⁰² Ex. "Hvidovre: Skandaløs opførsel af S-borgmester" 1/8; "Ustraffet. Hvidovre slipper godt fra lovbrud" 10/8; "Kvalmende. Syge argumenter i Gentofte" 22/9.

koncentrationen af flygtninge og indvandrere.¹⁰³ Samtidig er der andre artikler, hvor man ikke nødvendigvis ser ghettoerne som et problem, eller hvor flygtninge og indvandrere ikke betragtes som en del af problemet.¹⁰⁴ *Politiken* adskiller sig altså fra de to andre aviser ved at have mere varierende perspektiver på ghettoerne.¹⁰⁵

Problemer, protester og vold i asylcentre omtales også i *Politiken*, men hvor *B.T.* og *Jyllands-Posten* tegner et meget negativt billede af flygtningene som værende årsag til problemerne, fremstiller *Politiken* i højere grad problemerne set fra flygtningenes side. Dette ses tydeligst ved de mange artikler om problemer og stridigheder mellem serbiske og kroatiske flygtninge på den ene side og muslimske flygtninge på den anden side på asylcenteret i Avnstrup på Sjælland.¹⁰⁶ I *Politiken* støtter man i øvrigt klart op om flygtningenes kritik af Røde Kors for ikke at lave opdelte lejre for muslimer og serbere og kroater,¹⁰⁷ selv om chefen for Røde Kors dog får lov at forsvare denne politik for læserne.¹⁰⁸ Drabet på den syvårige flygtningepige i Ribe ses også primært fra flygtningenes side.¹⁰⁹ I artiklerne om uroligheder på asylcentret i Fredericia og på Langeland benytter man sig overvejende af Røde Kors som kilde til historierne, og i disse artikler ses flygtningene i højere grad som værende årsag til problemerne.¹¹⁰ Selv om billedet således ikke er helt klart, anskuer *Politiken* altså i langt højere grad end de andre aviser problemerne set fra flygtningenes side.

Endelig er også danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere et vigtigt emne i *Politiken*, idet man kan genfinde fortolk-

¹⁰³ Ex. "Det tabte paradys" 4/8; "Ingen ghetto'er, tak" 5/8; "S vil forebygge ghettodannelser" 10/8; "Bred front mod ghettoer" 16/8.

¹⁰⁴ "Spredning er dumt" 15/8 af Tøger Seidenfaden; "Vi bor alle i ghettoer" 19/8 af Mogens Stig Møller; "Ærlighed om ghetto-dannelse" 9/10 af kommunaldirektør Palle Rasmussen, Greve Kommune; "Ghetto ud af ordbogen" 11/10.

¹⁰⁵ Ex. "Håndfast social balance" 12/8; "Forening vil fordele beboerne på ny måde" 20/8; "Ghetto skal være billigere" 12/9.

¹⁰⁶ "Flygtninge vil blive i København" 2/8; "Flygtninge hjemløse" 16/8; "Serbere drevet ud" 16/8; "Flere flygtede i aktion" 17/8; "Flygtninge flygter" 17/8; "Beboerråd i Avnstrup: Vi ønsker en dialog" 17/8; "Asylansøgere sigtet for vold" 19/8; "Flygtninge får husly i kirke" 21/8; "Kirken åbner døren"; "Mulig løsning for utilfredse flygtninge" 26/8; "De venter" 26/8.

¹⁰⁷ "Røde Kors. Naivitet uden grænser".

¹⁰⁸ "Respekt for flygtninge" 20/6 af Jørgen Chemnitz.

¹⁰⁹ "Asylbarn myrdet" 18/8; "Flygtninge i sorg" 19/8; "37 flygtninge tvangs-flyttet efter trusler" 21/8; "Asylansøgere svigtet efter drab" 26/8 af Barbro Geiger og Per Walsøe, Dansk Retspolitisk Forening.

¹¹⁰ "Røde Kors chef rystet" 1/9; "Asylsøgere gik amok" 1/9; "Weiss afviser lukkede centre" 1/9; "13 serbere forlod lejr" 8/10; "Muslimsk terror mod flygtninge" 9/10.

ningspakken ”racisme og fremmedhad”. Der behandles fem forskellige emner eller sager i *Politiken*. Der er for det første en bred debat om fremmedhad i Danmark, hvor alle bidrag tager afstand fra dette.¹¹¹ For det andet er der forskellige artikler om højreorienterede eller racistiske grupper, hvor der også tages klart afstand fra disse gruppers holdninger.¹¹² For det tredje omtales den såkaldte grønjakke-sag i anledning af, at menneskerettighedsdomstolen i Strassbourg har givet journalisten Jens Olaf Jersild medhold.¹¹³ Et fjerde emne er diskrimination imod flygtninge og indvandrere, hvor forskellige diskotekers afvisning af unge indvandrere spiller en fremtrædende rolle.¹¹⁴ Den femte og sidste sag drejer sig om overfaldet på Glistrup.¹¹⁵

En række af de emner, der fylder meget i *B.T.* og *Jyllands-Posten* er til gengæld næsten fraværende i *Politiken*. Det gælder fx omtalen af familiesammenføringer. Hvor familiesammenføringer i de to andre aviser er et meget dominerende emne med fokus på snyd og bedrag fra flygtninge og indvandreres side, så spiller emnet ingen rolle i *Politiken*. I et par artikler beskrives antallet af familiesammenføringer som faldende, og man tager afstand fra stramminger.¹¹⁶ I en artikel hedder det indledningsvis: ”... Politikerne har atter engang rettet skytset mod udlændingelovens regler for familiesammenføring. På trods af nye tal, der viser et kraftigt fald i antallet af familiemedlemmer, der kommer til Danmark, er regeringen indstillet på nye ændringer af reglerne” 25/8. Man opfatter altså den danske lovgivning og administration som problemet. Tilsvarende spiller indvandringens størrelse og udgifterne hertil kun en meget begrænset rolle i *Politiken*. Det er ganske interessant i betragtning af, at dette er et væsentligt emne i de to andre aviser. Heller ikke kriminaliteten spiller nogen særlig rolle i *Politiken*.

---

¹¹¹ Ex. ”Fremmedhad på hitlisten” 3/8; ”Man mærker hensigten” 13/8 af Hanne Reintoft; ”Lad os grine med de fremmede” 29/8 af Ahmed Idrissi; ”Lefler for fremmedangsten” 29/8 af Ebba Strange, SF; ”Tvunget væk af trusler” 1/9; ”Fri os for fordomme og myter” 23/9; ”S lægger op til fremmedhad”; ”Konference om racisme” 4/10; ”Brug racisme-paragraffen efter hensigten” 16/10.

¹¹² Ex. ”Højretruslen” 7/9; ”Ingen møder med racister” 8/9; ”Partitop anmeldt for vold” 9/9; ”Sprækker i fælles front mod racister” 29/9; Nazister overvåges af de autonome” 30/9.

¹¹³ ”Domstole gik for vidt” 23/9; ”Ytringsfrihed” 25/9.

¹¹⁴ Ex. ”Apartheid i nattelivet” 14/8 af Khuram Shehzad, IND-sam; ”Racisme-sag tager tid” 25/9; ”Forklædningen er et af hans våben” 10/10; ”Politiet holder øje med diskoteker” 12/10; ”Tre sigtes for racisme” 13/10; ”Racismen får ny fjende” 14/19; ”Kun adgang for leverpostejfarvede” 17/10 af Finn Thomsen.

¹¹⁵ ”Glistrup overfaldet af anti-racister” 25/10; ”Glistrup fortsætter sin kamp” 26/10; ”Overfald fordømmes” 26/10; ”Had og hetz. Stupidt overfald på Glistrup”.

¹¹⁶ ”Fald i sammenføringer” 23/8; ”Omstridt lov atter i skudlinien” 25/8; ”Farlig politik” 31/8.

Der er nogle små notitser om kriminalitet,¹¹⁷ og ganske få artikler hvor narkokriminalitet kædes sammen med udenlandske befolkningsgrupper.¹¹⁸

Politiken har til gengæld mange artikler om de politiske partiers udmeldinger i forhold til flygtninge- og indvandrerpolitikken på landsmøder og kongresser. Der fokuseres også her på interne stridigheder i Socialdemokratiet,¹¹⁹ men også de andre politiske partier dækkes ganske meget.¹²⁰

Sammenfatning: 1993

Ovenstående analyse viser, at der er mange og klare ligheder mellem *B.T.* og *Jyllands-Posten* i fremstillingen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1993. Man beskæftiger sig næsten med de samme emner, og dækker dem på stort set samme måde, dog med en større personfiksering i *B.T.* Der fokuseres i begge aviser på problemer, dels på problemer ved den danske lovgivning, politik og administration på området, dels på problemer ved flygtningenes og indvandrernes kultur, deres levevis og adfærd. Der tegnes et billede af kaos i lovgivningen og i kommunernes administration og af stor uenighed og konflikt såvel mellem partierne som internt i partierne, specielt i Socialdemokratiet. Samtidig beskrives en masse problemer ved flygtninge og indvandrere, hvor hele deres kultur problematiseres. Der tales om ghettoer, arrangerede ægteskaber, snyd og bedrag, store udgifter, vold og protester på asylcentre samt kriminalitet. Flygtninge- og indvandrerspørgsmålet ses med andre ord som et væsentligt socialt, økonomisk og kulturelt problem i det danske samfund. Der opbygges dermed i begge aviser et skel mellem ”dem” og ”os”, hvor flygtninge og indvandrere fremstilles som en særskilt gruppe, der med deres kultur og adfærd skaber problemer for den danske befolkning.

Politiken fremstiller tingene på en lidt anden måde eller fra en anden vinkel. Man beskæftiger sig ganske vist også med problemer ved den danske politik, lovgivning og administration, men når det drejer sig om sager

¹¹⁷ Ex. ”Kuffertfuld hash” 14/8; ”Iransk knivdrama” 14/8; ”Voldsmand udvises” 15/8.

¹¹⁸ ”Fremmede sidder på handel med narko” 17/8; ”Dansk forbud mod rusplante” 5/9; ”Provinsen på sprøjten” 12/9

¹¹⁹ Ex. ”Partisjælen er i knibe” 15/8; ”S-ministre kritiserer Poul Nyrup” 23/8; ”S kræver ro i regeringen” 23/8; ”Nyrup sætter Auken skarpt på plads” 24/8; ”Nyrups svar. Idéløs reaktion på vælgerflugt” 24/8; ”Flygtninge varmt emne på S-kongres” 3/9; ”Flygtninge stod i centrum” 4/9; ”S er delt om flygtninge” 5/9.

¹²⁰ Ex. ”De konservative vil have flygtninge-valg” 5/8; ”SF: Nej til rige ghettoer” 11/8; ”R-splid om hjælp til udlændinge” 8/9; ”K spidder ømt punkt” 9/9; ”Markeringer. De radikale lægger luft til Nyrup” 13/9; ”Radikale rap til Nyrup og Uffe” 13/9; ”Venstre scorer på frygt for indvandrere” 21/9; ”S: Venstre hykler” 27/9.

med mere direkte og konkrete relationer til flygtninge og indvandrere, er man i langt højere grad tilbøjelige til at se på problemerne fra flygtningenes og indvandrernes side. Denne tendens er gennemgående, men mest tydelig ved omtalen af familiesammenføringerne og forholdene i asylcentre.

Der er altså klare forskelle mellem aviserne i deres behandling af dette overordnede tema. Der er for det første en fortolkningspakke, der dominerer i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, der overvejende ser problemerne hos ”dem”, og for det andet en fortolkningspakke, der dominerer i *Politiken*, der overvejende ser problemerne hos ”os”, de danske myndigheder og den danske befolkning. Det er dog fælles for begge fortolkningspakker, at de fokuserer på problemer, og at de opbygger et skel mellem ”dem” og ”os”.

Carl-Ulrik Schierup argumenterer i sin meget interessante men også polemiske bog *På kulturens slagmark* (1993) for, at det såkaldte ”indvandrerproblem” i Danmark er blevet til en slagmark for det kulturelle, hvor en række forskellige politiske aktører og samfundsdebattører kappes om, hvordan man skal definere ”indvandrernes kultur” og løse de problemer, denne kultur påstås at være ophav til. Schierup mener, at man kan identificere to hovedpositioner i debatten, nemlig for det første populistiske som Per Madsen, Søren Krarup og Mogens Glistrup, der taler om ”det fremmedes” kulturelle væsensforskellighed og uforenelighed med danskheden. For det andet findes der en liberal, indvandrervenlig og anti-racistisk opinion, der går til modangreb ved at fremhæve det multikulturelle. Hertil kommer, at man fra forskerside har fokuseret meget på kultur. Schierups pointe er, at selv om disse to hovedpositioner har ganske forskellige mål, så anvender de sig alligevel af en fælles diskurs, hvor kulturen er en universalforklaring.

Schierups påstand om, at debatten kan indfanges i disse to hovedpositioner er måske noget karikeret. Det vil således heller ikke være rimeligt at hævde, at *B.T.* og *Jyllands-Posten* skulle være repræsentanter for den første og populistiske position og *Politiken* repræsentant for den anden og indvandrervenlige position. Det billede af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, der tegnes i de tre aviser, er trods alt mere nuanceret. Alligevel indfanger Schierup noget karakteristisk ved debatten, og det er da også fremgået, at der er væsentlige forskelle mellem *B.T.* og *Jyllands-Posten* på den ene side og *Politiken* på den anden side, samtidig med at alle tre aviser knytter an til samme overordnede tema.

Det er i øvrigt værd at bemærke, at man i alle tre aviser kan identificere temaet om racisme og fremmedhad, som var helt dominerende i 1985. Det er det ikke længere, men det drejer sig stadig om racisme og fremmedhad, idet der fokuseres på de ekstreme fremmedfjendske eller racistiske grupper.

Kapitel 9

1997/1998 - Nye problemer

Der er i månederne december 1997, januar og februar 1998 igen et meget stort antal artikler om flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, nemlig i alt 1358 (tabel 9.1). I forhold til 1993 er det et klart fald i antallet af artikler, men der er alligevel flere end i årene 1995, 1996 og 1997 (jf. kap. 4). *Jyllands-Posten* har de fleste artikler, men de to andre aviser følger pænt med. Samtidig er der en meget stor politisering af emnet i alle tre aviser, specielt i *Jyllands-Posten*, hvor hele 61 pct. af artiklerne har politikere som emne. Dette er den højeste politisering i hele analyseperioden, hvilket formentlig hænger sammen med, at regeringen fremlægger sin udlændingepakke, og at valgkampen skydes ind i januar måned.

Tabel 9.1. Dækningen af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i december 1997 - februar 1998

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands-Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Antal artikler	385	564	409	1358
Heraf læserbreve	155	200	108	463
Heraf kommentarer	6	17	0	23
Heraf ledere	8	12	15	35
Procent artikler hvori politikere omtales	52	61	53	56

Tabel 9.2 viser hvilke politiske partier, der omtales. Socialdemokratiet er som i 1993 det klart mest omtalte parti i alle tre aviser. Herefter følger Dansk Folkeparti, Venstre og Det Radikale Venstre. Det er værd at bemærke, at Fremskridtspartiet, der tidligere har været meget i medierne, ikke spiller nogen større rolle. Det ser derfor ud til, at Dansk Folkeparti med den tidligere fremskridtskvinde Pia Kjærsgaard i spidsen har formået at fortrænge Fremskridtspartiet fra et af partiets kerneområder. Det ses samtidigt, at CD, specielt i *B.T.*, omtales ganske ofte.

Tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer ses i tabel 9.3, hvor man tydeligt genfinder billedet fra 1985 og 1993, hvor *B.T.* og *Jyllands-Posten* er eksponenter for overvejende negative tilkendegivelser og *Politiken* for overvejende positive.

Tabel 9.2. Omtalen af politikere fra de politiske partier i december 1997 - februar 1998. Antal omtaler

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Socialdemokratiet	89	127	120	336
Radikale Venstre	13	30	37	80
SF	1	6	6	13
Enhedslisten	1	17	4	22
Kristeligt Folkeparti	0	1	1	2
CD	33	19	13	65
Konservative Folkeparti	9	33	13	55
Venstre	43	51	35	129
Fremskridtspartiet	5	10	3	18
Dansk Folkeparti	51	62	48	161
Flere partier	0	33	0	33
Regeringen	29	21	28	78

Tabel 9.3. Tendensen i omtalen af flygtninge og indvandrere i læserbreve og kommentarer i december 1997 - februar 1998. Procent

	B.T.	Jyllands- Posten	Politiken	I alt
Ingen tendens	29	21	31	26
Positiv tendens	9	15	40	19
Både og	11	1	14	7
Negativ tendens	51	63	15	48
I alt	100	100	100	100
Antal enheder	161	217	108	486

Tabel 9.4 viser helt overordnet, at der ikke er så stor enmæssig spredning i 1997/1998 som i 1993. Det er eksempelvis meget begrænset, hvad der bringes om protester og vold i asylcentrene, om udvisninger samt om sociale og menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark. Det ses samtidigt, at den danske flygtninge- og indvandrerpølse endnu engang er det helt dominerende emne. Dernæst følger i såvel *Politiken* som i *B.T.* danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere, men dette emne overgår i *Jyllands-Posten* af kulturelle problemer. Indvandringens størrelse og udgifterne hertil og bekvemmelighedsflygtninge er

vigtige emner i *Jyllands-Posten*, og kriminalitet fylder meget i *B.T.*, men det er også et relativt vigtigt emne i *Jyllands-Posten* og *Politiken*.

Tabel 9.4. Emner, der tages op i dækningen af flygtninge- og indvandrer-spørgsmål, december 1997 - februar 1998. Antal artikler og indlæg

	<i>B.T.</i>	<i>Jyllands- Posten</i>	<i>Politiken</i>	I alt
Flygtninge- og indvandrerpolitik	180	324	201	705
Danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere	95	95	125	315
Indvandringens størrelse og udgifterne i forbindelse hermed	30	81	38	149
Bekvemmelighedsflygtninge	4	45	16	65
Problemer, protester og vold i asyl-centrene	5	2	8	15
Udvisninger	0	7	17	24
Menneskelige problemer før, under og efter opholdet i Danmark	3	2	10	15
Kulturelle problemer i bred forstand	5	105	19	129
Kriminalitet	84	71	49	204
Indvandrems dagligdag	8	27	31	66
Andet	24	48	22	94
I alt	385	564	409	1358

B.T.

Den danske flygtninge- og indvandrerpolitik er også i 1997/1998 det dominerende emne i *B.T.*'s fremstilling af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet. Den dominerende sag er regeringens udspil på udlændingeområdet, den såkaldte udlændingepakke. I *B.T.* er tonen i såvel artikler, som ledere, læserbreve og kommentarer overvejende negativ. Der er, når man ser bort fra enkelte kommentarer fra regeringen og fra flygtninge og indvandrere, udbredt skuffelse over, at der ikke lægges op til flere stramninger, specielt hvad angår tilstrømningen af flygtninge.¹²¹

¹²¹ Ex. "Udlændingepolitik - Thorkild Simonsen skifter ham" 5/12; "Thorkilds tilbage-tog" 5/12; "Nyrups fuser" 5/12; "Regeringens liv stod på spil efter udnævnelse" 5/12; "Hovedpunkterne i regeringens nye udlændingespil er:" 5/12; "En stand-in" 5/12; "Det er for dårligt, Danmark" 6/12; "Rasende indvandrerpolitikere: Det er jo almis-ser" 6/12; "Snak om noget andet" 7/12 af Uffe Ellemann-Jensen, V; "Vogt dem for efterligninger" 8/12 af Ulla Tørnæs, V; "Den kyniske Nyrup" 9/12 af Susan Olesen;

Der er dernæst nogle artikler om de økonomiske konsekvenser af at have flygtninge og indvandrere i Danmark. Debatten var startet af Dansk Folkeparti, der havde lavet en opgørelse, der viste, at udlændinge koster det danske samfund 30 mia. kr. om året. Nu viste en beregning fra Økonomiministeriet, at "Flygtninge og indvandrere koster ca. 10 mia. kr. om året - men gennem et livsforløb giver det overskud at have nye danskere blandt os".¹²² Langt de fleste læserbreve og kommentarer er skeptiske over for disse beregninger.¹²³ *B.T.* mener også at have afsløret, at indenrigsminister Thorkild Simonsen har givet forkerte oplysninger til Folketingets retsudvalg. I denne sag spiller Venstres Birthe Rønn Hornbech tillige en fremtrædende rolle som kritiker af Thorkild Simonsen.¹²⁴ Der er dog også andre artikler om størrelsen af indvandringen og udgifterne hertil.¹²⁵ En del af artiklerne handler om EU og Schengen-samarbejdet, og de problemer, som tilstrømningen af asylsøgende kurdiske flygtninge fra Tyrkiet til Italien (og dermed også EU), skaber. Dette kobles sammen med afstemningen om Amsterdam-traktaten, da Drude Dahlerup fra Junibevægelsen betegner det som en klar foræring for EU-modstanderne. I lederartiklen: "Frygten under gulvtæppet" (8/1) argumenterer man for, at debatten er helt nødvendig.¹²⁶ *B.T.* tegner altså et billede af det danske samfund som stående over for en massiv indvandring med enorme omkostninger til følge.

Vigtig er også den såkaldte taxi-sag, der ifølge *B.T.* drejer sig om en uheldig bestemmelse i Hyrevognsloven vedtaget af Folketinget, og en til-

---

"Fyr den mand" 9/12 af Carsten Blæsberg; "Regeringen snyder befolkningen" 9/12 af Eyvind Vesselboe; "Ikke flere juleeventyr" 12/12 af Poul Sveistrup; "Udlændingepakken skal ses som et hele" 12/12 af indenrigsminister Thorkild Simonsen.

¹²² "Udlændinge gør Danmark rigere" 11/12.

¹²³ Ex. "Flygtningen fra Iran: Jeg er god for Danmark" 11/12; "På overlevelseshindkomst" 12/12 af Erik Pedersen; "Interessante tal" 13/12 af Pia Kjærsgaard; "Jelved manipulerer selv" 15/12 af Uffe Birkerød Larsen; "Det politiske juleeventyr" 15/12 af Poul Sveistrup; "Politisk skønmaleri" 16/12 af Poul Petersen.

¹²⁴ "Thorkild glemte 3.000 flygtninge" 17/12; "Tiltro til statistik" 17/12; "3.000 fik opholdstilladelse efter asyl-afslag" 18/12; "Næse" på vej til Thorkild Simonsen" 19/12; "Nyrup løj for åben skærm" 14/1 af Birthe Rønn Hornbech; "Birthe Rønn Hornbech taber helt besindelsen" 17/1 af Thorkild Simonsen; "Thorkilds tal er stadig forkerte" 20/1 af Birthe Rønn Hornbech.

¹²⁵ "Vi risikerer en flodbølge af flygtninge" 4/12 af dommer Ditlev Nielsen; "Sendt ud af Danmark med chartret fly" 19/12; "En million flygtninge vil skabe store problemer" 7/1 af Inge Dahl Sørensen; "En kvart million udenlandske statsborgere i Danmark. Antallet af udlændinge fordoblet på ti år" 13/2; "Flygtningestrømmen må stoppes" 26/2 af Uffe Ellemann-Jensen.

¹²⁶ Ex. "Tusinder af kurdere på flugt. Politikere frygter asyl-boom" 5/1; "Europa forbereder sig på invasion" 5/1; "Kurdernes flugt ren guf for EU-modstanderne" 6/1; "Kurdernes indtogsmarch" 6/1 af Allan Dybdahl.

hørende bekendtgørelse udarbejdet af Trafikministeriet, hvorefter man skulle have dansk statsborgerskab for at kunne køre taxi. Sagen fører til kritik af Trafikministeriet og af trafikministeren, Bjørn Westh, og såvel departementschefen som ministeren må undskylde offentligt og udarbejde en ny bekendtgørelse. I *B.T.*'s fremstilling af sagen er der ikke den store tvivl om, hvem der er skurken i denne sag, nemlig trafikministeren. Det hedder således i en artikel - under en tegning af en slingrende taxi: "Bjørn Wesths slingrekurs i taxisagen er kun den sidste af en række sager, hvor den pæne Westh er blevet smudset til."¹²⁷ Trafikministeriet, Trafikudvalget og Folketinget slipper dog heller ikke for kritik.¹²⁸

En mindre sag fremkalder mange læserbreve. Det drejer sig om et læserbrev indsendt af Dansk Folkepartis leder, Pia Kjærsgaard, hvor hun kritiserer CD's leder, Mimi Jakobsen for i en brevkasse i *B.T.* at have udvist mangel på tolerance over for Dansk Folkeparti.¹²⁹ En lang række læserbreve giver overvejende støtte til Pia Kjærsgaard, men der er også enkelte artikler, der støtter Mimi Jakobsen.¹³⁰ Denne sag viser den personfokusering, der er gennemgående i *B.T.*'s fremstilling af politiske spørgsmål (jf. Mortensen et al., 1990: 273). Et andet eksempel på dette er *B.T.*'s kåring af årets politiker, hvor Pia Kjærsgaard og Thorkild Simonsen topper listen.¹³¹

Kriminalitet er igen et dominerende emne i *B.T.* i 1997/1998, mens det var mindre fremtrædende i 1993. Der er igen en række sager, der tegner et billede af flygtninge og indvandrere som kriminelle, og der relateres igen til en fortolkningspakke, der ser disse grupper i kriminalitetens tegn. For det første er der en sag om to unge såkaldte andengenerationsindvandrere, der bliver dømt for trusler om vold og hævn, som de fremsatte på TV2. Det skete om aftenen efter opgøret og skyderiet uden for retsbygningen i Århus, hvor domfældelsen i sagen om drabet på bokseren Racheed Lawal fandt sted. I *B.T.* fremstilles de to dømte som kyniske og kriminelle, men TV2s

¹²⁷ "Westh atter i skudlinjen" 9/1.

¹²⁸ Ex. "Udenlandsk vognmand: De var advaret" 9/1; "Taxi-vognmand tvinges til fyringer: Jeg er dybt rystet" 9/1; "Så mange udlændinge kører taxi" 9/1; "Uheldig regel. Usand forklaring" 9/1; "Vinden blæser mod Westh" 12/1; "Trafikudvalget er småracistisk" 13/1; "Undskyld fra ministerium og fra minister" 13/1; "Derfor går det galt for Westh" 13/1; "Flov kø ved håndvasken" 13/1; "Lettet Westh lukker taxi-sagen" 14/1.

¹²⁹ "Mimi mangler tolerance" 2/12.

¹³⁰ Ex. "Mimi mangler indsigt" 7/12 af Verner Hansen; "Pias program" 7/12 af Peter Rasmussen; "Det går fint uden tolerance" 8/12 af Ejner Pedersen; "Et rart fjols" 9/12 af Svend Aage Mortensen; "Pladder-humanist" 14/12 af Ejner Pedersen.

¹³¹ "Pia og Thorkild når helt til tops - Årets politikere" 26/12.

rolle diskuteres dog også.¹³² En anden sag drejer sig om en AIDS-smittet libanesiske kvinde, der angiveligt har haft ubeskyttet sex med en dansker ved flere lejligheder. Denne sag får i overskriften ikke for lidt: "AIDS-smittet kvinde tiltalt for døds-sex" 4/12. Der er for det tredje en sag om et drab på en bagersvend på Frederiksberg, som angiveligt blev begået af en makedonsk mand i et anfald af jalousi.¹³³ En fjerde sag handler om en episode i Tåstrup, hvor det efter et trafikuheld kom til sammenstød mellem en gruppe unge andengenerationsindvandrere og politiet, da de unge ifølge politiet gennemrodede ting på ulykkesstedet og oprådte truende.¹³⁴ Og for det femte er der flere artikler om en undersøgelse fra Danmarks Statistik, hvor det ifølge *B.T.* dokumenteres, at unge indvandrere er mere kriminelle end danske unge.¹³⁵ Der tegnes dermed generelt et billede af store problemer med kriminelle flygtninge og indvandrere.

De mange artikler om menneskesmugling af flygtninge til Danmark¹³⁶ kan ses i sammenhæng hermed, men forbindes også med overvejelser om indvandringens størrelse og udgifterne hertil. Vigtigst er en række små artikler, hvor *B.T.* følger 30 grænseoverløbere, der illegalt forsøgte at krydse den danske grænse den 6. og 7. september 1997. *B.T.* følger sagen og registrerer løbende, hvor meget disse mennesker har kostet det danske samfund. I en artikel hedder det eksempelvis "100 dage og en halv million kroner senere: En flygtning får lov at blive" 17/12. Man fremhæver altså de økonomiske omkostninger, der er forbundet med menneskesmuglingen.

Endelig er også danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere et vigtigt emne i *B.T.* Det drejer sig ikke om den fortolkningspakke, hvor der fokuseres på ekstreme grupper og personer, men om den såkaldt "almindelige" danskernes holdninger - og bedømt ud fra de mange læserbreve i *B.T.* er disse holdninger overvejende negative. Det er karak-

---

¹³² "Dømt for trusler for åben tv-skærm" 2/12; "Advokat angriber TV 2" 2/12; "TV 2 afviser kritik" 2/12; "Direkte på fri fod efter 6. voldsdom. TV-truslen: Død over politiet og alle danskere" 23/1.

¹³³ "Bagersvend likvideret. Morderen meldte sig selv" 5/1; "Konen løb med børnenes træner" 6/1; "Han ville sætte maraton-rekord" 6/1; "Dømt for vold" 6/1.

¹³⁴ "Unge gennemrodede døendes ting" 15/1; "Politimester er godt gal på de unge ballademagere: Det er hul i hovedet" 16/1; "Mousti: Politiet skulle have anholdt bøllerne" 16/1; "Det er nemmere at sidde og få kaffe" 19/1 af Bent Ole Kjeldsberg.

¹³⁵ "Unge indvandrere mest kriminelle. Anden generationsindvandrere begår 80 procent flere forbrydelser end andre danskere" 28/1; "Drop projekterne og giv dem job" 28/1; "Special-politistyrke mod indvandrerbander" 28/1.

¹³⁶ Ex. "Sjaskvåd grænseoverløber stoppet efter taxi-tur" 1/12; "11 grænseoverløbere snuppet" 5/12; "Menneskesmugler anholdt for anden gang" 13/12; "Smuglet til Danmark for 34.000 kr." 19/12; "Efterlyst smuglerpar gik i fælden" 7/1.

teristisk, at modviljen mod flygtninge og indvandrere i mange læserbreve rettes mod deres fremmedartede kultur. Modviljen beskrives oftest i kulturelle termer, hvor man kritiserer deres kultur, islam, slørene, rituelle slagtinger mv. Det er interessant og samtidig bekymrende, at den kvantitative analyse viser, at kulturen næsten ingen rolle spiller i *B.T.* (jf. tabel 9.4), for hvis man nærmere analyserer de enkelte læserbreve, afslører de meget ofte en kulturel frygt. Et eksempel på dette er et læserbrev indsendt til Mimi Jakobsens brevkasse, hvor det blandt andet lyder: "Efter min mening er Islam vores værste fjende, som du kritikløs lader strømme ind over Danmarks grænser: Om to generationer kan vi danskere godt pakke sammen, så har Islam overtaget os".¹³⁷ I et andet læserbrev hedder det: "Så for fremtiden vil der også i Skodsborg kunne mødes tilhillede kvinder, symboliserende undertrykkelse og bedreværd, og det vil blive muligt at se somaliske børn smide sten efter fugle, og man kan som undertegnede blive det tilfældige offer for en plastickegule i armen, affyret af en arabisk teenager".¹³⁸ Også i andre læserbreve er frygten for "de fremmedes" kultur central.¹³⁹ At der er negative holdninger i den danske befolkning til flygtninge og indvandrere bekræftes endelig af en meningsmåling foretaget af GfK.¹⁴⁰ *B.T.* tegner altså et billede af meget negative holdninger til flygtninge og indvandrere.

Sammenfattende fremstilles flygtninge og indvandrere i *B.T.* helt overordnet som et stort socialt, økonomisk og kulturelt problem. Der udtrykkes udbredt skuffelse over politikken på området især over de manglende stramninger. Man hæfter sig ved de betydelige økonomiske omkostninger, der er forbundet med de mange flygtninge og indvandrere, som samtidig i kraft af deres fremmedartede kultur og udstrakte kriminalitet skaber negative hold-

¹³⁷ "Pladder-humanist" 14/12 af Ejner Pedersen.

¹³⁸ "Skodsborg som Mini-Somalia" 29/12 af Birte Frandsen.

¹³⁹ "Slut med forsørgelse" 15/12 af Henning Andersen; "Det politiske juleeventyr" 15/12 af Poul Sveistrup; "Vi får for dårlig information" 21/12 af Svend Aage Heitmann; "De kriminelle skal ud" 21/12 af Ejner Pedersen; "Lad os gå forrest" 21/12 af Arne Sloth; "Hvad med deres egne gamle. Muslinsk omsorg" 29/12 af Verner Hansen; "Kan vi være os selv bekendt ved årsskiftet" 31/12 af Bent Pedersen; "Mere benzin på bålet" 19/1 af Henning Dinesen; "Muslimerne ruste sig" 21/1 af Pia Kjærsgaard, DF; "Danmark for danskere" 23/1 af Jørgen Eskildsen; "Skik følge, eller ..." 24/1 af Kirsten Høeg; "Omskæring hjælper ikke" 27/1 af B.A. Jørgensen; "Han vil tvinge os til fremmedglæde" 10/2 af Bent Nielsen.

¹⁴⁰ "Flygtninge og indvandrere. Danskere går ind for stramninger. Barsk holdning til udlændinge" 8/2; "Flygtninge og 'forklaringer'" 8/2; "Indvandrerne oprørte over danskernes holdninger: Sig bare, at vi ikke skal regne med job" 9/2; "Chorouk: Nogle virksomheder gider ikke engang svare" 9/12; "Arbejdsgivere tager afstand fra etnisk frasortering" 9/12; "Thorkild Simonsen om negativ holdning til flygtninge: Ministre skal forklare sig bedre" 17/2.

ninger i den danske befolkning. Samtidig optræder temaet, hvor flygtninge- og indvandrerspørgsmålet sættes i kriminalitetens tegn.

Jyllands-Posten

Jyllands-Posten har den danske flygtninge- og indvandrerpolitik som det dominerende emne, og der behandles en del af de samme sager som i *B.T.* Mest omtale får regeringens udlændingeudspil, og tonen er akkurat som i *B.T.* overvejende negativ. Man går i *Jyllands-Posten* mere i detaljer med udspillet og gør en del ud af partiernes strategiske overvejelser. Samtidig hører man også forskellige eksperter og almindelige mennesker.¹⁴¹ De mange læserbreve, der kommenterer på udspillet, er næsten alle negative.¹⁴² Også taxi-sagen står centralt. Der rettes i de mange artikler i *Jyllands-Posten* en ret skarp kritik mod trafikminister Bjørn Westh og Trafikministeriet, men Folketinget og de enkelte medlemmer kritiseres også. Loven fremstilles klart som diskriminerende, og der diskuteres i flere artikler generelle problemer med lovsjusk.¹⁴³

Valgkampen er det andet store emne i de mange artikler om flygtninge- og indvandrerpolitikken, og den spiller en langt større rolle i *Jyllands-Posten* end i *B.T.* Man beskæftiger sig til forskel fra *B.T.* ikke så meget med re-

---

¹⁴¹ Ex. "Hård kritik af nyt flygtninge-udspil" 5/12; "Proppen, der blev væk" 5/12; "Regeringens forslag til ny udlændinge- og integrationspolitik" 5/12; "Verner: Sundt med de fremmede" 5/12; "Flertal: Lidt er bedre end ingenting" 5/12; "For svagt udspil" 5/12; "Simonsen fik tre ud af fire" 6/12; "Sådan skal flygtningene fordeles" 6/12; "Flygtninge til alle"; "Varen blev ikke leveret" 6/12 af Birthe Rønn Hornbech, V; "Delte meninger i Gentofte" 6/12 *JP København*; "Flygtninge-ekspert kritiserer V og K" 7/12; "Fortsat adgang for flygtninge" 7/12; "Kun personligt forfulgte vil få asyl" 9/12 af Thorkild Simonsen, S; "Nævn kritiserer menneskesyn i udlændingeudspil" 12/12; "Simonsen-effekten" 17/12 af Ralf Pittelkow; "Regeringen kan standse debatten om flygtninge" 17/12; "Kritik af ny lov om udlændinge" 15/1; "Simonsen lover at gøre lov mere forståelig" 16/1; "Simonsen kæmper for flertal for flygtningelov" 21/1.

¹⁴² Ex. "Om igen" 12/12 af Morten Dreyer; "Gold kritik giver ingen løsning" 12/12 af Jørn Lehmann Petersen; "Pinligt udlændingeudspil" 14/12 af Kim Behnke, Frp.; "Hør på folkets stemme" 14/12 af Louis Trebbien; "Behov for valg" 19/12 af Hans Kristian Skibby, DF; "Utilstrækkeligt udspil" 19/12 af F.H. Pedersen; "Konventioner må opsiges" 19/12 af Elinor Bjeldbak; "Vejen til begrænsning" 20/12 af William Reby.

¹⁴³ "Taxilov laves om i al hast" 8/1; "Tvivlsomt om Nuri får lov at køre" 8/1; "Westh beskyldes for lovsjusk" 9/1; "Krav om lovcheck efter taxisag" 9/1; "Uklar lov om taxer" 9/1; "Lovgivere erkender sjuskeri" 9/1; "Westh-skandale" 9/1; "Taxiregler godkendt i Indenrigsministeriet" 10/1; "Trafikminister under anklage" 10/1; "Bjørn Westh forsvarer lovarbejde" 12/1; "Minister trodsede advarsel i taxisagen" 13/1; "Ministeren trak i land" 13/1; "Råd slog alarm" 13/1; "Politikere: Lovarbejde skal forbedres" 13/1; "Den endelige ydmygelse" 14/1; "En flov departementschef" 14/1; "Nyrup skifter mening om lov-eftersyn" 14/1; "Retskultur i fare" 14/1; "En pinlig taxi-tur" 14/1 af Ralf Pittelkow.

geringens problemer men mere med de stridigheder, som flygtninge- og indvandrerspørgsmålet udløser i den borgerlige lejr.¹⁴⁴

Der er ud over disse tre store sager også en række mindre sager med relation til flygtninge- og indvandrerpolitikken, blandt andet to, hvor Dansk Folkeparti spiller en fremtrædende rolle. Den ene er fra København, hvor Peter Skaarup (DF) hævder, at kommunalt ansatte af fremmed herkomst skaber utryghed hos borgerne, og at det derfor er problematisk, hvis disse ansatte har direkte kontakt med borgerne i deres arbejde. I debatten, der primært føres i *JP København*, er der noget blandede reaktioner på Skaarups argumenter.¹⁴⁵

Den anden sag drejer sig om en kritik af Dansk Folkeparti, der er rejst af den konservative Niels Ahlmann Ohlsen. Han anklager partiet for at være dobbeltmoralisk og inkonsekvent, når det på den ene side afviser at modtage flere flygtninge og på den anden afviser at være med til at sikre den fred, der modvirker flygtningestrømme. Anklagen afvises af Dansk Folkeparti og af flere læsere, og Ahlmann-Ohlsen kommer selv på anklagebænken.¹⁴⁶

I forlængelse af indvandrerpolitikken er også indvandringens størrelse og udgifterne hertil et vigtigt emne og genstand for negative læserbreve.¹⁴⁷ De fleste artikler handler dog om EU-afstemningen og Schengen-samarbejdet, og fælleseuropæiske problemer med flygtninge. Denne debat bliver blandt andet aktiveret af de kurdiske flygtninge i Italien. Der udtrykkes i flere artikler frygt for, at disse flygtninge vil søge til Danmark. Dette kæ-

¹⁴⁴ Ex. "Risikabelt valg..." 20/2; "Et logisk valg" 20/2 af Ralf Pittelkow; "Nyrups overraskende satsning" 20/2; "Sådan udskrev Nyrup valget" 20/2; "V og K er sammen hver for sig" 20/2; "Strid i den borgerlige lejr" 21/2; "V og K's valgoplæg" 21/2; "Ingen grund til at rose regeringen" 21/2 af Bendt Hansen, K; "Radikale fingeraftryk" 22/2; "Pia K. og Uffe Ellemann i nyt opgør" 24/2; "CD ser til højre" 24/2; "Her går grænsen" 24/2; "Hovedløs flygtningepolitik" 24/2; "Borgerlig strid om flygtninge" 24/2; "CD står fast på flygtningepolitikken" 27/2.

¹⁴⁵ Ex. "Skaarup: Borgerne er utrygge" 22/12; "Skarp kritik af Dansk Folkeparti" 22/12; "Ledere afviser problem med hjemmehjælp" 23/12; "Grim julehistorie" 24/12; "Tag afstand fra Peter Skaarup" 29/12 af Hans Daugaard; "Uhyggeligt og meget udansk" 29/12 af Finn Rudaizky, S; "Kvalifikationer skal være i orden" 5/1 af Birthe Nødgaard, DF; "Indvandrene skal have deres chance" 7/1 af Peter Skaarup, DF.

¹⁴⁶ Ex. "Underligt konservativt angreb på DF" 16/12 af Kristian Thulesen Dahl, DF; "Politisk kovending" 16/12 af Erling Hansen; "Pudsigt" 12/12 af Ulrik Pram Gad; "Ufine kneb" 5/12 af Henrik Thomsen; "Politisk korsridderromantik" 7/1 af Niels Schoubye" 7/1; "Ahlmann-Ohlsens drømmeverden" 26/1 af Kristian Thulesen Dahl.

¹⁴⁷ Ex. "Stadig flere fremmede" 6/12 af Gerda Søgård; "Absurde forhold" 6/12 af Vilhelm Ventelin; "Strøm af flygtninge fra Irak" 7/12; "Hvorfor til det fjerne Danmark" 7/12 af Jens Toft-Sørensen; "Hver syvende er indvandrer år 2020" 13/12; "Afrikanerne kommer" 4/1.

des sammen med EU-afstemningen på grund af Drude Dahlerups bemærkninger om, at det er en klar foræring til EU-modstanderne, og der tages i *Jyllands-Posten* klar afstand fra disse bemærkninger.¹⁴⁸

Et andet hovedspørgsmål i *Jyllands-Posten* er de kulturelle problemer. Der er mange læserbreve og artikler, der omhandler konflikter og problemer, hvor kulturen spiller en rolle, for eksempel om religion, omskæring, rituelle slagtninger, fundamentalister og race. Der fokuseres på problemer og vanskeligheder.¹⁴⁹ I den forbindelse er der en del artikler om undervisning, der handler om de sproglige og kulturelle problemer, der er med de "fremmede" børn i de danske skoler. Der er specielt mange artikler om de københavnske skoler, hvor der flere steder er et flertal af børn af flygtninge eller indvandrere.¹⁵⁰

Kriminalitet er et mindre vigtigt emne i *Jyllands-Posten* end i *B.T.* Det er således karakteristisk, at flere af de sager, der fylder meget i *B.T.*, kun lige omtales. Eksempelvis er sagen om drabet i bagerbutikken på Frederiksberg kun omtalt i en mindre artikel.¹⁵¹ Sagen om kvinden, der er tiltalt for at have ubeskyttet sex med en dansker, omtales også i *Jyllands-Posten*, men her fremgår det ikke, at kvinden er libaneser.¹⁵² Det gælder ligeledes sagen om sammenstødet mellem unge indvandrere og politiet i Tåstrup, men vinklen

---

¹⁴⁸ Ex. "Kurdere presser EU" 3/1; "Tysk krav om stop for illegal indvandring" 4/1; "Bekymring i den danske regering" 4/1; "Fort Europa under angreb" 6/1; "Europa uden grænser - drømmen lever" 6/1; "Flygtninge udløser EU-drama" 7/1; "Dahlerup: Foræring før EU-afstemning" 7/1; "Smagløs kampagne" 7/1; "CD: Moralsk problem med færre asylansøgere" 7/1; "Flygtningestrøm fra Irak" 16/2.

¹⁴⁹ "Indvandrepiger gør oprør" 28/12; "Forbyd omskæring" 5/1 af Helge Adam Møller, K; "Mange er imod halal-slagtning" 9/1 af Kristian Kjærgaard; "Korrekthedens spændetrøje" 9/1 af Per Bregengaard, Enhedslisten; "Fanden på væggen" 11/1 af Anne Knudsen; "Gadens dreng" 11/1; "Halal passer ikke i skolebespisning" 12/1 af Lars Pier, DF; "Tvivl om unødigt lidelse kommer dyrene til gode" 14/1 af Arne Melchior, CD; "Ubegavet forslag om halal-kød i skolebespisning" 14/1 af Peter Skaarup; "Barsk fundamentalist på lønningslisten" 22/1 af Mehmet Ümit Necef.

¹⁵⁰ Ex. "Københavns kommune bryder loven" 11/12 *JP København*; "Indvandrerundervisning væk fra amterne" 19/12; "Effektiv sprogundervisning" 29/12 af Martin Hughes; "Sprogtest til fremmede" 13/1; "Flere vælger dansk skole" 19/1 *JP København*; "Politiker vil tvangsdele elever" 20/1 *JP København*; "Giv folkeskolen en chance" 21/1 *JP København*; "Indvandrerne får bedre undervisning i dansk" 22/1; "Kvoter er for torsk" 22/1 *JP København*; "Lærere utilfredse med overfyldte hold" 24/1 *JP København*; "Ramadanen kolliderer med skolemøder" 5/2 *JP København*; "Små pakistanere leger sig til dansk sprog og kultur" 7/2 *JP København*; "Indvandrerbørn i klemme" 8/2; "Skolen taber unge flygtninge på gulvet" 10/2 *JP København*.

¹⁵¹ "Iskoldt drab i bagerbutik" 5/1.

¹⁵² "Farlig sex med AIDS-syg kvinde" 4/12.

er en ganske anden end i *B.T.* Man fokuserer nemlig på et vidne, der mener, at politiet overdriver sammenstødet.¹⁵³

Kriminalitet omtales dog i forbindelse med udlændingespillet, der netop indeholder en stramning på dette punkt.¹⁵⁴ Samtidig er der forskellige artikler om kriminalitet blandt unge ”andengenerationsindvandrere” i Odense og i andre større byer. I artiklen med den sigende titel ”Voldsmose” hedder det, ”En hård kerne af unge indvandrere hærger danske byer med vold, tyverier, plyndringer og hærværk. Det står værst til i Odense” 4/1.¹⁵⁵ Undersøgelsen fra Danmarks Statistik omtales også.¹⁵⁶ Selv om *Jyllands-Posten* ikke dramatiserer sagerne på samme måde som *B.T.*, spiller kriminalitet stadig en rolle som et af de centrale problemer.

Endelig er også danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere et vigtigt emne i *Jyllands-Posten*. Der er akkurat som i *B.T.* overvejende en negativ tone i de utroligt mange læserbreve, hvoraf flere er nævnt ovenfor. Billedet er dog en smule mere nuanceret i *Jyllands-Posten*, hvor der også er artikler med positive tilkendegivelser og artikler, der forsøger at analysere befolkningens holdninger.¹⁵⁷ Det ændrer dog ikke på, at der generelt tegner sig et billede af, at danskernes holdninger over for flygtninge og indvandrere er meget negative. Den kulturelle frygt eller afstandtagen fra det fremmede spiller en vis rolle i denne forbindelse.¹⁵⁸

I *Jyllands-Posten* tegner der sig som i *B.T.* helt overordnet et billede af flygtninge og indvandrere som store sociale, økonomiske og kulturelle problemer. Der er en overvejende negativ tone over for regeringens flygtninge- og indvandrerpolitik. Man fremhæver, at de økonomiske omkostninger ved flygtninge og indvandrere er meget store, og at befolkningen har meget negative holdninger til disse grupper på grund af de store kulturelle og sociale problemer, der er forbundet med de fremmede.

---

¹⁵³ ”Opgør mellem politi og indvandrere” 16/1 *JP København*; ”Vidne: Politi overdri-
ver opgør med indvandrere” 17/1 *JP København*; ”Politi afviser overdrivelse” 17/1 *JP
København*.

¹⁵⁴ Se også ”Nægt grove kriminelle indfødsret” 26/12 af Jens Aage Jensby, V; ”Krimi-
nalitetsfri opførsel” 4/1 af Morten Dreyer, V.

¹⁵⁵ Jf. ”Afløsere klar for kriminelle indvandrere i Vollsmose” 30/12; ”Flere kriminelle
indvandrere” 4/1.

¹⁵⁶ ”Udlændinge bryder loven mest” 28/1.

¹⁵⁷ Ex. ”Stumper af sandheden ikke nok” 2/12 af Mette Gede; ”Højrebølgen skulper”
26/12; ”Vi skal være så gode - hele tiden” 4/1 af Helga Moos; ”De etnisk fremmede -
og os andre” 5/1 af Ole Høiris; ”Den overfladiske pænhed” 9/1 af Cecilia Brynskov.

¹⁵⁸ Ex. ”Fare for gentagelse af historien” 23/12 af Ivar Reedtz Thot; ”På vej mod multi-
etnisk samfund” 30/12 af Gert Klingenberg; ”Ukrænkeligheden krænkes” 7/1 af Philip
Heimburger, DF.

Politiken

Den danske flygtninge- og indvandrerpolitik er også i *Politiken* det dominerende emne, og det helt dominerende emne er regeringens udlændingespil. Men hvor artiklerne om dette udspil i såvel *B.T.* som *Jyllands-Posten* har en overvejende negativ tone, så er modtagelsen mere blandet i *Politiken*. Flere ledere kommenterer udspillet positivt. Eksempelvis hedder det i lederartiklen ”Sagligt udspil” 5/12, ”Det kan siges enkelt. Regeringens udlændingepolitiske oplæg, som kan læses i denne sektion, har ramt en god tone og en fornuftig hovedlinje”. Langt de fleste artikler og indlæg er dog kritiske over for udspillet. Artiklerne handler som i *Jyllands-Posten* meget om de forskellige partiers holdninger til dette udspil.¹⁵⁹ Der er også flere artikler, der diskuterer, om sprogundervisningen af flygtninge skal flyttes fra amterne til kommunerne.¹⁶⁰ Det drejer sig altså om, hvem der bør stå for opgavevaretagelsen i forhold til sprogundervisningen, og der er flest artikler, der argumenterer for, at amterne skal beholde opgaven. Det er interessant at konstatere den store forskel, der er i forhold til *Jyllands-Postens* mange artikler om problemerne med de fremmede børn i de danske skoler.

En anden vigtig sag i *Politiken* er taxi-sagen. Det er *Politiken*, der som den første avis lancerer historien den 1/7 1998. Taxi-loven er ifølge *Politikens* mange artikler diskriminerende og kan svække integrationen. I *Politiken* fremstilles sagen som en stor brøler, som trafikministeren, Trafikministeriet og Folketinget alle har et medansvar for.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ Ex. ”Integration ved tvang” 5/12; ”Udspil kaster nyt lys over ministerskifte” 5/12; ”Alle angriber udspillet” 5/12; ”Simonsens svendestykke” 5/12; ”Stop for ægteskab bekymrer” 6/12; ”Alt for lav ydelse” 6/12; ”Fri os for stavnsbånd” 7/12; ”Forgæves Amnesty-appel” 7/12; ”Dyrk drivkraften” 7/12; ”Flygtninge skal spredes” 18/12; ”Tvang er ikke vejen” 3/1 af Bashy Quraishy m.fl.; ”Kritik af uforståelig udlændingelov” 16/1; ”Indenrigsministeren kommer Venstre i møde” 17/1; ”Flygtninge-kvoter skal sikres af SF” 21/1; ”Oppgør om flygtningekvoter” 22/1; ”V og K presset i aftale om indvandrer” 8/2; ”Pia K. håber på sammenbrud” 9/2.

¹⁶⁰ Ex. ”Mange små sprogskoler bliver dyrere” 7/12; ”Amter advarer mod skoler” 8/12; ”Danskundervisning. Reel integration forudsætter danskundskaber” 9/12 af Jytte Andersen; ”Amterne: B-holdet klares af kommunerne” 12/12; ”Undervisningen af indvandrere bør ligge i amterne” 7/1 af Søren Chr. Sørensen; ”Sprogundervisning (1)” 10/1 cand.pæd.psyk Kirsten Damgaard; ”Sprogundervisning (2)” 10/1 af Christopher James; ”En amtsopgave” af Kresten Philipsen, V; ”Ole Vigs tvangsmetoder” 31/1 af Pia Boisen, Enhedslisten; ”Reform af sprogundervisning” 31/1 Ole Vig Jensen, R.

¹⁶¹ Ex. ”Ny taxilov kræver danske chauffører” 7/1; ”Indvandrere mister oplagt jobmulighed” 7/1; ”Brøler i taxilov” 8/1; ”Taxilov fører til indgreb” 9/1; ”Omstridt taxi-lov var ingen fejl” 9/1; ”West ærgrer sig” 9/1; ”Krav om tjek af lovgivning” 9/1; ”Minister trængt i taxi-sag” 10/1; ”Danmark stiller store krav til statsborgerskabet” 10/1; ”Bjørn

Valgkampen og ikke mindst diskussioner om udskrivningen af valget er et tredje vigtigt emne i *Politikens* fremstilling af den danske flygtninge- og indvandrerpolitik. Man gør i denne forbindelse en del ud af, at Dansk Folkeparti i et par meningsmålinger foretaget af Vilstrup har mistet opbakning i forhold til efteråret 1997.¹⁶²

Et fjerde vigtigt emne er indvandringens størrelse og udgifterne hertil. Der er ganske vist kun få artikler, der handler direkte herom,¹⁶³ men der er mange artikler, der beskæftiger sig med EU-afstemningen og Schengensamarbejdet og fælleseuropæiske flygtningeproblemer. Der er i flere artikler henvisninger til uro i Europa over Italiens løfte om asyl til kurdere. Samtidig bliver de kurdiske flygtninge et tema i valgkampen op til EU-afstemningen om Amsterdam-traktaten, ikke mindst hjulpet på vej af Junibevægelsens Drude Dahlerup. I en lang række indlæg tages der afstand fra Dahlerups udtalelser. Det hedder eksempelvis i lederartiklen "Grænseløst" den 7/1, at "CDs Peter Duetoft har helt ret, når han kalder argumentet ulækkert og mener, at fr. Dahlerup med den udtalelse har meldt sig til Pia Kjærsgaards brigade." Junibevægelsen får dog lov at svare på kritikken.¹⁶⁴

Forskellige udvisningssager spiller i modsætning til de to andre aviser en vis rolle i *Politiken*. Der er specielt en sag om tre blinde skibspassagerer, der bliver sendt fra Københavns havn uden mulighed for at søge asyl. Myndighedernes behandling kritiseres i *Politiken*, der mener, at fremgangsmåden er i strid med de internationale retningslinier og samtidig et udtryk for dansk dobbeltmoral.¹⁶⁵ Der er en anden sag om en asylansøger fra Algeriet,

---

Westh til modangreb" 12/1; "Brødebetyngt minister. Westh: Undskyld" 13/1; "Ny begmand til trafikministeren" 13/1; "Nyrup anser taxi-sag for slut" 15/11.

¹⁶² Ex. "Dansk Folkeparti på retur" 14/12; "Nytår med valgkamp" 2/1 "VK favoritter ved lyn-valg" 28/1; "Overlevelseskamp på yderste højrefløj" 20/2; "Valg 98" 20/2; "Kold luft til højre" 21/2; "CD hælder mod højre" 24/2; "VK åbne over for CD-krav" 25/2; "Tomme flygtningekrav" 26/2; "S beskylder Pia for pup på tv" 27/2.

¹⁶³ Ex. "Udlændinge koster 10 mia." 11/12; "Integration afgørende" 11/12; "Boom i indvandring" 13/12; "Pia Kjærsgaard i oprør over nye tal" 13/12.

¹⁶⁴ Ex. "Uro over italiensk asyllofte" 3/1; "Asyltilbud skaber krise" 3/1; "Krav om EU-indsats mod flygtningestrøm" 5/1; "EU vil forhandle med Tyrkiet om kurdere" 7/1; "Valgkamp om kurdere" 7/1; "Danmark må kræve kvoter" 7/1; "Bagvaskelse i *Politiken*" 10/1 af Ulla Sandbæk, Junibevægelsen; "EU og de fremmede" 11/1 af Tøger Seidenfaden; "Dahlerup og den grænseløse selvbestemmelse" 13/1 af Søren Winther Lundby, SF; "Regeringen ønsker tættere asyl-samarbejde" 14/1; "Vi spiller ikke på fremmedfrygt" 14/1 af Drude Dahlerup, Junibevægelsen; "Du taler med to tunger, Dahlerup" 27/1 af Andreas Grossbøll.

¹⁶⁵ Ex. "Politiet afviser blinde passagerer" 26/12; "Afrikanere i land i Tyskland" 27/12; "Ingen sympati for blinde passagerer med asylkrav" 28/12; "Rederier klager over

der efter at have fået afslag på asyl er gået under jorden. Sagen ses fra flygtningenes side, og myndighederne kritiseres for deres behandling af sagen. Specielt kritiseres Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnet, fordi de ikke anerkender, at der er tale om borgerkrig i Algeriet.¹⁶⁶ Der behandles også andre sager,¹⁶⁷ men det er et fællestræk, at *Politiken* tager flygtningenes parti og kritiserer de danske myndigheder.

Kriminalitet spiller stadig en rolle i *Politiken*, men den er begrænset. Det er mest ganske små notitser.¹⁶⁸ Der er dog flere artikler om udenlandske prostituerede i Danmark, men disse handler om kvindernes retsløshed og generelt dårlige forhold.¹⁶⁹ Sagen om drabet i bageriet på Frederiksberg dækkes kun i små artikler,¹⁷⁰ og ligeså sagen om sammenstødet mellem politiet og unge indvandrere i Tåstrup¹⁷¹ *Politiken* bringer et par artikler, der handler om undersøgelsen fra Danmarks Statistik, men vinklen er en ganske anden end i de to andre aviser, hvor man fokuserede på, at udlændinge er mest kriminelle. *Politiken* peger nemlig på, at indvandrere oftere end danskere kendes ikke-skyldige i forbrydelser, de er sigtede for, hvilket blandt andet kunne hænge sammen med, at de hyppigere bliver anholdt end resten af befolkningen.¹⁷² I den anden artikel gør man videre opmærksom på, at langt den største del af kriminaliteten fortsat begås af danskere.¹⁷³ Der er altså en klar forskel til *B.T.* og *Jyllands-Posten*, hvor problemet helt klart er de unge indvandrere.

Danskernes holdninger til og adfærd over for flygtninge og indvandrere er til gengæld et vigtigt emne i *Politiken*. De gennemgående temaer er fremmedhad og racisme, og det er således muligt at identificere den fortolkningspakke, der drejer sig om racisme og fremmedhad. Hvor man i *B.T.* og *Jyllands-Posten* har en klar negativ tone over for flygtninge og indvan-

---

dansk brutalitet over for blinde passagerer" 1/1; "Dansk dobbeltmoral. Danmark stiller krav til andre lande - men følger ikke selv regler om blinde passagerer" 29/1.

¹⁶⁶ Ex. "Et livsfarligt afslag" 11/1; "Uenighed om konflikten i Algeriet" 11/1; "Hjemsendelse til massakrer" 16/1; "Fortsat nej til asyl til algeriere" 18/2.

¹⁶⁷ Ex. "Syrisk familie udvises til dødstrusler" 13/1; "Tyrkisk mor og søn reddet på streget" 13/1.

¹⁶⁸ Ex. "Bror og svoger fængslet" 7/12; "Asylsøger anholdt for overfald" 11/12; "Iraker dræbt af knivstik" 13/12; "Ung kvinde overfaldet" 15/12.

¹⁶⁹ Ex. "Massagepiger fra udlandet er retsløse" 1/12; "Min drøm er at blive kontordame" 1/12.

¹⁷⁰ "39-årig tilstår likvidering" 5/1; "Dræbte den forkerte" 6/1.

¹⁷¹ "Unge gik til angreb på politiet" 16/1; "Åh nej, nu gik det lige så godt..." 16/1.

¹⁷² "Retssager mod indvandrere smuldrer" 29/1.

¹⁷³ "Loven brydes af unge mænd" 29/1.

drere, så er der i *Politiken* i de fleste artikler og indlæg en positiv tone og en klar afstandtagen fra racisme og fremmedhad.¹⁷⁴

Kulturen spiller en særlig rolle i *Politiken*. Det fremgår blandt andet af forskellige artikler om kulturminister Ebbe Lundgaards (R) forslag om at yde støtte til kunst og kultur, der tager udgangspunkt i den multikulturelle virkelighed i Danmark. Kulturministeren ønsker ifølge *Politiken* en konfrontation med Dansk Folkeparti, og de kræfter, der udnævner ”de fremmede” til at være en trussel mod den danske kultur.¹⁷⁵ Det kan også ses i omtalen af Indenrigsministeriets konkurrence om kultur mod racisme, hvor der er en helsides præsentation af vinderne.¹⁷⁶ Kultur anskues i *Politiken* overvejende som en ressource og et middel til at formindske fremmedhad og racisme i det danske samfund.

I forlængelse af ovenstående er det værd at bemærke, at der i *Politikens* fremstilling af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet også er flere succeshistorier om flygtninge eller indvandrere, der har klaret sig godt i Danmark i kraft af - og ikke på trods af - deres kultur.¹⁷⁷

Politiken ser også på problemer ved flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, men på en ganske anden måde end de to andre aviser. Regeringens udlændingeudspil får en mere blandet modtagelse og støttes redaktionelt. Herudover kritiseres politikerne og myndighederne for deres håndtering af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet. Flygtninge og indvandrere udgør i *Politikens* fremstilling ikke i sig selv noget større problem, men racismen og fremmedhadet fremstilles som de virkelige problemer, og der anbefales blandt andet en dosis ”kultur” til at modvirke dette.

Sammenfatning: 1997/1998

Analysen har vist, at man i alle tre aviser kan genfinde det samme overordnede tema som i 1993, nemlig et tema, der anskuer flygtninge og indvandrere som problemer, og som opbygger et skel mellem ”dem” (flygtninge

¹⁷⁴ Ex. ”Ironi om dumme svin” 3/12 af Svend Auken, S; ”Reklamefolk bag racismekampagne” 18/12; ”Vælg fremtiden” 28/12 af Marianne Jelved, R; ”Fremmedhad, nej tak” 30/12; ”Racisme-problem afvises” 12/2; ”Giv racismen en helflugter” 12/2; ”Far, hvad er racisme?” 14/2 af Tahar Ben Jelloun; ”Europas Syndebukke” 15/2; ”Den hvidhårede racisme” 27/2 af Henning Prins.

¹⁷⁵ Ex. ”Kulturpolitik mod fremmedhætz” 3/12; ”Fremmedhadet skal have svar på tiltale” 3/12; ”Udviklingsfond møder modstand” 4/12.

¹⁷⁶ ”Fem hug til racismen” 13/1 og ”Nye initiativer mod racisme” 13/1.

¹⁷⁷ Ex. ”Pigerne vinder etnisk jobkamp” 15/1; ”En ære at klare sig selv” 16/1; ”Chef efter fire år i landet” 18/1; ”Dansker ved et tilfælde” 25/11; ”Alle jobs er lige gode” 8/2; ”Frugt og grønt på tyrkisk” 19/2.

og indvandrere) og "os" (danskere). Inden for dette overordnede tema kan man akkurat som i 1993 identificere to vidt forskellige fortolkningspakker. I *B.T.* og *Jyllands-Posten* findes der en fortolkningspakke, hvor flygtninge og indvandrere fremstilles som store økonomiske, sociale og kulturelle problemer, der ligger det danske samfund til last. "De" strømmer i stort antal til landet med store omkostninger til følge, og de skaber med deres fremmedartede kultur og manglende tilpasning problemer. Samtidig er der store problemer med politikken og administrationen på området, og der er en betydelig modvilje mod flygtninge og indvandrere i befolkningen. Den væsentligste del af problemet skal dog ifølge denne fortolkningspakke findes hos "dem" - altså hos flygtninge og indvandrere.

I *B.T.* er det tillige muligt at finde den fortolkningspakke, der ser flygtninge og indvandrere i kriminalitetens tegn. Det er her specielt de unge andengenerationsindvandrere, der står for skud.

I *Politiken* er der en ganske anden fortolkningspakke, hvor man også opbygger et skel mellem "dem" og "os", men hvor man i modsætning til *B.T.* og *Jyllands-Posten* ikke ser de store problemer hos flygtninge og indvandrere. De største problemer findes hos "os" selv, dvs. hos befolkningen i form af racisme og fremmedhad og hos politikere og myndigheder i deres dårlige håndtering af spørgsmålet. Det er i *Politiken* også muligt at identificere den fortolkningspakke, der fokuserer på racisme og fremmedhad.

Det kan derfor konstateres, at der grundlæggende er tale om den samme fortolkningspakke i mediernes konstruktioner af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1997/1998 som i 1993 og med de samme variationer. Hvor *B.T.* og *Jyllands-Posten* overvejende ser problemerne hos "dem", ser *Politiken* overvejende problemerne hos "os". Det er dog ikke de samme emner eller sager, der behandles de to år. Der er tale om nye problemer, hvor det kulturelle har fået en endnu stærkere position (jf. Schierup, 1993).

Når man sammenholder analysen i dette afsnit med analysen i det foregående, er der klare tegn på, at flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1990'erne er ved at opnå en form for "modning" som samfundsmæssigt problem, således at det overordnede tema og de to forskellige fortolkningspakker ligger rimelig fast. Dette synes ud fra en mere overordnet betragtning at blive bekræftet af mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere i de seneste par år.

Kapitel 10

Sammenfattende analyse

Analyserne i de foregående kapitler har vist, at mediernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet ændrer sig meget gennem årene. Der er således blevet identificeret flere vidt forskellige fortolkningspakker for spørgsmålet.

I 1970 fylder flygtninge- og indvandrerspørgsmålet meget lidt i aviserne, og der er en svag politisering af emnet. Man kan identificere et overordnet tema, som passende kan kaldes "gæstearbejdere som arbejdskraft". Det helt dominerende tema i alle tre aviser er således spørgsmålet om indvandrere som arbejdskraft i det danske samfund, hvor indvandringen ansues som et snævert, midlertidigt arbejdsmarkedsproblem. Der kan inden for denne overordnede tematisering identificeres to forskellige og modstridende fortolkningspakker. Den første ser indvandringen som et nødvendigt middel til at skaffe arbejdskraft til den danske industri, mens den anden fortolkningspakke fokuserer på de mange problemer, der er forbundet med denne arbejdskraftindvandring. Der er eksempler på begge fortolkningspakker i alle tre aviser, men det er karakteristisk, at man i *Jyllands-Posten* overvejende kan finde eksempler på den første fortolkningspakke, og i *B.T.* og *Politiken* eksempler på den anden.

I 1984 er der en tilsvarende lav opmærksomhed og politisering omkring flygtninge- og indvandrerspørgsmålet. Man kan i alle tre aviser identificere et overordnet tema, man kan kalde "I kriminalitetens tegn", idet flygtninge og indvandrere i mange artikler sættes i forbindelse med og fortolkes ud fra deres inddragelse i forskellige kriminelle forhold. Dette bekræfter Hammers (1984) analyse, der, som tidligere omtalt, viste, at flygtninge og indvandrere i 1982 og 1984 primært omtales i forbindelse med kriminalitet. Det er ovenfor vist, at flygtninge og indvandrere bliver kædet sammen med mange forskellige former for kriminalitet, men en sag om et dobbeltmord på Amager, der blev begået af en herboende jugoslavisk statsborger, spiller en særlig og symbolsk rolle.

Man kan inden for dette overordnede tema identificere to fortolkningspakker. Den dominerende fortolkningspakke i alle tre aviser kæder flygtninge og indvandrere sammen med diverse kriminelle aktiviteter, og disse grupper fremstilles dermed i kriminalitetens tegn. Det er dog muligt i *Politiken* at finde tegn på en anden fortolkningspakke, hvor sammenkædningen af flygtninge og indvandrere med kriminalitet er mindre tydelig og knap så

direkte, og hvor man også prøver at identificere andre og bagvedliggende årsager til kriminaliteten.

Fra 1984 til 1985 på det nærmeste eksploderer antallet af artikler og indlæg om flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, og samtidig ændrer aviserens fortolkninger af spørgsmålet sig væsentligt. Kriminalitet er nu kun et mindre emne, mens der optræder to andre overordnede temaer. Det ene drejer sig om flygtninge, og man kan her identificere to forskellige fortolkningspakker. Den første fortolkningspakke anskuer tilstrømningen af flygtninge som et massivt eksternt pres, der skaber interne problemer og uro. Dette er den helt dominerende fortolkningspakke i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, men den findes også i *Politiken*. I *Politiken* er der imidlertid også en anden fortolkningspakke, hvor man ser tingene mere fra flygtningenes side og derfor også generelt er mere positive over for disse.

Det andet og helt dominerende tema i 1985 er racisme og fremmedhad. Der findes to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker inden for denne overordnede tematisering. I den første fortolkningspakke tilskrives racismen, fremmedhadet og konflikterne primært det danske samfund og danskerne selv. I den anden fortolkningspakke ses racismen og fremmedhadet derimod som befolkningens mere naturlige reaktion på mødet med de fremmede. Her tilskrives flygtninge og indvandrere altså en væsentlig del af skylden for danskernes holdninger. I *Politiken* og i mindre grad i *B.T.* er der en klar dominans af den første fortolkningspakke, mens man i *Jyllands-Posten* finder begge fortolkningspakker repræsenteret.

I 1993 er der en rekordstor opmærksomhed omkring flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, og der er en meget stor politisering af spørgsmålet. Der sker samtidig en væsentlig udvidelse af emnekredsen i forhold til de tidligere år. Det er alligevel muligt at identificere et overordnet tema, der fokuserer på flygtninge og indvandrere som problemer, og som derved opbygger et skel mellem "dem" og "os". Der kan inden for dette overordnede tema identificeres to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker. I den første pakke, der findes i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, fokuserer man dels på problemer ved den danske lovgivning, politik og administration, dels på problemer ved flygtningenes og indvandrernes kultur og levevis. I den anden fortolkningspakke, der findes i *Politiken*, fokuserer man også på problemer ved den danske lovgivning, politik og administration, men når det drejer sig om sager med mere direkte eller konkret relation til flygtninge og indvandrere, ser man i højere grad problemerne fra flygtningenes og indvandrernes side.

Ud over dette overordnede tema kan man også i alle tre aviser identificere det tema, der drejer sig om racisme og fremmedhad, men det spiller en noget mindre rolle end i 1985.

I 1997/1998 er der som i 1993 stadig en meget stor opmærksomhed omkring flygtninge- og indvandrerspørgsmålet. Der er sket et mindre fald i antallet af artikler i forhold til 1993, men til gengæld er politiseringen af spørgsmålet steget en smule. Samtidig er emnekredsen indskrænket i forhold til 1993. Det er desuden værd at bemærke, at der i forhold til årene 1995, 1996 og 1997 er tale om en vis stigning i antallet af artikler. Man kan i alle tre aviser identificere det samme overordnede tema som i 1993, idet man fokuserer på de problemer, flygtninge og indvandrere giver anledning til, og derved også opbygger et skel mellem "dem" og "os". Der kan igen identificeres de to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker. I den fortolkningspakke, der findes i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, fremstilles flygtninge og indvandrere overvejende som store økonomiske, sociale og kulturelle problemer, der ligger det danske samfund til last. "De" strømmer til landet med store økonomiske omkostninger til følge og skaber med deres fremmedartede kultur store problemer. Samtidig er der store problemer med lovgivningen, politikken og administrationen på området, og der er betydelig modvilje mod flygtninge og indvandrere i befolkningen. I den anden fortolkningspakke, der findes i *Politiken*, opbygger man også et skel mellem "dem" og "os", men man ser ikke de store problemer ved flygtninge og indvandrere, men derimod hos "os", dvs. hos befolkningen i form af racisme og fremmedhad og hos politikerne og myndighederne i form af deres dårlige håndtering af spørgsmålet. Sammenlignet med 1993 spiller kulturen en endnu større rolle i 1997/1998.

Overvejelser i forhold til det teoretiske udgangspunkt

Gamson & Modiglianis begreb om fortolkningspakker har udgjort den teoretiske ramme om den foreliggende analyse. Jeg har imidlertid i dette projekt valgt at betragte hele det samlede flygtninge- og indvandrerspørgsmål som *et* spørgsmål eller problem, og det har derfor været nødvendigt at tilpasse det teoretiske grundlag hertil. Det har betydet, at der i de konkrete analyser først er blevet identificeret en overordnet tematisering af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet og først derefter de konkurrerende fortolkningspakker. Det teoretiske grundlag har med denne tilpasning fungeret ganske godt, og det har da også været muligt for hvert år at identificere et eller flere dominerende temaer, og i det mindste to modsatrettede fortolkningspakker.

En kritisk indvending kunne være, at fortolkningspakkerne blot er en flot og unødvendig betegnelse for en opdeling i forskellige emner. Jeg mener dog, at fortolkningspakkerne rækker ud over en simpel emneopdeling, og at det er helt nødvendigt med denne teoretiske forforståelse. At der anvendes en bestemt fortolkningspakke er således et spørgsmål om, at flygtninge og indvandrere ses i et bestemt perspektiv og beskrives ved hjælp af bestemte udtryk, symboler eller billeder. Der er i hver fortolkningspakke en bestemt diskurs og en bestemt frame, der indkredser det essentielle ved flygtninge- og indvandrerspørgsmålet.

Der melder sig på baggrund af ovenstående analyser spørgsmålet om, hvorfor mediernes beskæftiger sig med flygtninge- og indvandrerspørgsmålet på den ene eller anden måde, og i forlængelse heraf spørgsmålet om, hvorfor bestemte fortolkningspakker vinder frem på bestemte tidspunkter? Der findes ikke noget simpelt eller endegyldigt svar på disse spørgsmål, med mindre man sværger til en fuldkommen objektivistisk forståelse af sociale problemer.¹⁷⁸ For så er svaret jo ganske simpelt, nemlig at mediernes blot afspejler virkeligheden, hvorved hele idéen om fortolkningspakker opløses. Men jeg mener, at en objektivistisk forståelse af de sociale problemer er både urealistisk og ufrugtbar. Man kan dog også som Gamson & Modigliani (1987; 1989) nærme sig en forståelse af ovenstående spørgsmål ud fra en socialkonstruktivistisk position. Konstruktionen af en diskurs for et givent samfundsmæssigt emne kan ifølge Gamson & Modigliani betragtes som en proces, hvor tre forskellige grupper af faktorer sammen producerer bestemte karrierer for fortolkningspakkerne. Det drejer sig om fortolkningspakkernes kulturelle resonans, sponsoraktiviteter og mediepraksis. Disse tre grupper af faktorer kan efter min mening bruges til at give i hvert fald en del af forklaringen på, hvorfor den ene eller den anden fortolkningspakke vinder frem.

Hvis vi eksempelvis betragter det tema, der har været helt dominerende i 1993 og 1997/98, og som fokuserer på problemer og derved opbygger et skel mellem "dem" og "os", så kan alle tre faktorer faktisk bidrage til at forklare, hvorfor dette tema og de to karakteristiske fortolkningspakker har haft relativ stor succes.

Hvis vi tager det mest spekulative først, nemlig spørgsmålet om den kulturelle resonans, så er det umiddelbart klart, at dette tema og de to for-

---

¹⁷⁸ Best (1995) modstiller objektivistiske definitioner af sociale problemer med socialkonstruktivistiske definitioner. I objektivistiske definitioner findes essensen i sociale problemer i objektive sociale betingelser eller forhold, mens man i socialkonstruktivistiske definitioner betoner, at sociale problemer konstrueres af forskellige aktører i et komplekst samspil.

tolkningspakker har betydelig kulturel resonans. Således argumenterer en række socialpsykologer for, at mennesker har et naturligt behov for at identificere sig med en gruppe med det resultat, at de tænker i "in-groups" og "out-groups", hvor individer af en anden etnisk oprindelse næsten automatisk får tildelt rolle som "out-groups" (Sherif et al., 1961; Tajfel & Turner, 1979; Tajfel, 1981). Det er altså i de fleste samfund, herunder også i det danske, naturligt at tænke i os/dem forestillinger. Og det er netop denne tendens, der er så central i dette tema og i begge fortolkningspakker.

Det er for det andet helt oplagt, at sponsoraktiviteter har spillet en afgørende rolle for udbredelsen af de to forskellige og dominerende fortolkningspakker. Begge fortolkningspakker støttes af en lang række debattører og ikke mindst af de politiske partier. Men de to fortolkningspakker støttes selvfølgelig af vidt forskellige aktører. Den fortolkningspakke, man finder i *B.T.* og *Jyllands-Posten*, og som primært ser problemerne hos "dem", støttes af de borgerlige partier og regeringen, herunder specielt Socialdemokratiet. Den anden fortolkningspakke fremføres derimod af venstrefløjen, og af visse dele af de små midterpartier, CD og Kristeligt Folkeparti samt til en vis grad af de radikale.

Det er karakteristisk, at disse to fortolkningspakker i kraft af deres forskellighed og modsatrettedhed bærer ved til hinandens bål. Det er samtidig værd at bemærke, som Schierup (1993) har gjort det, at begge disse varianter medvirker til at konstruere det overordnede tema, der fokuserer på problemer, og som derved også opbygger et skel mellem "dem" og "os".

For det tredje er det muligt, at mediepraksis, der ifølge Gamson & Modigliani (1987) drejer sig om journalistiske arbejdsnormer og praksis, spiller en vis rolle. Der er generelt en tendens til, at mediepraksis tilgodeser de officielle pakker, og de officielle pakker fokuserer jo netop på problemer og opbygger et skel mellem "dem" og "os". Regeringens udlændingepakke er her det mest oplagte eksempel.

Sådanne forklaringer risikerer desværre let at blive til efterrationaliseringer. Når man har set hvilke temaer og fortolkningspakker, der har vundet frem, er det meget let at se tilbage og forklare hvorfor. Man kan vel altid finde et eller andet i en given fortolkningspakke, der har en vis kulturel resonans, akkurat som begrebet mediepraksis er tilstrækkeligt diffust til, at det kan drejes og vendes, som man vil. Det er også et problem, at man nok til dels kan forklare, hvorfor bestemte fortolkningspakker vinder frem, men til gengæld er det meget svært at forklare, hvorfor de vinder frem på bestemte tidspunkter. Man kan imidlertid diskutere, hvor alvorlige disse problemer er. Man kan vælge at opfatte dem som klare fejl og mangler, men man kan også, som jeg vil gøre, vælge at se problemerne som en naturlig

følge af, at Gamson & Modigliani beskæftiger sig med meget komplicerede forhold, der ikke nødvendigvis kan afklares til bunds.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at ovenstående analyser trods den store og generelle inspiration fra Gamson & Modigliani på flere punkter adskiller sig fra deres analyseform. Således er der ikke inddraget alle de mulige fortolkningspakker, sådan som Gamson & Modigliani gør det ved at udelede fortolkningspakkerne fra den faglige litteratur om emnet. Der er i stedet for i hver periode blevet søgt efter det eller de dominerende temaer og fortolkningspakker. Dette er sket ud fra en formodning om, at det er dem, der kan have en betydning i forhold til holdningsdannelsen eller den førte politik (jf. kap. 11). Analysen adskiller sig også fra Gamson & Modigliani ved blot at præsentere hovedidéen i de fortolkningspakker, der har kunnet identificeres. Her er specielt Gamson (1992) meget mere detaljeret, og han opstiller således på baggrund af studier af anden litteratur en række "working frames" til brug for medieanalyserne. Jeg mener dog, at det er helt tilstrækkeligt at gøre som her. Det gælder jo først og fremmest om at identificere den eller de dominerende fortolkningspakker.

Analyserne ovenfor har i øvrigt peget på en interessant tendens, nemlig at der tilsyneladende forekommer en vis "modning" af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet i 1990'erne. Hvor temaerne tidligere ændrede sig meget, er der i 1993 og 1997/1998 det samme overordnede tema og de samme to forskellige og modsatrettede fortolkningspakker. Der er ikke blevet ændret afgørende herved de seneste år, og det overordnede tema for mediernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet er fortsat et, hvor det fokuseres på problemer, og hvor der opbygges et skel mellem "dem" og "os". Der er derfor også meget, der tyder på, at dette overordnede tema og de to fortolkningspakker også i årene fremover vil konstruere flygtninge- og indvandrerspørgsmålet på ganske bestemte måder.

Kapitel 11

Betydningen for holdningsdannelsen og den førte politik

Man kan til sidst stille spørgsmålet, hvilken betydning det har, om medierne fremstiller flygtninge og indvandrere på den ene eller anden måde. Har det eksempelvis betydning for arten af de holdninger, man finder i befolkningen? Eller har det nogen betydning for den politik, der føres i Danmark?

De følgende overvejelser er i sagens natur ret spekulative og må bygge på indicier og kvalificerede gæt. Det er således ikke muligt at påvise klare kausale sammenhænge. Tiden og pladsen rækker desværre ikke til at give en mere grundig analyse af disse forhold, selv om det ellers er helt oplagt at forsøge sig dermed. Det mest interessante aspekt ved meningsdannelse må nemlig være relationerne mellem medier, beslutningstagere og befolkning, hvad en række nyere amerikanske undersøgelser da også påpeger (Iyengar, 1991; Neuman et al., 1992; Just et al., 1996).

Når jeg finder det relevant at beskæftige mig med betydningen af mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet, har det også sammenhæng med den anvendte teoretiske ramme. Også Gamson & Modigliani beskæftiger sig med relationen mellem mediediskursen og den offentlige mening. De postulerer ingen generel kausal sammenhæng mellem de to, men de mener, at betydningen af mediediskursen afhænger af de erfaringer om et givent emne, der i øvrigt er til stede for befolkningen. Betydningen af mediediskursen varierer dermed fra emne til emne. Det fremgår dog, at Gamson & Modigliani mener, at de dominerende fortolkningspakker potentielt har stor betydning for folks holdninger til et emne. Det vil altså alene ud fra Gamson & Modiglianis teori være interessant at belyse betydningen af mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere.

Medierne og holdningsdannelsen

Der er hovedsageligt to metoder, man ville kunne benytte til at belyse, hvorledes befolkningens holdninger til flygtninge og indvandrere ændrer sig. Man kan for det første bruge *surveyundersøgelser*, og de bruges da også af Gamson & Modigliani (1987; 1989). Men man kan også anvende fokusgrupper, som Gamson i anden sammenhæng har benyttet sig af (1992).

Gaasholt & Togeby (1995) benytter surveyundersøgelser. Deres konklusion er kort fortalt, at de fleste mennesker i Danmark har meget blandede

holdninger, når det gælder flygtninge og indvandrere. De fleste danskere er lidt bange for de fremmede og føler sig bedre end dem. Et væsentligt træk ved vores holdninger til flygtninge og indvandrere er således mistilliden til og ubehaget ved det fremmede - de fremmede kulturer. Samtidig findes der en vis tolerance, forstået således, at de fleste mennesker ønsker at opføre sig anstændigt over for i hvert fald de fremmede, der nu engang har fået ophold i landet. Modviljen bliver dermed holdt i ave af tolerancen, og danskerne er i forhold til flygtninge og indvandrere *I syv sind*, som titlen på Gaasholts & Togeby's bog er.

Gaasholt & Togeby beskæftiger sig også med holdningsudviklingen, som jo netop er interessant set i lyset af dette projekts historiske perspektiv. Forfatterne mener ikke, at holdningerne til flygtninge og indvandrere har ændret sig særlig meget i perioden fra 1970. De mener således, at der er tale om en langsigtet stabilitet. Her henviser de også til, at dette stemmer overens med resultaterne af nyere amerikansk forskning om opinionens udvikling, der viser, at langt de fleste samfundsspørgsmål er præget af en meget stor langsigtet stabilitet (Page & Shapiro, 1992). Når holdningerne alligevel synes at variere, skyldes det som oftest, at befolkningens sammensætning over tid ændres. Således er den danske befolkning blevet væsentligt bedre uddannet siden 1970, og da uddannelse ifølge stort set alle undersøgelser mindsker fordommene, bør dette medføre et langsigtet fald i fordommene, hvilket også fremgår. På kortere sigt er meningerne derimod ifølge Gaasholt & Togeby mere bevægelige. Dette forklares ud fra John Zallers teori om meningsdannelse med, at folk normalt har flere modstridende holdninger til et givent emne. Hvilken holdning, der aktiveres, afhænger af konteksten og spørgsmålsformuleringen. Bevægelserne på kort sigt bliver derfor også interessante.

Togeby (1997) har på baggrund af Zallers teori og til brug for en analyse af udviklingen i den danske befolknings holdninger fra 1993 til 1996 uledt to hypoteser om, hvad der på kort sigt kan tænkes at påvirke holdningerne. Den ene hypotese tager udgangspunkt i, at de fleste historier i de danske medier de seneste ti år har været negative over for flygtninge og indvandrere. Man må derfor forvente, at en stigende opmærksomhed vil medføre, at holdningerne over for flygtninge og indvandrere skærpes, mens en aftagende opmærksomhed vil resultere i mere tolerante holdninger. Jeg er ikke sikker på dette arguments holdbarhed. Hvorvidt holdningerne i befolkningen overhovedet vil blive påvirket af ændringer i opmærksomheden, må nemlig ud fra mit teoretiske udgangspunkt primært afhænge af hvilken eller hvilke fortolkningspakker, der vinder slaget om mediernes dagsorden. Det må således bero på en konkret vurdering. Jeg vil derfor også koncentre-

re mig om den anden hypotese, der siger, at holdningerne til flygtninge og indvandrere vil være påvirket af det konkrete indhold af de historier, der bringes i mediernes. Jeg vil dog omskrive hypotesen til, at det har betydning for holdningsudviklingen, hvilken eller hvilke fortolkningspakker der dominerer mediernes dagsorden.

Holdningsudviklingen svarer faktisk meget godt til, hvad vi på baggrund af analyserne af mediernes fremstillinger og med vores teoretiske udgangspunkt ville forvente. Jeg vil her koncentrere mig om udviklingen fra 1984 over 1985 til 1993 og videre til 1998 og 1999, dels fordi der her er tilgængelige data, og dels fordi der sker noget med holdningerne. Dataindsamlingen er, som tidligere nævnt, foretaget på den måde, at der hver af de analyserede år er foretaget indsamling af avismateriale fra de tre måneder, der går forud for afviklingen af surveyundersøgelsen. Jeg vil først skitsere hvilken holdningsudvikling, man det enkelte år må forvente på baggrund af de dominerende fortolkningspakker. Det er værd at bemærke, at jeg for de seneste år har to surveyundersøgelser til rådighed, der er foretaget i henholdsvis februar 1998 og maj 1999. Den sidste måling ligger dermed uden for den periode, som avisanalysen har beskæftiget sig med. Til gengæld er den interessant, fordi den kan vise nogle af de store korttidsudsving, der finder sted for dette spørgsmål.

”I kriminalitetens tegn”, som sætter fokus på flygtninge og indvandreres involvering i diverse kriminelle forhold, er den helt dominerende fortolkningspakke i analysen af mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere i 1984. Man må derfor helt overordnet forvente, at de holdninger, der udtrykkes i befolkningen, er relativt negative over for flygtninge og indvandrere.

I 1985 er der to fortolkningspakker i mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere. Den ene sætter fokus på flygtninge som et eksternt pres, der skaber problemer og uro, men den helt dominerende fortolkningspakke fokuserer på danskernes fremmedhad og racisme og de sammenstød, der er mellem danskere og fremmede. Det er hermed i høj grad danskerne og specielt ekstreme grupper, der fremstilles som det store problem. Man må derfor forvente en udvikling i holdningerne til flygtninge og indvandrere i positiv retning, specielt når det gælder holdningerne til racisme og fremmedhad. Mange danskere får ”nok” af fremmedhadet og racismen og siger fra over for disse tendenser.

I 1993 er der én dominerende fortolkningspakke, hvor der fokuseres på problemer og opbygges et skel mellem ”dem” og ”os”. Flygtninge og indvandrere anskues i kraft af deres levemåde og kultur som problemer i det danske samfund i *B.T.* og *Jyllands-Posten*. I *Politiken* ser man derimod i

højere grad problemerne i den danske befolkning. Selv om det ikke er helt så simpelt, må man umiddelbart forvente, at den dominerende fortolkningspakke vil påvirke holdningerne i en generelt negativ retning, specielt når det gælder holdningerne til kulturelle forhold.

I 1997/1998 er der den samme dominerende fortolkningspakke som i 1993, men dog med nye konkrete emner. Kulturen spiller nu en endnu større rolle. Der formuleres måske også lidt klarere en fortolkningspakke med en positiv holdning til flygtninge og indvandrere. Man må dog forvente, at der akkurat som i 1993 er tale om forholdsvis negative holdninger i den danske befolkning, og specielt igen hvad angår holdningerne til kulturelle forhold.

Den helt store begivenhed i 1998 og 1999 har utvivlsomt været debatten om og modtagelsen af Kosovo-flygtningene. Jeg vil her mene - uden i øvrigt at foretage nogle nærmere analyser heraf - at disse flygtninge overvejende er blevet fremstillet i et positivt lys i de danske medier. Man må derfor også forvente en ændring i holdningerne i retning af det mere tolerante og positive.

Tabel 11.1. "Man har længe diskuteret, om Danmark skulle begrænse antallet af flygtninge. Hvad er din mening? Mener du, man bør indføre begrænsninger i adgangen for politiske flygtninge i forhold til, som det er nu?" Procent

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt	Antal
Januar 1985	63	28	9	100	1000
August 1985	51	37	12	100	1000
Oktober 1985	60	28	12	100	1000
August 1986	76	17	7	100	1000
Maj 1987	58	30	12	100	1000
Oktober 1988	53	32	15	100	1000
Februar 1989	60	33	7	100	1000
September 1989	64	29	7	100	1000
August 1990	59	28	13	100	1000
Oktober 1993	67	27	6	100	1675
Februar 1998	57	34	10	101	1196
Maj 1999	45	49	6	100	602

Kilde: Gaasholt & Togeby (1995); Gallup for *Berlingske Tidende*, undtagen i 1993, 1998 og 1999. Både i 1990, 1993, 1998 og 1999 er anvendt andre formuleringer, der dog minder om den oprindelige. I 1993, 1998 og 1999 var formuleringen: "Mener du, man bør indføre begrænsninger i flygtninges adgang til Danmark i forhold til, som det er nu?"

Man kan i Gaasholt & Tøgebys undersøgelse finde forskellige indicier på, at mediernes fremstillinger og de dominerende fortolkningspakker spiller en rolle for holdningsdannelsen. Jeg vil i det følgende belyse holdningsudviklingen ved at give en række eksempler på, hvordan svarene på konkrete spørgsmål bevæger sig over tid. Tabel 11.1 viser holdningerne til et spørgsmål om begrænsninger i adgangen for politiske flygtninge.

Der er mange kommentarer at knytte til denne tabel. Der er tilsyneladende ingen gennemgående tendenser, og der er også meget store periodevise svingninger. Det centrale er dog, at befolkningens synspunkter, i hvert fald hvad angår dette ene spørgsmål, synes at svinge som forudsagt. Holdningerne er mere tolerante i oktober 1985 end i januar 1985 - som er det tætteste, vi kan komme på 1984. I 1993 er holdningerne igen mere negative. Det kan videre ses af tabellen, at holdningerne i 1998, og i særdeleshed i 1999 bevæger sig i en mere tolerant retning.

Hvad angår den etniske tolerance, dvs. hvordan vi behandler de flygtninge og indvandrere, der nu engang bor i Danmark, indeholder undersøgelsen flere tidsserier. Tabel 11.2 viser holdningerne til et spørgsmål om indvandrernes ret til at forblive i Danmark, også selv om de økonomiske forhold forværres. Tabellen viser, at holdningerne på dette område er ganske stabile, men også at der er kortsigtede udsving i den forventede retning. Der er i både 1984 og 1993 procentvis flere, der mener, at vi bør tvinge indvandrerne hjem, end der er i 1985 og 1999.

Tabel 11.2. "Hvis arbejdsløsheden stiger, bør vi tvinge indvandrerne til at rejse hjem". Procent

	August 1984	Oktober 1985	Oktober 1993	Februar 1998	Maj 1999
Enig	29	22	31	25	20
Uenig	59	66	65	69	79
Ved ikke + neutral	12	12	4	4	1
I alt	100	100	100	100	100
N	1462	1482	1675	1196	602

Kilde: 1984 og 1985: SFI (Körmeni, 1986); 1993: Gaasholt & Tøgeby (1995); 1998 og 1999: Tøgeby.

Undersøgelsen præsenterer også svarfordelingerne på forskellige spørgsmål om indvandrernes ret til at bevare deres oprindelige sprog og kultur. Det fremgår af tabel 11.3, at der er en betydelig langsigtet stabilitet i perioden fra 1984 til 1999, men samtidig er de kortsigtede udsving stort set som for-

ventet. Der er således større tilslutning til spørgsmålet i såvel 1985 og 1999, end i både 1984 og 1993.

Hvad angår fordommene om flygtninge og indvandrere, viser Gaasholt & Togeby (1995), at der på langt sigt er sket et klart fald i tilslutningen til racistisk prægede fordomme, og dette fald i fordommene er fortsat i 1998 og 1999, jf. tabel 11.4.

På andre områder er fordommene imidlertid blevet større, og denne udvikling passer fint med de formulerede forventninger. Tabel 11.5 viser således, at der i 1993 og 1998 er mange flere, der mener, at indvandrere er kommet til Danmark for at få del i vores sociale goder, end tilfældet er i 1984 og 1985. Denne andel falder som forventet igen en smule fra 1998 til 1999.

Tabel 11.6 viser udviklingen i synet på, om indvandringen udgør en trussel mod vor nationale egenart. Der er ingen bevægelse at spore i hold-

Tabel 11.3. "Samfundet bør skabe mulighed for, at indvandrere kan bevare deres sprog og kultur". Procent

	August 1984	Oktober 1985	Oktober 1993	Februar 1998	Maj 1999
Enig	44	49	42	39	46
Uenig	46	39	56	55	52
Ved ikke + neutral	10	12	2	6	2
I alt	100	100	100	100	100
N	1462	1482	1675	1196	602

Kilde: 1984 og 1985: SFI (Körmendi, 1986); 1993: Gaasholt & Togeby (1995); 1998 og 1999: Togeby.

Tabel 11.4. "Vi må nu engang se i øjnene, at nogle folkeslag er mindre intelligente end andre". Procent

	Oktober 1970	Oktober 1993	Februar 1998	Maj 1999
Enig	61	40	30	27
Uenig	30	55	62	67
Ved ikke	9	5	8	6
I alt	100	100	100	100
N	1157	1675	1196	602

Kilde: 1970: SFI for Institut for Statskundskab; 1993: Gaasholt & Togeby (1995); 1998 og 1999: Togeby.

ningerne fra 1984 til 1985, men herefter stiger andelen, der ser indvandringen som en trussel, ganske markant i årene 1986-1987. I dette projekt har jeg ikke i detaljer analyseret mediernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet for disse år, og jeg ser mig derfor heller ikke i stand til at give en fyldestgørende forklaring herpå. Brøcker (1990) har dog vist, at medierne op til ændringerne i udlændingelovgivningen i 1986 fokuserede på uroligheder, sammenstød og indkvarteringsproblemer i kølvandet på det øgede antal asylsøgere. Hertil kommer, at medierne i 1987 var meget optaget af "den muslimske fare". Fra og med 1987 er der ret stor stabilitet i den andel, der ser indvandringen som en trussel mod vor nationale egenart. Samtidig stiger den andel af befolkningen, der er uenige heri på bekostning af dem, der enten ikke har taget stilling til spørgsmålet eller er neutrale.

Tabel 11.5. "Mange indvandrere er kommet til Danmark for at udnytte vores sociale system". Procent

	August 1984	Oktober 1985	Oktober 1993	Februar 1998	Maj 1999
Enig	30	35	64	71	61
Uenig	60	55	32	24	38
Ved ikke	10	10	4	5	1
I alt	100	100	100	100	100
N	1462	1482	1675	1196	602

Kilde: 1984 og 1985: SFI (Körmendi, 1986); 1993: Gaasholt & Togeby (1995); 1998 og 1999: Togeby.

Tabel 11.6. "Indvandringen udgør en alvorlig trussel mod vor nationale egenart". Procent

	Aug. 1984	Okt. 1985	Sept. 1987	Jan. 1990	Nov. 1990	Okt. 1993	Okt. 1994	Febr. 1998	Maj 1999
Enig	22	23	47	45	41	39	45	37	38
Uenig	66	68	46	42	43	58	41	58	60
Ved ikke + neutral	12	9	7	13	16	3	14	5	2
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1462	1482	1082	1008	2021	1675	2021	1196	602

Kilde: 1984 og 1985: SFI (Körmendi, 1986); 1987: AIM for Institut for Statskundskab; Januar 1990: Gallup for Institut for Statskundskab; November 1990: Gallup for Medborgerundersøgelsen; 1993: Gaasholt & Togeby (1995); 1994: Gallup for Institut for Statskundskab; 1998 og 1999: Togeby.

Ved at sammenholde analyserne af mediernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet med analyserne af holdningsudviklingen, er det til en vis grad lykkedes at sandsynliggøre, at mediernes fremstillinger - og herunder de dominerende fortolkningspakker - spiller en rolle for befolkningens holdninger til flygtninge og indvandrere. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at der kun er tale om indicier, og at man ikke klart kan påvise en kausal sammenhæng mellem mediernes konstruktioner af et emne og befolkningens ditto. Man kan heller ikke på dette grundlag afvise, at der samtidig er en påvirkning den modsatte vej, fra befolkning til medier.

Medierne og den førte politik

Det er afslutningsvis også værd at overveje, om ikke mediernes fremstillinger af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet har betydning for den førte politik. Det er ikke noget, som Gamson & Modigliani eller Zaller overvejer.

Gaasholt & Togeby beskæftiger sig ligeledes primært med holdningsdannelsen. De har dog i det afsluttende kapitel et afsnit, hvor de - inspireret af blandt andet Deborah Stone (1988) - gør opmærksom på, at det afgørende for de politiske beslutninger sjældent er de faktiske begivenheder eller den rationelle argumentation, men den mening, som aktører og medier tillægger forskellige begivenheder. Politik drejer sig således om kampen om symbolerne og om tolkningen af virkeligheden. I forlængelse heraf konkluderes det, at de grupper i den danske befolkning, som er negativt indstillede over for flygtninge og indvandrere har vundet kampen om præsentationen i medierne. De har altså vundet kampen om symbolerne (Gaasholt & Togeby, 1995: Kap. 6). Det er en konklusion, der støttes af resultaterne fra det foreliggende projekt.

Den indflydelse, som mediernes fremstillinger af flygtninge og indvandrere kan få gennem den strategiske problemdefinition, som beskrives af Stone, er dog temmelig diffus. Det må derfor også overvejes, om medierne ikke kan have en mere direkte indflydelse på konkrete politiske beslutninger. Her må det imidlertid beklageligvis konstateres, at det er overraskende lidt, vi ved om mediernes rolle i de politiske beslutningsprocesser (Magtudredningen, 1998).

Der findes dog en enkelt dansk analyse, der påkalder sig særlig opmærksomhed i denne sammenhæng. Det drejer sig om Brøcker (1990), der beskæftiger sig med mediernes indflydelse på udlændingelovgivningen i Danmark i perioden fra 1983 til 1986. Brøcker viser, at medierne via den formidlede virkelighed har haft stor indflydelse på de politiske beslutningsprocesser på udlændingeområdet i 1980'erne. I 1983 satte medierne fokus

på enkeltpersoners retssikkerhed, hvorfor det blev temaet for lovændringerne. I hele 1986 fokuseredes derimod på uroligheder, sammenstød og indkvarteringsproblemer i kølvandet på det øgede antal asylsøgere, og det blev derfor ifølge Brøcker disse problemer, de politiske partier måtte forholde sig til. Brøckers analyser viser, at medierne har stor indflydelse på beslutningstagernes dagsorden, og at de kan få direkte indflydelse på udfaldet af politiske beslutninger. Mediernes muligheder for at få indflydelse afhænger ifølge Brøcker af områdets karakter, herunder af om der er stærke organiserede interesser og fastlåste holdninger hos de politiske partier.

Brøckers analyse er for mig at se et glimrende eksempel på den type af analyser, der er oplagt på dette område. Det gælder altså om at sammenholde analyser af mediernes fremstillinger af det pågældende emne med konkrete analyser af beslutningsprocesser på området. Der er her en række forskellige metoder, man kan bruge. Det vil således være oplagt med kvalitative interviews af de centrale politiske aktører, akkurat som indholdsanalyser af diverse love, programmer og folketingsdebatter kan bruges.

Litteratur

- Ball-Rokeach, Sandra J. & Melvin DeFleur (1976). "A Dependency Model of Mass Media Effects". *Communication Research*, 3:3-21.
- Ball-Rokeach, Sandra J. & Melvin DeFleur (1982). *Theories of Mass Communication*, 4th ed. New York: Longman.
- Beckett, Katherine (1994). "Setting the Public Agenda: 'Street Crime' and Drug Use in American Politics". *Social Problems*, 41, 3:425-47.
- Best, Joel (ed.) (1995). *Images of Issues - Typifying Contemporary Social Problems*, Second Edition. New York: Aldine de Gruyter.
- Best, Joel (1991). "'Road Warriors' on 'Hair-Trigger Highways': Cultural Resources and the Media's Construction of the 1987 Freeway Shootings Problem". *Sociological Inquiry*, 61:327-45.
- Brøcker, Anne (1990). "Udlændingelovgivningen i Danmark 1983-1986: Faktorer i den politiske beslutningsproces". *Politica*, 22, 3:332-45.
- Cappella, Joseph N. & Kathleen Hall Jamieson (1997). *Spiral of Cynicism. The Press and The Public Good*. New York og Oxford: Oxford University Press.
- Chilton, Paul (1987). "Metaphor, Euphemism, and The Militarization of Language". *Current Research on Peace and Violence*, 10:7-19.
- Entman, Robert M. (1994) "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm". I: Mark R. Levy & Michael Gurevitch (eds.). *Defining Media Studies*, s. 293-300. New York og Oxford: Oxford University Press.
- Gaasholt, Øystein & Lise Togeby (1995). *I syv sind. Danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere*. Århus: Forlaget Politica.
- Gamson, William A. (1988). "A Political discourse and collective action". I: B. Klandermans 8ed.). *From Structure to Action: Comparing Social Movement Research across Cultures*, s. 219-244. Greenwich, Conn: JA-I.
- Gamson, William A. (1992). *Talking Politics*. Cambridge University Press.
- Gamson, William A. & Kathryn E. Lasch (1983). "The Political Culture of Social Welfare Policy". I: S.E. Spiro & E. Yuchtman-Yaar (eds.). *Evaluating the Welfare State: Social and Political Perspectives*, s. 397-415. New York: Academic.
- Gamson, William A., Davis Croteau, William Hoynes & Theodore Sasson (1992). "Media Images and the Social Construction of Reality". *Annual Reviews Sociological*, 18:373-93.
- Gamson, William A. & Andre Modigliani (1987). "The Changing Culture of Affirmative Action". I: Richard D. Braungart (ed.). *Research in Political Sociology*, s. 137-77. Greenwich, CT: JAI Press.
- Gamson, William A. & Andre Modigliani (1989). "Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power". *American Journal of Sociology*, 95:1-37.
- Gitlin, Todd (1980). *The Whole World is Watching*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

- Goffman, Erving (1974). *Frame Analysis*. New York: Free Press.
- Gurevitch, Michael & Mark R. Levy (eds.) (1985). *Mass Communication Review Yearbook*, Vol. 5. Beverly Hills, California: Sage.
- Hammer, Ole (1984). "Ryd forsiden, indvandrerne er her ... også", *Dokumentation om indvandrere*, 3:1-14. Mellempfolkeligt Samvirke.
- Hilgartner, Stephen & Charles L. Bosk (1988). "The Rise and Fall of Social Problems: A Public Arenas Model". *The American Journal of Sociology*, 94:53-78.
- Hjarvard, Stig (1995). *Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati*. Rapport udarbejdet for Statsministeriets Medieudvalg. København: Statsministeriet.
- Hussain, Mustafa, Ferruh Yilmaz & Tim O'Connor (1997). *Medierne, minoriteterne og majoriteten - en undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark*. Nævnet for Etnisk Ligestilling, Forlaget Thorup.
- Iyengar, Shanto (1991). *Is Anyone Responsible?: How Television Frames Political Issues*. Chicago: University of Chicago Press.
- Iyengar, Shanto & Donald R. Kinder (1987). *News That Matters*. Chicago: University of Chicago Press.
- Just, Marion R., Ann N. Crigler, Dean E. Alger, Timothy E. Cook, Montague Kern & Darrell M. West (1996). *Crosstalk - Citizens, Candidates, and the Media in a Presidential Campaign*. The University of Chicago Press.
- Klapper, Joseph T. (1960). *The Effects of Mass Communication*. New York: The Free Press.
- Körmendi, Eszter (1986). *Os og de andre. Danskernes holdninger til indvandrere og flygtninge*. Publikation nr. 283. København: Socialforskningsinstituttet.
- Magtudredningen (1998). *Notat nr. 5: Magt og medier i den politiske proces*, <http://www.ps.aau.dk/magtudredningen/Publikationer/Notater/medier.htm>, 17-12-98 09:44.
- McGuire, William J. (1986). "The Myth of Massive Media Impact: Savagings and Salvagings". I: George Comstock (ed.). *Public Communication and Behavior*, s. 173-257. Orlando: Academic Press.
- Mortensen, Frands, Jørgen Poulsen & Jørgen Stigel (red.) (1990). *Mediehåndbogen*. København: Gyldendalske Boghandel.
- Mutz, Diana; Paul M. Sniderman & Richard A. Brody (1996). *Political Persuasion and Attitude Change*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Nannestad, Peter (1999). *Solidaritetsens pris*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Neuman, W. Russell, Marion R. Just & Ann N. Crigler (1992). *Common Knowledge. News and the Construction of Political Meaning*. Chicago og London: University of Chicago Press.
- Page, Benjamin I. & Shapiro, Robert Y. (1992). *The Rational Public - Fifty Years of Trends in Americans' Policy Preferences*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Petersson, Olof & Ingrid Carlberg (1990). *Magten över tanken. En bok om det svenska massmediesamhället*. Stockholm: Carlssons.

- Rasmussen, Finn (1996). *Massemedier - nyhedsformidling og meningsdannelse*. Danmark: Columbus.
- Reinarman, Craig & Harry G. Levine (1989). "Crack in context: politics and media in the making of a drug scare", *Contemporary Drug Problems*, 16:535-77.
- Rogers, E.M. & J.W. Dearing (1987). "Agenda-setting research: where has it been, where is it going?". *Communication Yearbook 11*:555-94.
- Sacco, Vincent F. (1995). "Media Constructions of Crime". *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, maj, s. 141-54.
- Schierup, Carl-Ulrik (1993). *På kulturens slagmark. Mindretal og størretal taler om Danmark*. Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag.
- Sherif, Muzafer, O.J. Harvey, B. Jack White, William R. Hood & Carolyn W. Sherif (1961). *Intergroup Conflict and Cooperation. The Robbers Cave Experiment*. Norman, Oklahoma: University of Oklahoma Book Exchange.
- Sigal, Leon V. (1973). *Reporters and Officials*. Lexington, MA: D.C. Heath.
- Siune, Karen (1991). *EF på dagsordenen*. Århus: Politica.
- Stone, Deborah A. (1988). *Policy Paradox and Political Reason*. Glenview, Illinois: Scot. Foresman.
- Tajfel, Henri (1981). *Human Groups and Sociale Categories*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Tajfel, Henri & J.C. Turner (1979). "An integrative Theory of Social Conflict". I: W. Austin & S. Worchel (eds.). *The Social Psychology of Intergroup Relations*, s. 33-47. Monterey, Cal.: Brooks/Cole.
- Thulstrup, Jørn (1998). *Danskerne 1998 - Holdninger, adfærd, planer og forventninger*. Institut for Konjunktur-Analyse, København: LNB Bøger.
- Togoby, Lise (1997). "Er vi ved at vænne 'os' til 'dem'?". *Politica*, 29, 1:70-88.
- Tuchman, Gaye (1978). *Making News*. New York: Free Press.
- Weaver, David H. (1982). "Media Agenda-setting and Media Manipulation". I: Charles Whitney, Ellen Wartella & Sven Windahl (eds.). *Mass Communication Yearbook*, Vol. 3, s. 537-54. Beverly Hills: Sage.
- Würtz Sørensen, Jørgen (1988a). "Der kom fremmede". *Migration, højkonjunktur, kultursammenstød. Fremmedarbejderne i Danmark frem til 1970*. Århus: Arbejdspapir nr. 1 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.
- Würtz Sørensen, Jørgen (1988b). *Danskerne og de andre*. Århus: Arbejdspapir nr. 5 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.
- Würtz Sørensen, Jørgen (1988c). "Hvor dansk? Så dansk?" *Den politiske debat om indvandrerintegration i 70-erne og 80-erne*. Århus: Arbejdspapir nr. 11 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.
- Würtz Sørensen, Jørgen (1988d). *Velkommen Mustafa? Debatten om gæstearbejderne og det danske samfund i starten af 1970'erne*. Århus: Arbejdspapir nr. 17 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.
- Würtz Sørensen, Jørgen (1989). "Fordomme, fjendebilleder, identitet". *Artikler og kronikker fra 1988*. Århus: Arbejdspapir nr. 32 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.

- Würtz Sørensen, Jørgen (1990a). *Fruer eller fremmede? Debatten om arbejdskraftsmangel og anvendelsen af udenlandsk arbejdskraft i midten af 60-erne*. Århus: Arbejdsrapport nr. 57 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.
- Würtz Sørensen, Jørgen (1990b). *Kultur møde/Kulturkonfrontation. Tendenser i 80-ernes debat om danskerne og de fremmede*. Århus: Arbejdsrapport nr. 60 fra Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.
- Zaller, John R. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Om forfatteren

Jacob Gaarde Madsen, cand.sceint.pol. Har arbejdet som forskningsassistent for Magtudredningen på dette projekt fra oktober 1998. Ansat som fuldmægtig i Udlændingestyrelsen siden juli 1999. Har skrevet artiklen ”Vold i massemedierne. En socialkonstruktivistisk analyse af massemediernes voldsfremstillinger” (1999) i tidskriftet *Politica*, 31. årg., nr. 1, s. 27-42.

Udgivelser fra Magtudredningen

Bøger

Jørgen Goul Andersen, Peter Munk Christiansen, Torben Beck Jørgensen, Lise Togeby & Signild Vallgård (red.) (1999). *Den demokratiske udfordring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Skrifter

Erik Oddvar Eriksen (1999). *Is Democracy Possible Today?* Århus: Magtudredningen.

Ole Hammer & Inger Bruun (2000). *Etniske minoriteters indflydelseskanaler*. Århus: Magtudredningen.

Jens Peter Frølund Thomsen (2000). *Magt og indflydelse*. Århus: Magtudredningen.

Jørgen Elklit, Birgit Møller, Palle Svensson & Lise Togeby (2000). *Hvem stemmer - og hvem stemmer ikke?* Århus: Magtudredningen.

Jacob Gaarde Madsen (2000). *Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet*. Århus: Magtudredningen.